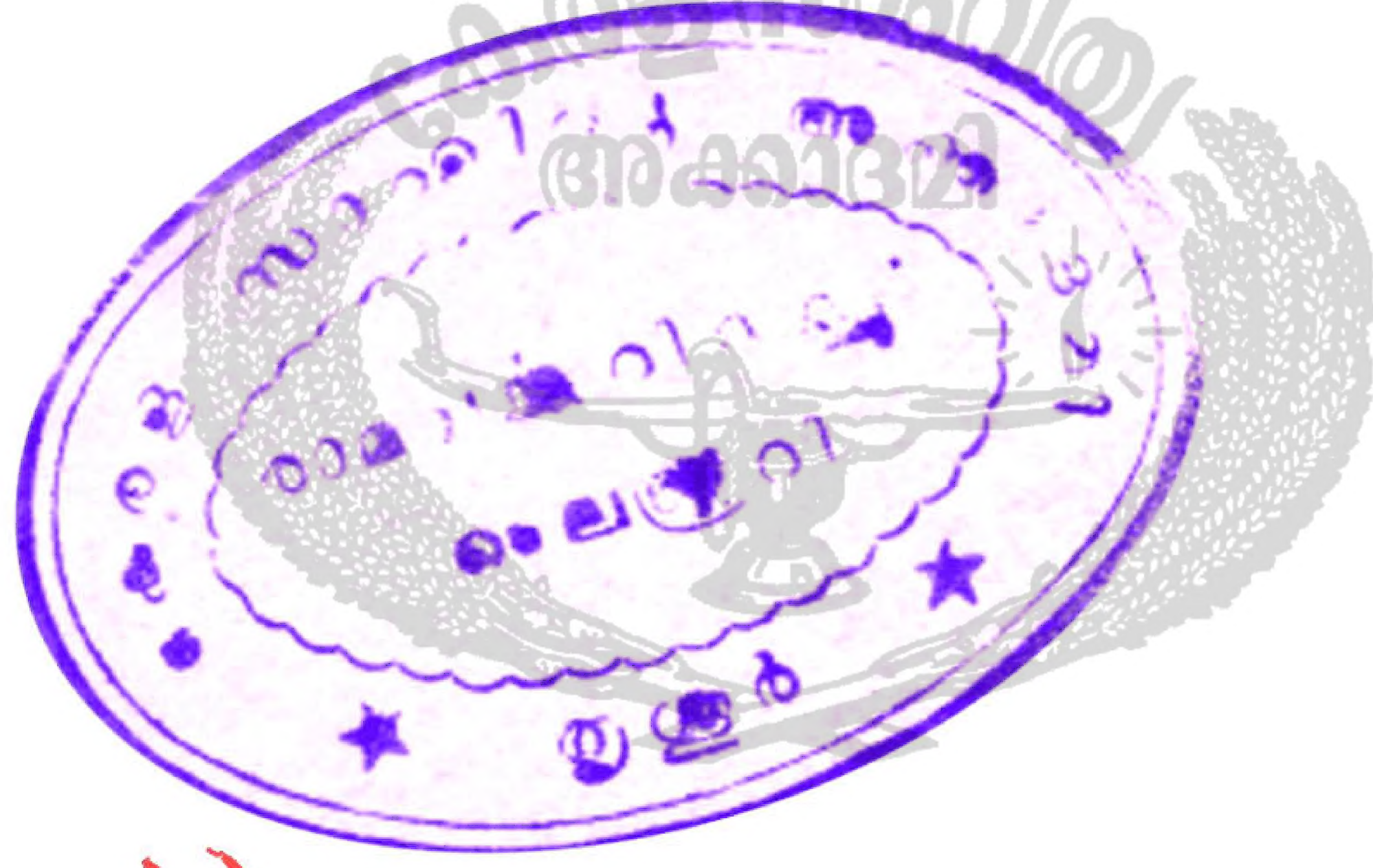

ശൈലീചരിതം

കൊച്ചി: ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിഷൻ റ്റ.ക.യായി
പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്

KVR
17/663
മിഗ്ദാലിനിൽ,
ദേശ പട്ടണ മൂ
ലത്തം.

ഗൌരീചരിതം

(ഒരു പഴയ പ്രസ്ഥാനം)

കൊച്ചി ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി വകയായി
പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്

—:0:—

വാണീകരളേബരം അച്ചുകൂടം

തൃശ്ശിവപേരൂർ

—(*)—

ഫറൺ

പകർപ്പവകാശം

വില ഏഴുപണം

മുഖവുര

ഭാഷാസാഹിത്യലോകത്തിൽ വളരെ വിശിഷ്ടമായ ഒന്നാണ് ചന്ദ്രപ്രസ്ഥാനം. ജനങ്ങൾ അതിനെ ഇന്നത്തേക്കാൾ ബഹുമാനിച്ചിരുന്ന ഒരു കാലമുണ്ടായിരുന്നു. പാഠകം പറയുന്ന പതിവിനു പ്രചാരം കുറഞ്ഞതോടുകൂടിയാണ് ചന്ദ്രകാവ്യങ്ങളുടെ കാന്തി മങ്ങിത്തുടങ്ങിയത്. ചളിപുരണ്ടാലും രത്നങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥശോഭ കുറയാത്തതുപോലെ, ചന്ദ്രങ്ങളുടെ അനഘമായ മാഹാത്മ്യത്തിന് ഇപ്പോഴും യാതൊരു കോട്ടവും തട്ടിയില്ല. അത് അന്നും ഇന്നും സഹൃദയന്മാർക്കു സസന്തോഷം സ്വാഗതം പറഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കുന്നു. ഭാഷ നില നില്ക്കുന്നിടത്തോളം കാലം, ഈ തേജഃപുഞ്ജങ്ങൾ ആത്മീയമായ കിരണപൂരംകൊണ്ടു സാഹിത്യനഭോമണ്ഡലത്തെ പ്രകാശമാനമാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുമെന്നുള്ളതിൽ സംശയമില്ല. ഇക്കൂട്ടത്തിൽപ്പെട്ട ഒന്നത്രേ, ഇപ്പോൾ സഹൃദയന്മാരുടെ സ്വാഗതത്തിനു വിഷയമായിരിക്കുന്ന “ഗൌരീചരിതം”.

ഭാഷയിൽ ചന്ദ്രപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രഥമാവതാരകാലം, കൊല്ലം വൃ-ാം ശതവർഷത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധമാണെന്നു തോന്നുന്നു. പിന്നീട് ഏകദേശം രണ്ടു നൂറ്റാണ്ടോളം കാലം, സാഹിത്യസാമ്രാജ്യം ച

ന്യൂക്കളുടെ കൂത്തരങ്ങായിരുന്നു. പാഠകത്തിനുള്ളായിരുന്ന പ്രചുരമായ പ്രചാരം, പ്രഭുക്കളുടെ പ്രോത്സാഹനം, കേരളബ്രാഹ്മണരുടെ പ്രത്യേക ജീവിതരീതി, എന്നീ കാരണങ്ങൾ ചന്യൂക്കളുടെ അഭിവൃദ്ധിയിൽ പ്രത്യേകം സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. മലയാളികളെ സംബന്ധിച്ച നോക്കുകയാണെങ്കിൽ, പുനത്തെക്കൊണ്ടു സനാഥമായ പതിനെട്ടരക്കവി യോഗത്തിന്റെ ചരിത്രവും, ഇന്നു പ്രാചീനചന്യൂക്കളിൽ അധികവും കണ്ടുകിട്ടുന്നതു പ്രഭുക്കുടുംബങ്ങളിലോ രാജകുടുംബങ്ങളിലോ നിന്നാണെന്നുള്ള വാസ്തവവും ആലോചിച്ചാൽ പ്രാചീനകവികളെ—വിശിഷ്ട ചന്യൂകർത്താക്കന്മാരായ കേരളബ്രാഹ്മണരെ—അന്നത്തെ പ്രഭുക്കന്മാർ പ്രത്യേകം പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചുവന്നിരുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കാം.

പ്രാചീനഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ പൊതുവേയും, ചന്യൂക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പ്രത്യേകിച്ചും, ഗ്രന്ഥകർത്താക്കന്മാരെ നിർണ്ണയിക്കുന്ന കാര്യം തീരെ അസാധ്യമായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. കർത്താവാരെന്നു നിശ്ചയമില്ലാത്ത ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥാവകാശത്തെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന് നിരൂപകന്മാർ അവലംബിക്കാറുള്ള പ്രധാനമായ ഒരു മാർഗ്ഗം ഗ്രന്ഥാന്തരസാമ്യമാണല്ലോ. എന്നാൽ “സർവ്വനിബന്ധനഹിതം”കളായിത്തീരുന്നതിന് ഒട്ടും മടി കാണിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ചന്യൂകർത്താക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ മാർഗ്ഗം രുദ്ധപ്രായമായിട്ടാണ് കാണ

പ്പെടുന്നത്. സംസ്കൃതസാഹിത്യവുമായി പരിചയിച്ചിട്ടുള്ളവർ ചമ്പുക്കളിലെ ഉദ്ധരണങ്ങൾ സുപരിചിതങ്ങളായിരിക്കും. പ്രസ്തുത കൃതിയുടെ കൈയെഴുത്തുഗ്രന്ഥത്തിൽതന്നെ സൗന്ദര്യലഹരിയിൽനിന്നു രണ്ടുപദ്യങ്ങൾ* മംഗളരൂപത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചു കാണുകയുണ്ടായി. അവയ്ക്കു കഥയുമായി യാതൊരു ബന്ധവും ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടും മംഗളാത്മകങ്ങളായ മറ്റു മൂന്നു പദ്യങ്ങൾ ഉള്ളതുകൊണ്ടും അവയെ വിട്ടുകൊടുക്കുകയാണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളത്. സമാനകാലീനന്മാരായ കവികളുടെ കൃതികളിൽനിന്നു സന്ദർഭാവിതങ്ങളായ ഭാഗങ്ങളെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതിനും ചമ്പുക്കൾതാക്കൾക്കു മടിയില്ല. ആശയാപഹരണത്തിന്റെ കാര്യമോ പറയേണ്ടതുമില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു ഗ്രന്ഥാന്തരസാമ്യംകൊണ്ടുള്ള കർതൃനിഷ്ഠയും ചമ്പുക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം തീരെ ദൃസ്സാധമായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്. “ഗൌരീചരിത”ത്തിന്റെ കാര്യത്തിലും അനുഭവം ഇതുതന്നെ.

ചമ്പുക്കർത്താക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ കവിതകൾക്കു

- * കിരീടം വൈരിഞ്ചം പരിഹാ പൂർവ്വം കൈടകളിഭഃ
കരോരേ കോടീരേ സ്തലസി ജഹി ജംഭാരിമകടം
പ്രണമേഷപതേഷു പ്രസഭമഭിയാതസ്യ ഭവനം
ഭവസ്മാഭ്യുത്ഥാനേ വദതി ഭൗഢത്വം പരിജനം.
ഗിരാംഹാമുദ്ഭവീം ദൂരിണഗുഹിണീമാഗമവിഭോ
ഹരഃ പത്നീം പത്മാം ഹാസാദചരിമദ്രിതനയാം
തുരീയാ കാപ്യന്ത്രാ ഭാധിഗമനിസ്സീമമഹിമാ
മഹാമായാ വിശപം ഭൂമയതി പരബ്രഹ്മമഹിഷീ

വിഷയമായി സ്വീകരിച്ചു കണ്ടിട്ടുള്ളതു അധികവും പൗരാണികകഥകളേയാണു്. അപൂർവ്വം ചില സ്ഥലമാഹാത്മ്യങ്ങളും ഇക്കൂട്ടത്തിൽ പെട്ടിട്ടില്ലെന്നില്ല. ശ്രോതാക്കളുടേയും ദ്രഷ്ടാക്കളുടേയും സന്മാർഗ്ഗപ്രതിപത്തിയും മതബോധവും കാവ്യപ്രയോജനമായി തൽകർത്താക്കന്മാർ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടായിരിക്കാം, അവർ പൗരാണികകഥകളെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചതു്. “ഗൌരീചരിത”കർത്താവും ഈ സമ്പ്രദായത്തെ വിടാതെ ഇതിവൃത്തരൂപീകരണത്തിനായി ദേവീമാഹാത്മ്യത്തെ ആശ്രയിച്ചു.

ഗദ്യപദ്യാത്മകമായ കാവ്യമാണു് ചമ്പു. സാധാരണ പദ്യകാവ്യങ്ങളിലെപ്പോലെ സർഗ്ഗാന്തങ്ങളിൽ മാത്രമേ വൃത്തം ഭിന്നിച്ചുകൂട്ടു എന്ന നിയമം ചമ്പുക്കളെ ബാധിക്കുന്നില്ല. കവിയുടെ ഇഷ്ടം പോലെ ഏതു വൃത്തവും ഇടകലർത്തി ഉപയോഗിക്കാം; എങ്കിലും രസപോഷണത്തിനും ഔചിത്യഭീഷ്ഠ്യംവേണ്ടി സന്ദർഭാനുഗുണമായ വൃത്തങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതിന്നു ചമ്പുകർത്താക്കൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കാറുണ്ടു്. ഉദാഹരണത്തിന്നു പൃഥ്വീവൃത്തത്തെ എടുക്കാം. യുദ്ധയാത്ര പൃഥ്വീവൃത്തത്തിൽ മാത്രമേ ആയിക്കൂട്ടു എന്നു മിക്കവാറും നിബ്ബന്ധമുണ്ടു്.

ചമ്പുക്കളിലെ ഗദ്യങ്ങൾ ഛന്ദശ്ശാസ്ത്രപ്രകാരം നോക്കിയാൽ ഗദ്യങ്ങളല്ല. ദ്രാവിഡഭാഷാവൃത്തങ്ങളിൽ പലതും ചമ്പുക്കളിൽ കടന്നാൽ ഗദ്യം എന്ന

പേർ സ്വീകരിക്കുന്നു എന്നുറപ്പുള്ളി. അന്നുതന്നെ
 കോ മാത്രകൾക്കോ ചില നിയമങ്ങളുള്ള പട്ടങ്ങളിൽനിന്നു
 അതൊന്നുമില്ലാത്ത ഗദ്യങ്ങളിലേയ്ക്കുള്ള എടുത്തുചാട്ടം,
 രംഗപ്രയോഗവിഷയത്തിൽ, അത്ര ആശാസ്യമല്ലെന്നു
 അന്നത്തെ കവികൾക്കു തോന്നിയിരിക്കാം;
 അഥവാ, ഇന്നത്തെപ്പോലെ ഗദ്യം പരിഷ്കരിക്കപ്പെടാതിരുന്നതുകൊണ്ടു കവികൾ അതിനെ
 വകവെക്കാതിരുന്നതാണെന്നും വരാം; സംസ്കൃതചമ്പുക്കളിലെ
 ചില ഗദ്യങ്ങൾക്കും ഒരു “പട്ടച്ചൊവ” കാണാറുണ്ടെന്നുള്ളതും ഇവിടെ വിസ്മരിക്കത്തക്കതല്ല.
 സംസ്കൃതമയമായ ഒരു ഗദ്യമെങ്കിലും ഒരു ചമ്പുവിൽ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നു തൽകർതാക്കന്മാർക്കു
 നിഷ്പന്ധമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നു. ഭണ്ഡകവും അപരിഹാസ്തംതന്നെ.
 ഗദ്യപട്ടങ്ങളെ അധികരിച്ച് ഇവിടെ വിവരിച്ചിട്ടുള്ള സംഗതികൾക്കെല്ലാം
 “ഗൌരീംഗീത”ത്തിൽതന്നെ ഉദാഹരണങ്ങൾ കാണാം.

“ആശീർന്നമസ്കിയാഹസ്തനിദ്രേശാ”ത്മകങ്ങളായ
 മൂന്നുവിധം കാവ്യമുഖങ്ങളേ ചമ്പുകർതാക്കളും സ്വീകരിക്കാറുണ്ടു്.
 മാഗളാചാരണത്തിനുശേഷം, രംഗത്തിൽ ഒരു തോഴനെക്കണ്ടതുകൊണ്ടുണ്ടായ സന്തോഷത്തെ
 വിശേഷരൂപത്തിലും കഥാസൂചകമായ ഒരു ഭാഗത്തെ തത്സമത്വകമായ രീതിയിൽ സാമാന്യരൂപത്തിലും
 ഘടിപ്പിച്ച് കഥയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുവാൻ സാധാരണ പതിവു്. പൂർ്വാലംബത്തെ

ഉപദേശപരമായ സാമാന്യമായും ഉത്തരാൽത്തെ ഉദാഹരണാത്മകമായ വിശേഷമായും ഘടിപ്പിക്കുന്ന രീതിയും അസാധാരണമല്ല. “ഗൌരീചരിതം” ഇവയിൽ രണ്ടാമത്തെ ഇനത്തിൽ പെടുന്നു.

കഥയിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അധികവും വണ്ണനയായി കഴിഞ്ഞുകൂടും. കഥാകഥനത്തിനുവേണ്ടി വണ്ണിക്കുകയല്ല, വണ്ണിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി കഥ പറയുകയാണ് ഇവർ ചെയ്യുന്നത്. സ്തോഭജനകമായ വണ്ണനമാണല്ലോ കവിതയുടെ ജീവൻ. യുദ്ധവും കലഹവുംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ “ഗൌരീചരിതം”ത്തിൽ കവിക്ക് വണ്ണിക്കുന്നതിനു വളരെയൊന്നും ഇടം കിട്ടുന്നില്ലെങ്കിലും കിട്ടുന്ന അവസരത്തെ കവി വെറുതേ കളയുന്നില്ല. സുഭദ്ര സുഭദ്രാപസനത്തിനായി മോഹിനിവേഷം ധരിക്കുന്ന ഗൌരിയെ വണ്ണിക്കുന്ന ഭാഗം കവിയുടെ മനോധർമ്മവിശാലതയേയും വണ്ണനാചാതുരിയേയും വേണ്ടപോലെ തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്.

രസാനുരൂപമായ സ്തോഭത്തെ ഉളവാക്കത്തക്ക വണ്ണം ഭാഷയേയും രീതിയേയും ക്രമപ്പെടുത്തുന്നതിനു ചമ്പു കർത്താക്കൾക്കുള്ള പാടവം ഒന്നു വേറെതന്നെയാണ്. ഇഷ്ടംപോലെ വൃത്തങ്ങളെ ഇടകലർത്തി ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം ഈ സന്ദർഭത്തിലാണ് കവികൾക്കു അധികം പ്രയോജനകീഭവിക്കുന്നത്.

“അവൻ സംസാരിക്കുന്നതുപോലും ചമ്പുരീതി

യിലാണ്” എന്ന ഒരു ചൊല്ല് ഇപ്പോൾ സാധാരണമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. ഭാഷാഭേദമാണ് ഇതിനു കാരണം. സംസ്കൃതപദപ്രയോഗം ധാരാളമെന്നു മാത്രമല്ല, ചിലപ്പോൾ പലും മുഴുവൻതന്നെ സംസ്കൃതമയമായി എന്നും വരും. ഗ്ലോകം മുഴുവൻ സംസ്കൃതത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി, ഇടയ്ക്ക ഒരു മലയാളപദമോ മലയാളപ്രത്യയമോ ചേർത്താൽ അതു മണിപ്രവാളമായി എന്നാണ് അവരുടെ ഭാവം. മണിപ്രവാളയോഗത്തിൽ അവർ അധികം ബഹുമാനിക്കാറുള്ളതു മണിയെ (ലീലാതിലകകാരന്റെ പക്ഷത്തിൽ പ്രവാളത്തെ)യാണെന്നുള്ളതു മലയാളത്തിലെ ഏതു ചമ്പു പരിശോധിച്ചാലും കാണാം. ചമ്പുക്കളിലെ ഈ പ്രത്യേകഭാഷയ്ക്കു പ്രത്യേകം ഒരു സ്വാഭാത്മ്യമുണ്ടെന്നുള്ളതും വിസ്മരിക്കത്തക്കതല്ല. പക്ഷേ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതിലുള്ള രീതിഭേദംകൊണ്ടും പദവിന്യാസക്രമംകൊണ്ടും മറ്റുമാണ് ചമ്പുക്കളെ സാധാരണ താരതമ്യപ്പെടുത്താറുള്ളത്. ഈ ക്രമത്തിൽ നോക്കുകയാണെങ്കിൽ ഭാഷാചമ്പുക്കളിൽ ഏറ്റവും ഉയർന്നിരിക്കുന്ന ഭണ്ട ഗ്രന്ഥങ്ങൾ, ഭാഷാ നൈഷധചമ്പുവും ഉത്തരമായണചമ്പുവുമത്രേ. രാജരത്നാവലീയം, ബാണയുദ്ധം, കാമഭവനം, ഭാരതം, ചെല്ലൂർനാഥോദയം മുതലായവയെ രണ്ടാംകിട്ടയിൽ ഗണിക്കാം. തെങ്കൈലാസനാഥോദയം, ഭക്ഷയാഗം, സീതാപഹരണം, കംസവധം തുടങ്ങിയുള്ള ചമ്പുക്കൾക്കു മൂന്നാമതായി ഗണിക്കപ്പെടേണ്ട മാഹാത്മ്യമേയുള്ളൂ. “ഗൌരീപരിതം” ഇവയിൽ രണ്ടാമത്തെ പട്ടിയിൽ നില്ക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു.

രസപോഷണത്തിനുവേണ്ടി ചമ്പു കർത്താക്കൾ സംസ്കൃതത്തെ അധികം ബഹുമാനിച്ചു എന്നു വിചാരിച്ച് നല്ല മലയാളം അവർക്കു വശമല്ലായിരുന്നു എന്നു സിദ്ധാന്തിക്കുന്നതു ശരിയല്ല.

ആദേവ സു സഹാസികാം ഹുതഭജാ സ്വാഹാ കഥഞ്ചിത്താ ഭക്തോത്സാഹിതവിപ്രവിസ്രവിശിതപിഹാസ്രഭുഗ്സിനാ ധ്യാനതീ സ്പദമന്ത്രയന്ത്രിതജ്ജ്വനിബ്ധഹഃസ്താപ്തസ-
പേജ്യാലപത്യവഷൾകൃതാധാരഹവിൽകൃം തമവാനപഹം. മമ
ഇരവിധം ചടപടായമാനമായ സംസ്കൃതപട്ടമെഴുതിയ കവിതനേയാണ്,

കൂട്ടാക്കാതെ മദാജ്ഞാവചനമിതു മദാജ്ഞാനരീത്യാ പടയ്ക്കായ് കൂട്ടുന്നതാകിലിന്നേ ഭവനജനനിതന്നാണു കില്ലില്ല ചൊല്ലാം വാളം തട്ടാത ശസ്ത്രപ്രകരനിഹതരാം നിങ്ങളെക്കൊണ്ടുസംബ്രാമൻ കൂട്ടത്തോടെ കരയ്ക്കും കുന്നരിനിവഹാനോണമുട്ടീടുവൻ ഞാൻ എന്ന ഭല്ലാകവും എഴുതുന്നത്. കേരളബ്രഹ്മണരുടെ സംസ്കൃതപക്ഷപാതവും, ആശയാവിഷ്കരണത്തിനും സ്തോഭസ്തോതിക്കുമുള്ള കൂടുതൽ സൗകര്യവും ഒരുമിച്ചപ്പോൾ, ചമ്പുക്കളിൽ മണിക്ക പ്രവാളത്തേക്കാൾ പ്രാധാന്യം ലഭിച്ചുപോയി എന്നേയുള്ളൂ.

“ഗൌരീചരിത”ത്തിലെ ഇതിവൃത്തം ദേവീമാഹാത്മ്യത്തിൽനിന്നെടുത്തതാണെന്നു മുൻ സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആത്മീയങ്ങളായ ഭുഷേച്ഛിതങ്ങളെക്കൊണ്ടു ലോകത്തെ മുഴുവൻ കീഴ്ജ്വൽ മറിച്ചു മഹിഷാസുരന്റെ പരാക്രമങ്ങളെ വണ്ണിച്ചുകൊണ്ടാണ് കഥ ആരംഭിക്കുന്നത്. സിംഹവാഹിനിയാരു ദേവി ആ ഭുഷനെ നിഗ്രഹിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മഭത്തങ്ങളായ വരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഗർവ്വിയന്മാരായിത്തീർന്നു സുന്ദരിസുന്ദരന്മാരുടെ വരവാണ് രണ്ടാമതായി വണ്ണി

ച്ചിട്ടുള്ളതു്. അവരുടെ ദൂതന്മാരായ ചണ്ഡമുണ്ഡന്മാർ ഒരിക്കൽ ഹൈമവതകാനനങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ മോഹിനിയായ ഗൌരിയെ കാണുകയും വിവരം തങ്ങളുടെ യജമാനന്മാരെ ധരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. മോഹിനിയെ വശീകരിക്കുന്നതിനുള്ള അവരുടെ ശ്രമമാണു് അടുത്ത ഭാഗം. ചണ്ഡമുണ്ഡന്മാർമുഖേനയുള്ള ദൈത്യം കലഹത്തിൽ അവസാനിച്ചപ്പോൾ അസുരന്മാർ സമരത്തിന്നു പുറപ്പെടുന്നു; ദേവി സപ്തമാതാക്കളേയും വീരഭദ്രാദികളേയും സൃഷ്ടിക്കുന്നു. അധികം പറയുന്നതെന്തിനു്? മോഹിനിയുടെ രൂപലാവണ്യത്തിൽ മോഹിച്ച സുഭദ്രാസുന്ദരന്മാരും തൽദൃത്യന്മാരായ ചണ്ഡമുണ്ഡാദികളും ദേവിയുടെ കോപാഗ്നിയിൽ ശലഭരൂപത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. സുഭദ്രാസുന്ദരന്മാരുടെ ഭാഗിനേയനായ രക്തബീജൻ യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെടുന്നതും ഇങ്ങിനി വരാതവണ്ണം തെക്കോട്ടുപോകുന്നതും ഇതിനിടയ്ക്കാണ്. വൈരിനാശം നിമിത്തം ആത്മരക്ഷ ലഭിച്ച ദേവകളുടെ സ്തുതിയും, ആപൽകാലത്തുതാൻ ഇനിയും ലോകരക്ഷയ്ക്കായി അവതരിക്കാമെന്നുള്ള ദേവിയുടെ വാഗ്ദാനവും കഴിഞ്ഞു സ്തോത്രരൂപങ്ങളായ രണ്ടു പട്ടുങ്ങളോടുകൂടി ഗ്രന്ഥം അവസാനിക്കുന്നു. ഇതാണ് "ഗൌരീചരിത"ത്തിലെ കഥാഗതി.

ഭാഷായോഷയുടെ കണ്ഠാഭരണങ്ങളായ ഇതരം മന്ദുക്കളിൽ അനവധി എണ്ണം ഇനിയും അച്ചടിക്കാതെ അങ്ങുമിങ്ങും കിടപ്പുണ്ട്. വളരെയെണ്ണം തിരശ്ശീലയ്ക്കുള്ളിൽ മറഞ്ഞുകിടപ്പുണ്ടെന്നു് അനുമാ

നിക്കുന്നതും അസ്ഥാനത്തിലാകയില്ല. വിദഗ്ദ്ധന്മാർ പ്രത്യേകം രസപ്രഭങ്ങളായ ഈ അമൃലുഗ്രന്ഥങ്ങളെ തിരഞ്ഞു കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനും, കിട്ടുന്നവയെ സഹൃദയന്മാരുടെ മുമ്പിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിനും ശ്രമിക്കേണ്ടതു എല്ലാ ഭാഷാഭിമാനികളുടേയും കടമയാകുന്നു.

ഇപ്പോൾ ചമ്പുക്കളുടെ പ്രചാരത്തെ പ്രധാനമായി തടഞ്ഞുനില്ക്കുന്നതു അവയിലെ സംസ്കൃതപദപ്രയോഗപ്രാചുര്യമാണ്; അല്ലാതെ സാഹിത്യരസികന്മാരുടെ അഭാവമല്ല. സംസ്കൃതപരിചയമില്ലാത്ത സാധാരണന്മാർക്കു അത്യാശ്രയം കൂടാതെ ചമ്പുരസാസപാദത്തിന്നു നിവൃത്തിയില്ലാത്തതിനാൽ, അങ്ങിനെയുള്ളവർ അവയെ അത്ര ബഹുമാനിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളതു നല്ല ചമ്പുക്കളിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ എണ്ണം വായിച്ചു രസിക്കുന്നതിന്നു വേണ്ട സഹൃദയത്വവും ക്ഷമയും ആളുകൾക്കുണ്ടാകുമെങ്കിൽ പാന്നീടു ചമ്പുലഹരി അവരെ വിട്ടുപിരിയുകയില്ലെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം. ചമ്പുക്കളുമായി വലിയ പരിചയമില്ലാത്തവർക്കു, അവയുടെ സ്വാഭാവികവാൻ ഈ “ഗൌരീചരിതം” ഏറ്റക്കുറെ ഉപകരിക്കാതിരിക്കുകയില്ല. ഭാഷയിൽ സാമാന്യജ്ഞാനം സിദ്ധിച്ചുകഴിഞ്ഞു കൂടാത്ത സാഹിത്യരസികന്മാർക്കു നിഷ്പ്രയാസം അത്ഥം ഗ്രഹിക്കാറാകത്തക്കവണ്ണം ഒരു ചെറിയ വ്യാഖ്യാനവുമകൂടി ഇതിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ളതു അനാവശ്യമായിട്ടില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി ആപ്പീസ് } കമ്മിറ്റിക്കാർ.
തൃശ്ശിവപേരൂർ, നൂറു കൽപ്പിടം ൩൦-൦൦൯ }

ഗൌരീചരിതം

പ്രബന്ധം

താരേശ്വരൈലിങ്ങിനീടിന മകുടതടീം
ശ്രീകുണ്ഡം തീക്ഷ്ണഭാവം
ചേരും ചക്രാഞ്ജചാപാശുഗലസിതകരാം
പീതവാസോവസാനാം
ഗൌരീം ഭൃംഗാഭജാമൃതനലതികാം
ഭക്തികൈക്കൊണ്ടു വാരം
വാരം മച്ചിത്തമേ! ഭൃംഗതശമനകരി-
മീശപരീമാത്രയേഥാഃ.

൧

പ്രബന്ധകർത്താവു കാവ്യാഭിയിൽ കവിസമ്പ്രദായമനുസരിച്ച് ഇഷ്ടദേവതാനുമന്യുരാത്മകമായ മംഗളാചരണം ചെയ്യുന്നു: —

൧ താരേ ടീ = താരേശ്വരൈല്ല് (ചന്ദ്രശേഖര) അ. നി
ഞ്ഞീടിന മകുടതടത്താടുക്കിയവൾ [ഇത്തരത്തിൽ വൃസ്തപദ
ങ്ങളെ ചേർത്തുള്ള ബഹുവ്രീഹിപ്രയാഗം ഇപ്പോൾ ലുപ്തപ്രചാര
മായിട്ടുണ്ട്. “ആവൽപ്രിയാഭരണമുനിക്കാളുകൾ” ഇത്യാദി ലീ
ലാതിലകത്തിലെ പദ്യത്തിൽ ഇങ്ങിനെ സമാസിച്ചിട്ടുള്ള ചില പ
ദങ്ങൾ കാണുന്നു] ‘മകുടതടീം’, ‘ശ്രീകുണ്ഡം’ മുതലായി ഈ പദ്യ
ത്തിലുള്ള സ്രീ- ഭി- ഞ- പദങ്ങളെല്ലാം ഗൌരിയുടെ വിശേഷണ
ങ്ങളാകുന്നു ശ്രീകുണ്ഡം=(ശ്രീ+ഇഷ്ടകുണ്ഡം) മൂന്നു കണ്ണുകളുള്ളവൾ.
തീക്ഷ്ണ.....കരം=തീക്ഷ്ണങ്ങളായ (മുച്ഛയുള്ള) ചക്രം, അബ്ജം

കാരുണ്യാവാസഭൂമിം പ്രണതവിധിമഹേ-
 ബ്രാഭി വൃന്ദാരകാണാം
 വാരാന്നീടം കിരീടോൽകരമണിസുഷമാ
 പൃണ്ണപാദാഞ്ജലീറാം
 പാർവതീനമനാനിയിലിന സകല
 വ്യാപദാം കാളരാത്രിം
 ഗൌരീം ദേവീം ചിദഭോജഹമലേഹരീം
 ചിത്തമേ! ചിന്തയേമാഃ.

(ശംഖ് താമരപ്പൂ എന്നും ആം) ചാപം, ആശുനം (ബാണം) ഇതു കളകൊണ്ടു ലസിതങ്ങളായ (ശോഭിക്കുന്ന) കരങ്ങളോടുകൂടിയ വരം പീതവാസഃ=മഞ്ഞപ്പട്ടു. വസാനം=ഉടുക്കുന്നവരും. ദൃച്ഛം...ലതികാ=ദൃച്ഛാഭം (കറുകപ്പല്ല)പോലെ ഗ്രാമമവണ്ണമായ തന്മ ലതിക (ലതപോലെയുള്ള ദേഹം) യോടുകൂടിയവരും. ദൃഷ്ട്വീ.....രീ= പാപനാശിനി. ഗൌരീം=ഗൌരിയെ. വാരം വാരം=വീണ്ടും വീണ്ടും. ആശ്രയേമാഃ=നീ സേവിച്ചാലും. എന്നു കവി തന്റെ മനസ്സിനെ സംബോധന ചെയ്തു പറയുന്നു.

൨. പ്രണത.....കാണാം=പ്രണതനാരായ (കമ്പിട്ട) വിധി (ബ്രഹ്മാവ്) മഹേന്ദ്രൻ (ദേവേന്ദ്രൻ) ആഭിയാ വൃന്ദാരക (ദേവ) നാരുടെ. വാര്=ശോഭ കിരീ റാം=കിരീടങ്ങളുടെ ഉൽകര (കൂട്ട)ത്തിലുള്ള മണിക (രത്നങ്ങളുടെ സുഷമ ശോഭ) കൊണ്ടു പൃണ്ണ (നിറഞ്ഞ; വ്യാപിച്ച) വം താമരപ്പൂപോലെ മനോഹരവുമായ പാദപീഠത്തോടുകൂടിയവളായി. സക.....ദാം=എല്ലാ ആപത്തുകൾക്കും. കാളരാത്രി (=കാല+രാത്രി. ലളിതയാരഭം) =മരിക്കുന്നതിന്നു തലേദിവസത്തെ രാത്രി. അതിനാൽ എല്ലാ ആപത്തുകളെയും നശിപ്പിക്കുന്നവളെന്നർത്ഥം. ചിദം.....രീം=സച്ചിദാനന്ദരൂപിണി, ചിന്തയേമാഃ=നീ ധ്യാനിച്ചാലും.

ചിത്രം ചിത്രം വിശാലേ ത്രിഭുവനമണിരം-
 ഗാങ്കണേ കർമ്മസൂത്ര
 പ്രോതാഭിജ്ജീവലോകാഹപയബഹുവിധപാ-
 ണ്യാലികാഭിസ്സമക്ഷം
 സർച്ചാത്മാ സർച്ചസർഗ്ഗസ്ഥിതിനിയനകരീ
 സർച്ചസാക്ഷിഞ്ചമേയാ
 ദേവീസാവിത്രിയായാവിഹരതിബഹുധാ
 സർച്ചശക്തിസ്വരൂപാ.

൩

പ്രീത്യാ വിശ്വപന്യ സേവിച്ചുരുളുകിൽ നിയതം
 ചണ്ഡികാദേഹഭാജാം
 തീർത്താരോരോ വിചിത്സങ്കടമിതസുഖോ-
 ല്യാസമേകീടുമല്ലോ

൩. ത്രിഭുണേ=ത്രിഭുവന (ലോകത്രയ) മാനുഷ മണി
 രംഗാങ്കണ (ദന്ത്രാശ്ചര്യമായ കൂത്തരങ്ങ്) ത്തിൽ. കർമ്മ.....ഭിഃ=കർമ്മ
 മാനുഷ സൂത്ര (ചരട്) ത്തിൽ പ്രോതകളായ (കോർപ്പെട്ട) ജീവ...
 ...ഭിഃ=ജീവലോകങ്ങൾ (ഭൗമികൾ; ശരീരികൾ) എന്ന ആഹ്വയ
 ത്തോടുകൂടിയ ബഹുവിധങ്ങളായ പാണ്യാലിക (പാവ) കളെക്കൊ
 ണ്ട് സർഗ്ഗ... ..രീ=സർഗ്ഗം (സൃഷ്ടി) സ്ഥിതി രക്ഷ) നിയനം (സം
 ഹാരം) ഇവയെ ചെയ്യുന്നവളായി. വിഹരതി=ക്രീഡിക്കുന്നു. ജീവി
 കളാകുന്ന പാവാകളെക്കൊണ്ടു ദേവി കളിയാടുന്നു എന്നു വിവക്ഷ.

കവി ഇവിടെ പ്രബന്ധസാധാരണമായ രീതിയിൽ, ഒരു തോ
 ള്ള അഭിസംബോധനം ചെയ്തു കഥാസൂചനാരൂപമായ കാവ്യമുഖ
 ണ്ണെ നിബന്ധിക്കുന്നു:—

൪. പ്രീത്യാ=പ്രീതിയോടുകൂടി. വിശ്വപന്യ=വിശ്വപസിച്ഛിട്ട്.
 നിയതം=വേണ്ടവിധം. ഭാഹഭാജാം=ശരീരികൾക്കു. മഹി.....

൪

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

വാഴ്ത്തിടാമല്ല തോഴാ! മഹിഷമുഖമഹാ
 വീരദൈത്യോൽകരംകൊ-
 ന്നാത്തിം നിമ്ബുലുദേവാൻ പരമകരുണയാ
 പണ്ടു പാലിച്ചുപോലേ.

൪

കണ്ണേന നവ്യാമൃതമാസപദിച്ചീ-
 ടെന്നോഴ! ഗൌരീചരിതാഭിധാനം
 അത്യുനസന്താപമകന്നഖണ്ഡം
 വന്നീടുമാനന്ദമഭൂതപൂർവ്വം.

൫

പ്രാഗേവ ശ്രീഭവാനീരമണഭഗവതോ
 ഭക്തസംകീർത്ത്യമാനൈ-
 ശ്ചിത്രൈർന്നാചരിത്രൈശ്ചധ്വസദസി വിനോ-
 ദഃ പുരാണപ്രതീതഃ

രം=മഹിഷൻ തുടങ്ങിയ മഹാപീഠാധാരായ ദൈത്യസമൂഹത്തെ. ആ
 ത്തിം=ഭുവത്തെ. നിമ്ബുലു=നിമ്ബുലനും ചെയ്തിട്ട്; വേദരാടെ ന
 ശിപ്പിച്ചു. ദേവാൻ=ദേവകളെ.

ഇനി രണ്ടു പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ട് പ്രബന്ധഫലശ്രുതിയെ വിവ
 രിക്കുന്നു. ഈ സമ്പ്രദായം സാധാരണ പ്രബന്ധങ്ങളിൽ അപൂർവ്വ
 മാണു്.

൫. കണ്ണേന=ചെവികൊണ്ട്. ഗൌരീ.....നം=ഗൌരീച
 രിതം എന്ന അഭിധാന (നാമ) ത്തോടുകൂടിയ. നവ്യാമൃതം=പുതി
 യ അമൃതിനെ. അമൃതപാലേ ആനന്ദപ്രദമാണു് ഗൌരിയുടെ ച
 രിതം എന്നർത്ഥം.

൬ ശ്രീഭ തോഃ=ശ്രീഭവാനി (ലക്ഷ്മീ, പാർവ്വതി)മാരുടെ
 രമണ (ഭക്താക്ക) ഹാരായ ഭഗവാന്മാരുടെ. വിഷ്ണുവിന്ദനയും ശിവ

നാരായണ്യാഃ കഥേയം ത്രിഭുവനീവഹതേ-

ജസ്തനോരഭിതീയാ

സർവ്വേഷാമസ്തദോഷാ ഭിശതി സകൃദപാ

കണ്ണനാൽ സൗഖ്യലക്ഷ്മീം.

ന

മന്നാ കല്പാന്തനിദ്രാകലവിയിലുദിതം

നാഭിപത്മത്തിലാദൌ

൯൦൦. ഭക്തനൈഃ=ഭക്തന്മാരാൽ വാഴ്ത്തപ്പെടുന്നവയും
 ചിത്രൈഃ=അത്ഭുതകരങ്ങളും. (ആയ) നാ.....ത്രൈഃ=അനവധി
 ചരിത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട്. ബുധ സഭസി=വിഭാഗസഭയിൽ. വിനോ
 ദഃ=വിനോദം; നേരംപോക്ക്. പ്രാഗേവ=പണ്ടുതന്നെ. പുരാണപ്ര
 തീതഃ=പുരാണങ്ങളിൽ പ്രതീതം. (അറിയപ്പെടുന്നത്; പ്രസിദ്ധം)
 [ആകുന്നു എന്ന് അർത്ഥം.] ത്രിഭുവനോഃ=ത്രിഭുവനവഹ
 (ദേവസമൂഹ)ത്തിന്റെ തേജോരൂപമായ ശരീരത്തോടുകൂടിയ നാ
 രായണ്യാഃ=നാരായണിയുടെ; ഗൗരീയുടെ. അഭിതീയാ=ഏതിരി
 ല്ലാത്തതും. അസ്തദോഷാ=നിദ്ദോഷയും ആയ. ഇയാ കഥാ=ഈ ക
 മ. സകൃദപാ.....നാൽ=ഒരിക്കൽ കേൾക്കുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം. സ
 റ്വേഷാം=എല്ലാവർക്കും. സൗഖ്യലക്ഷ്മീം ഭിശതി=പരമാനന്ദത്തെ
 നൽകുന്നു

ഇനിയാണ് കഥയാരംഭിക്കുന്നത്. ആദ്യമായി വർണ്ണനമാന
 യായ ദേവിയുടെ മാഹാത്മ്യാതിശയത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനും ഈ
 പരബ്രഹ്മമഹിമിതനെന്നാണ് ത്രിമൂർത്തികളെക്കൊണ്ടുപോലും അ
 താതവസരങ്ങളിൽ ലോകരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ട ഓരോ പ്രവൃത്തികൾ ചെ
 യ്തിക്കുന്നതെന്നു സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുമായി ഒരു പൂർവ്വകഥാഭാഗത്തെ
 പ്രസ്താവിക്കുന്നു:—

൧. കല്പാ.....യിൽ=കല്പാന്ത (പ്രളയകാല)ത്തിലെ നി
 ദ്രാകലവി (യോഗനിദ്രയാകുന്ന ലീല)യിൽ. ആദൌനാഭിപത്മ
 ത്തിൽ ഉദിതം=ആദ്യം നാഭിയിലെ പത്മത്തിലുണ്ടായ. ഭൂമിണം=

ന

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

സന്നദ്ധൗ ഹന്ത! ഹന്തും ദ്രുമിണമഥമധും
 കൈടഭഞ്ചാസുരേന്ദ്രൗ
 നിന്നിദ്രുണാഭിപുംസാ ചകര പെരിയ മഹാ
 മായയാം ദേവിതാനേ
 ചണ്ഡാത്മാ നിഗ്രഹിപ്പിച്ചുരചയദനയോ-
 മേദസാ ഭൂതധാതൃം.

കണ്ടാളം പേടിചേരും ബഹുവിധകുഹനാ
 ശക്തിശാലീ സുരസ്രീ-
 വണ്ടാർപൂങ്കൈശികാകഷ്ണസുരഭിലഭ-
 ്വാരദോർപ്പീയുഭൂമാ
 ഉണ്ടായി തത്ര തോഴാ! തിറമടയമദോ-
 നേഷമാണെന്നുവേണ്ടാ
 ചണ്ഡാത്മാ ചക്രവർത്തി മഹിഷ ഇതി മഹാ
 ഭീഷണോ ഭാനവാനാം.

വ

ബ്രഹ്മാവിനെ. ഹന്തും സന്നദ്ധൗ=കൊല്ലാനൊരുമ്പെട്ടു. മധും....
ന്ദ്രൗ=മധു എന്നും കൈടഭെന്നുമുള്ള രണ്ടു അസുരന്മാരെ [ഭവി:
 ഭവ്:] നിന്നിദ്രുണ=എന്നും ഉണർന്നിരിക്കുന്ന = കർത്തവ്യാനുഷ്ഠാന
 ത്തിൽ ജാഗരൂകനായ. ആഭിപുംസാ=ആഭിപുഷ (വിഷ്ണു) നെ
 കൊണ്ടു്. അനയോ: മേദസാ = ഇവരുടെ മേദസുകൊണ്ടു. ഭൂതധാ
 തൃം അരചയൽ=ഭൂമിയെ സൃഷ്ടിച്ചു.

ഇനി മഹിഷാസുരമർദ്ദനം കഥ ആരംഭിക്കുന്നു:—

വ. കുഹനാശക്തി = മായാശക്തി. സുരസ്രീ.....ഭൂമാ=സുര
 സ്രീകളുടെ വണ്ടാർപൂങ്കൈശിക (വണ്ടുപാല ശോഭിക്കുന്ന നല്ല
 കേശസമൂഹ) ത്തിന്റെ ആകർഷണംകൊണ്ടു സുരഭില (സുഗന്ധ
 തോടുകൂടിയ) വും ഭൂവാ (തട്ടക്കാൻ പാടില്ലാത്ത) വും ആയ ദോ

ഓരോലോകങ്ങളിൽപുക്കവിടെയവിടെമേ-
 വുന്ന നാനാജനൈഃപാൻ
 ഭൂതാദികളുത്തങ്ങളിമതസചിവാൻ
 വെച്ചു വാഴിച്ചശങ്കം
 വീരോസൗ നാകഭാജാം പദവിയെ നിഖിലാം
 ഭൂതസാൽകൃത്യ ഭൂയഃ
 സ്വരാജൈശ്ചപത്നമവ്യാഹതമനുബുഭുജേ
 ഭൂരിഭാഗ്യാപഭോഗ്യം. ൻ
 രത്നാഭോഗേസ്യധർമ്മാസദസി മണിമയേ
 പുക്ക സിംഹാസനാനേ
 നിർമ്മായോല്പാസിരംഭാദ്രമരമടവർ തേ-
 ടുന്ന ഗുത്തങ്ങൾ കണ്ടും

വീര്യഭൂമ (വലിയ ഭൂപരാക്രമം) വോടുക്കിയവൻ. ഭാനവാനാം
 ചക്രവർത്തി=അസുരന്മാരുടെ ചക്രവർത്തി.

ഞ്. അഭിമതസ ചിവാൻ=ത നിക്കിഷ്ടമുള്ള മന്ത്രികളെ. അ
 സൗവീരഃ=ഈ വീരൻ. നാകഭാജാം=ദേവകളുടെ. ഭൂതസാൽകൃ
 ത്വ=അധീനമാക്കിട്ട്. സ്വരാ.....യ്ക്കും=സ്വരാജ്യ (സ്വർഗ്ഗ) ത്തി
 ലെ ഐശ്വര്യത്തെ. അവ്യാഹതം=തടവുകൂടാതെ. അനുബുഭുജേ=
 അനുഭവിച്ചു. ഭൂരി.....ഗ്യാം=വളരെ സുകൃതംകൊണ്ടുമാത്രം അനുഭ
 വിക്കാൻ കിട്ടുന്നതു [സ്വരാജൈശ്ചപത്നത്തിന്റെ വിശേഷണം].

൧൦. മണിമയെ സിംഹാസനാനേ=രത്നമയമായ സിംഹാ
 സനത്തിൽ. നിർമ്മായംവർ=അകൃത്രിമസുന്ദരികളായ രണ്ടു തുടങ്ങി
 യ ദേവസ്രീകൾ. [മമ്മാ! എന്നതു ആശ്ചര്യസൂചകമായ ഒരു വ്യാ
 ക്ഷേപകശബ്ദമാണ്. ചന്ദ്രകളിൽ മാത്രമെ ഇതു സാധാരണ പ്ര
 യോഗിച്ചുകാണുന്നുള്ളൂ. അച്ഛാ! ശിവശിവ! മുതലായി ഈ ഭാ
 തിയിൽപെട്ട പദങ്ങൾ ഇപ്പാഴും പ്രയാഗത്തിലിരിപ്പുണ്ട്]

വ ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

മമ്മാ! ഗന്ധർവ്വസിലപ്രമുഖദിവചരാ

രഞ്ജസംഗീതഭംഗീ-

നമ്മാസപാദംകലൻമമഹിഷനൊരുമമ്മാ

പ്രാഭവം പുണ്ടുരേമേ.

൧൦

ആദത്തൈസ്തു, സഹാസികാംഹുതഭജാ

സപാഹാ കഥഞ്ചിത്തദാ

ഭൂതൈർത്യാപ്തിതവിപ്രവിസ്രപിശിത-

പ്ലീഹാസ്രഭൃഗ്ന്ധിനാ

ന്ധസപാദം=ഗന്ധർവ്വന്മാർ സിലന്മാർ തുടങ്ങിയ ദിവചരന്മാരാൽ (ആകാശസഞ്ചാരികളാൽ) ആരഞ്ജമായ (ആരംഭിക്കപ്പെട്ട) സംഗീതഭംഗികളാകുന്ന നമ്മാസപാദം. (വിനോദാനുഭവം) രേമേ=രമിച്ചു; സുഖിച്ചു.

൧൧ മുതൽ മൂന്നു ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു മഹിഷാസുരന്റെ “മഹാപ്രാഭവ”പരിപാടിയിലെ വിവരിക്കുന്നു:—

൧൧ തദാ=അക്കാലത്തു്. ഭൂതൈർ.....ന്ധിനാ=ഭൂതൈർത്യാ (ഭൂഷാസുര)ന്മാരാൽ അർപ്പിതമായ (സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട) വിപ്ര (ബ്രാഹ്മണ)ന്മാരുടെ വിസ്രമായ (നാദം) പിശിതം (മാസം) പ്ലീഹാ (വയറിൽ കടൽമാലക്കടുത്തുള്ള കൊഴുത്ത ഒരു ഭാഗം) അസ്രം(രക്തം) ഇവകളെക്കൊണ്ടു ഭൃഗ്ന്ധംത്താടുകൂടിയ. ഹുതഭജാസഹ=അഗ്നിയോടുകൂടി. സപാഹാ=അഗ്നിഭായു. അനപഹം=ദിനംപ്രതി. സ്തൂട...ത്വം=സ്തൂട(വൃക്ക)ങ്ങളായ മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു യന്ത്രിത (കെട്ടപ്പെട്ട; സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട) വം ജ്ജ്വ (നൈ മുതലായ ഹോമദ്രവ്യങ്ങളെടുക്കുന്നതിനു സ്തൂണിന്റെ ആകൃതിയിലുള്ള ഒരുതരം ഹോമപാത്രം) വികൽ നിബ്ബലമായ (മുറക്കപ്പെട്ടിട്ടു) ഹസ്തംകൊണ്ടു ഉല്ലസിക്കുന്ന വയു(ശ്രേഷ്ഠ)നായ അലപയു (യജുർവ്വേദസംബന്ധമായ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്ന ഋതപിങ്ക്) വിനാൽ വക്രകൃത (ഹോമിക്ക

ധ്വായനീ സുടമന്ത്രയന്ത്രിതജ്ജഹ-
 നിബ്ബലഹസ്തോല്പസ-
 പത്യാധപത്യാവഷരകൃതാലപരഹവി-
 ല്മ്പം തമേവാനപഹം. ൧൧
 ധർമ്മാധർമ്മതുലാധരസ്രിജഗതാം
 നൈവാനഭൂതാം കദാ-
 പ്യാത്മപ്രാണവിനാശഭീതിമനിശം
 സാക്ഷാദ്രയാവന്തകഃ

പ്പെട്ട) വും ആയ അധാര (ദാമ)ത്തിലെ ഹവിസ്സിനാൽ ധന്വ
 (ഭാഗ്യവാ)നായിരുന്ന. താ ഏവ = അവനെ (അഗ്നിയെ) തന്നെ.
 ധ്വായനീ = ധ്വാനിക്കുന്നവളായിട്ട്. കഥഞ്ചിത് = വളരെ പണിപ്പെ
 ട്ട്. ആസികാം = ഇരിപ്പിനെ; നൃസനത്തെ ആദരത്തെയും = സ്വീകരി
 ച്ചു. [ദുഷ്ടന്ധപരിപൂണ്ണമായ താൽകാലികാവസ്ഥയിൽ ഭർത്താസാന്നി
 ധ്യം ക്ലേശാവഹമാണെന്നു വിചാരിച്ച് വിശ്വമാനസവും സുരഭി
 ലവുമായ ഭർത്താവിന്റെ പൂർവ്വരൂപത്തെ ധ്വാനിച്ചിട്ടുംകൂടി, സ്വാഹാ
 ഭേദിക്ക അവിടെ ഇരിക്കുന്നതിനു വളരെ പണിപ്പെട്ടുടങ്ങിവന്നു
 വെന്നത്. ദുഷ്ടന്ധരായ അസാമാന്യ നടുത്തിയ ബ്രഹ്മമന്ത്ര, ഹോ
 മവിഷാതം മുതലായ കഠിനപ്രവൃത്തികൾ വ്യാഗ്രം]

൧൨. ത്രിജഗതാം = മൂന്നു ലോകങ്ങളുടേയും ധർമ്മാധർമ്മതുലാ
 ധരഃ = ധർമ്മത്തെയും അധർമ്മത്തെയും തുല്യീകരിക്കുന്ന അന്തകഃ =
 കാലൻ. അസ ധിതം = സ്വർഗ്ഗ്വാസികളെന്നും നാകവാസിക
 ളെന്നുമുള്ള വ്യത്യാസത്തെ വകവെക്കാതെയുള്ള വിഭിന്നഭാവം കല്പാ
 രണഃ = ചെയ്യുന്നവരായ [സ്വർഗ്ഗ്വത്തിലുള്ളവരും നാകത്തിലുള്ള
 നാകത്തിൽ കിടക്കുന്നവരും സ്വർഗ്ഗ്വത്തിലേക്കും മാറി പ്രതിഷ്ഠിക്ക
 ുന്നവരെന്നത്] മാഹിഷാസുരസ്തദന്ത്യൗഽഖൈഃ = മാഹിഷാസുരന്റെ ഭൃ
 തൃസമൂഹത്താൽ. ബലാൽ = ബലാൽ കാരത്തോടുകൂടി. ബഹുധാ സം
 പീഡ്യമാനഃ = പലവിധത്തിലുപദ്രവിക്കപ്പെട്ടവനായിട്ടു. കദാപി = ക

കുർച്ചാണൈരസമാനനാകിനരകി

വൃത്യാസവിക്രീഡിതം

ഭൂതേയശൈലമ്ഹിഷാസുരസ്യ ബഹുധാ

സംപീഡ്യമാനോ ബലാൽ.

൧൨

ഉയക്കേരുംചിക്ഷുരാദ്വൈമ്ഭമിളകിന സേ-

നാധിപൈവിശ്വപചക്രം

കാൽകീഴാക്കിപ്രകാമം പുകഴ് പെരികിനകൈ-

ലാസശൈലേപി സോയം

സാക്ഷാദൈകണ്ഠലോകത്തിലുമരിയ പരി-

ഭ്രാന്തിചേർത്തന്നുവേണ്ടാ

ഭോഗ്വംകൊണ്ടു മുത്തിത്രയമപി വിദധേ

പേർത്തുമാതങ്കപാത്രം.

൧൩

ഗദ്യം--൧.

കാലേതസ്തിനാഖിലജഗൽപതി ലക്ഷ്മീരമണൻ
പാലാഴിയിൽനിന്നാലോലാത്മാ രധദിതിപുറപ്പെട്ടി

രിക്കലും. ന അനുഭൂതാം=അനുഭവിച്ചിട്ടില്ലാത്ത. ആത്മ . . . തിം
ഏവ=തന്നിരിക്ക പ്രാണനാശംകൂടി സംഭവിച്ചുക്കുമോ എന്ന ഭയത്തെ.
ഭയൗ=ധരിച്ചു. സ്വയം സംഹാരകർത്താവായ അന്തകനുപാലും
മഹിഷാസുരൻനിമിത്തം മരണഭയമുണ്ടായി.

൧൩. ചിക്ഷുരാദ്വൈഃ= ചിക്ഷുരാൻ തുടങ്ങിയ സഃ അയം=
ആ ഇവൻ (മഹിഷാസുരൻ) ഭോഗ്വം=ഭാഗ്യ (കൈ) കളുടെ ഗ
വ്വം=കൈത്തറിപ്പ്. ആതങ്കപാത്രം=ആതങ്ക (ഭുവം; ഭയം) ത്തിനു
പാത്രമാക്കി (തൽകാലവിശേഷം) വിദധേ=ചെയ്തു. [ത്രിമുത്തിക
ഇപ്പോലും ഭുവിതന്മാരാക്കി(അല്ലെങ്കിൽ ഭയവിഹാലന്മാരാക്കി)
ത്തീർത്തുവെന്നു ഭാവം.]

ഗദ്യം- ൧ തസ്തിൻകാലേ=അക്കാലത്തു് ജഗത്രയരക്ഷണഭീ
ക്ഷിതർ=മൂന്നു ലോകങ്ങളേയും രക്ഷിക്കുന്നതിൽ ഏറ്റെടുത്തവർ. അ

തവിയ കൈലാസാചലമുകളി ലെഴുന്നള്ളീടിനഹര
 നെക്കണ്ടമ്മഹിഷവധത്തിന്നെന്തൊരു കഴിവെ നൊ
 ക്കെക്കൂടിനിരൂപണകലവികൾ തക്കന്നോക്കിതുട
 ന്ദശായാം. ഇന്ദ്രാഗ്രമരകൾനാടുംവീടും പാടേകൈ
 വിട്ടുംബുജയോനിയെ മുമ്പിൽനടത്തിത്തൽക്കുണമ
 വിടെ ചെപ്പുനവണങ്ങിവണങ്ങിജഗത്രയരക്ഷണഭീ
 ക്ഷിതരായ മഹേശന്മാരൊട്ടുഃഖമുണർത്തീസകലമ
 കാണേധ ഭവനസ്വാമികളൊന്നി ചൂസുഭവസ്ഥചെ
 വിക്കൊള്ളേണം. മഹിഷമഹാസുരനിമ്ന്ത്യാദം ബ
 ഹുവിയമയ്യോ!സഹിയാസഹിയാ. പദവികളെല്ലാം
 പിഴുകിപ്പോയി ലോകങ്ങളുമവനാകെയടങ്ങി. ഭഗ്നം
 നന്ദനകസുമോല്ലാനം രംഭോവശ്യാഗ്രമരസ്രീകളെ വ
 ങ്നിഗ്രാഹംസ്ഥിതിഗ്രഹീതപാ തന്നന്തഃപുരമാനിത്യേ
 സൗ, വലരിപുമഹിഷീമഖിലസമക്ഷം തലമുടിപി
 ടിപെട്ടദയമിഴച്ചാൻ, സപ്തഷ്ഠികളെത്താടിപിടിച്ച
 വനെല്ലുനറുങ്ങെത്തല്ലിഞ്ഞെരിച്ചാൻ, മുനിപത്നികളെ
 യുമാടിപിടിച്ചവനോടിപ്പിച്ചാനഖിലദിഗന്തേ, ഉടയ
 വരില്ലാതവരൊട്ടമിത്തര മടവുകളൊരുവനചെയ്തീ
 ടാമോ,കഷ്ടമതേയല്ലിഷ്ടിവിഘാതാ ദഷ്ടിക്കുംബത!ന
 ഷ്ടിപിണഞ്ഞു, പണ്ടൊരുനാളുമിവണ്ണവനീ ലി
 ങ്ങൽപ്പാടണിതുകാലാണാ. സത്യമിതഗ്രേ നിന്നതു
 കൊണ്ടങ്ങിരൂപരൂപിൽ പറയാകുന്നത ചൊയ്ക്കൂടാ
 ദൃഢമൊരിടത്തുമിനി കാൽക്കീഴ്തന്നെനിയതനിവാ
 സം കനിവിനൊടെന്നാലപഗതശരണാൻ കരുണാ

വിഷയാൻ കാൽതളിർമൂലേ പതിതാനസ്താൻകാത്ത
 രജേണാം വിരവിലിതെന്നങ്ങാത്തഗിരംകേ ടമരജനാ
 നാം പ്രകടിതഘോരദ്രുകദീഭീമേ തിരുമുഖകമലേ വി
 ശ്വായീശമാർദ്ദഭാസീ മച്ചോ!കിമപിപകന്ത്രഭാ
 വം. തിരുനയനങ്ങൾകലങ്ങിമറിഞ്ഞു ശിവ!ശിവ!
 ചിത്രം തലമുടേറിനകോപത്തേടും പരമശിവാച്യുത
 നിഗ്നതമായൊരുതേജോവിഭവം കൊണ്ടുവിഭാവിത
 വദനഭജങ്ങളു മഞ്ജുഭവാദിസുരോത്തമമഹസാ കല്പി
 തപാദാഗ്രവയവഭേദവു മൊക്കപ്പുണ്ടങ്ങാവിഭൂതജ
 ഗത്രയധാത്രി കാത്തായനിതാനാസ്തികൃത്തൊടു ഹരി
 സംഭാവിത മന്ദോടുചക്രവർണ്യധിദത്തം നിമ്ബല
 ശംഖവുമംബുജമാലയു മീശപാസൽകൃതമിതവിയ ശു
 ലം അനിലവിതീണ്ണം പോർവില്ലും പുനരക്ഷയസായ
 കതുണീയഗളവു മഗ്നികൊടുത്തൊരുശക്ത്യായുധവും
 വലമഥനാപ്പിതവജ്രവുമുടനെ കാലൻനൽകിന വാ
 ള്ളംപരിചയു മോലക്കത്തൊടുക്കൈക്കൊണ്ടുംകൊണ്ട

കാണേയം=പെട്ടെന്നു. വന്ദിഗ്രാഹം=തടുക്കാരായി പിടിച്ചു. ആ
 നിന്ദ്യേ = കൊണ്ടുപായി. വലരിപുമഹിഷീം=വലരിപു (ദേവേ
 ന്രൻ) വിന്റെ മഹിഷി (ഭായു) യെ=ശചീദേവിയെ. ഇന്ദ്രിവിഘ്ന
 താൽ=ഹോമവിഘ്നനിമിത്തം. അപഗതശരണാൻ= വേറെ ശര
 ണമില്ലാത്തവരും കരുണാവിഷയാൻ=കനിയേണ്ടവരുമായ. അ
 സ്താൻ=ഞങ്ങളും. പ്രകമേ= പ്രകടിത (പ്രകടിപ്പിക്കപ്പെട്ട) വും
 ഘോരവുമായ ദ്രുകടി (ദ്രുഭംഗം)കൊണ്ടു ഭീമ (ഭയങ്കര)മായ. തലമു
 ടേറിന=മുഖന്ത്യാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചു. പരതം=പരമശിവ
 നിൽനിന്നും അച്യുതനിൽനിന്നും നിഗ്നതമായ (പുറപ്പെട്ട) ആസ്തി
 കൃം=ശ്രദ്ധ. അനിലവിതീണ്ണം = വായുഭാവം കൊടുത്തു. അ

വരവരേകിനനവനവഭ്രഷണഭീഷണഗാത്രീ തൽക്ഷണമേവഹിമാഖലദത്തേ ചതുലസദാവലിഭാസുരഘോരേ കേസരിവീരേ ഡധി.തികരേറിത്രിഭുവനമൊക്കെ വിറയ്ക്കാപരിചൊരു നിഷ്കരനാദഃ ഭയഭമതാനീൽ.

അപ്പോൾമുപ്പാരിലുമാറെറാലിതടവിനസിം-

ഹവ്രണാദം പുലമ്പും

ഭി.ശാഗംനോക്കി രോഷപ്രമുരിമതലമു-

ടാൻ ഗാഢാഭിമാനീ

കല്പാന്താംഭോധി.ചോലേ ദിശിദ് ശിപടതം

വാഹിനീഭിസ്സമേതോ

ഭ്യാന്ധസ്സംപ്രതസ്ഥ മഹിഷനേജരാ -

ജോമഹാഭീഷണാത്മാ.

൧൪

ആഭോഗംപുണ്ടു സിംഹോപരി പരിലസിതാം

മൗലിരുദ്ധാന്തർക്ഷാ -

ക്ഷ ഉം = അക്ഷയസായകമായ (അമ്പുകുളാട്ടത്ത) തൂണി (ആവനാഴി) കളുടെ യുഗളം. ശക്തി = വേഗം. കാലക്കം = മഹത്വം; പ്രഭാവം. ചതു... ..രേ. ചതുല (ചതുല) മായ സദാവലി (കുഞ്ചി രോമസമൂഹം) കൊണ്ടു ഭാസുര (ശോഭിക്കുന്ന) നം ഘോര (ഭയങ്കര) നം ആയ. ഭയദം = ഭയങ്കരം. അതാനീൽ = ചെയ്തു

൧൪. രോഷപ്രമുരിമ = കാപാധിക്യം. കല്പാന്താംഭോധി = കല്പാന്ത (പ്രളയകാല)ത്തിലെ അംഭോധി (സമുദ്രം). വാഹിനീ = സൈന്യം; സമുദ്രപക്ഷത്തിൽ നദി. [ശ്ലോകാലങ്കാരം] ഭ്യാന്ധഃ = ഭ്യം (അഹങ്കാരം) കൊണ്ടു അന്ധനായവൻ പ്രതസ്ഥ = പുറപ്പെട്ടു.

൧൫. ആഭോഗം = വലുപ്പം. മൗലി ക്ഷ = മൗലി (കിരീടം) കൊണ്ടു രൂഢമായ അന്തരിക്ഷ (ആകാശ; തണുത്തുകൂടിയവരം.

൧൪

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

മാപൃണ്ണാശാന്തരാളാം പ്രബലഭജസഹ-
സ്രേണ നാനാസ്രഭാജാ

ദേവീം മുൽപാടകണ്ടൽബണരഭസഭരം
ദൈത്യസേനാഭടന്മാ-

രാവൃത്യാ ശസ്രുചഷ്ഠ്വൈശ്വരീവ! പരിതോ
വിവൃധുർന്നിവിശങ്കം.

൧൫

അന്നേരം മേൽക്കുമേലേ വിശിഖനികരമെ-
യ്യയ്യടുക്കുന്ന ദൈത്യാ

നൊന്നിച്ചും ഘാതയിതപാ രഭസസമുദിത-
ശപാസരൂപൈശ്വര്യൈഃ

സനാഹംപുണ്ടഴും ചിക്ഷുരമുഖപുതനാ-
രക്ഷകാൻ കൊന്നു ദേവീ

തന്നെന്നേരിട്ടുണഞ്ഞു മഹിഷനൊടു മഹാ
ശൂലമാലോളയന്തീ.

൧൬

ആകാശം മുട്ടുന്ന ചണ്ഡം അത്ര വലിയ രൂപത്തോടുകൂടിയവൾ. നാ
നാസ്രഭാജാപ്രബലഭജസഹഃസ്രേണ = പലതരം അസ്രുങ്ങളെ ധരി
ച്ചിട്ടുള്ളതന്ന ശക്തിയേറിയ ആയിരം കൈകൾകൊണ്ടു ആപൃണ്ണാ
ശാന്തരാളാ=ദിഗ്ഭാഗം മുഴുവൻ നിറഞ്ഞിട്ടുള്ളവൾ. ഉൽബണ
രഭസഭരം = വളരെ വേഗത്തിൽ (ക്രി: വി:) ആവൃത്യാ = വീണ്ടും
വീണ്ടും. പരിതഃ = ചുറ്റും. വിവൃധുഃ = കീറി മുറിച്ചു (ലിട്ട്. പ്ര-
പു- ബ)

൧൬. വിശിഖം = ബാണം. ഘാതയിതപാ = കൊല്ലിച്ചിട്ട്. ഗ
ണൈഃ = ഗണസമൂഹത്തെക്കൊണ്ടു. ചിക്ഷുര.....കാൻ = ചി
ക്ഷുരൻ തുടങ്ങിയ പുതനാരക്ഷക (സേനാനായക)ന്മാരെ. ആലോ
ളയന്തീ = മുഴുറിക്കൊണ്ടു്.

പെട്ടെന്നാത്മാപതന്തം ധരണീതലഗതാ
 ദാനവേന്ദ്രം ഗൃഹീതപാ
 തട്ടിക്കീഴാക്കി നേരേ ഗളഭവി ദൃഢമാ-
 ക്രമ്യ പാദേന ദേവീ
 പുഷ്പാമഞ്ചം വിശാലേ കനമുരസി നിശാ-
 തത്രിശുലേന കുത്തി-
 പ്പിഷ്ടപാ കാത്ത്യായനീ പാത്ത്വമഖിലമസൗ
 കാത്തിതാശ്ചയ്യധാമാ. ൧൫

അസ്തോകം പുഷ്പവർണ്ണതടവിന സകല
 സ്വപ്നവാസിസ്തുതിം കേ-
 ട്ടുൽസാദ്രപ്രസാദാ തദനു ഭഗവതീ
 വിശപലോകാത്തിശാന്നൈ
 ഉദാമപ്രേരഡിമാനം മൃഗവരമധിര-
 ഘ്രാഗ്രയാതൈർഗ്ഗണൈഃശൈ-
 യ്കതാ മന്ദം പ്രപേദേ തുഹിനഗിരിതദീ-
 കാനനം മാനനീയം. ൧൮

൧൫. അത്മാപതന്തം = നദിട്ടവരുന്ന. ഗൃഹീതപാ = പിടിച്ചു്.
 ധരണീതലഗതാ = ഭൂമിയിൽനിന്നു് ഗളഭവി = കഴുത്തിൽ പുഷ്പാമ
 ഞ്ചം = വളരെ കോപത്താടുകൂടി (ക്രി: വി:) ഉരസി = മാർച്ചിൽ. നി
 ശാതത്രിശുലേന = നിശാതമായ (മുച്ചയുള്ള) ത്രിശുലംകൊണ്ടു. വി
 ഷ്ടപാ = പേഷണം ചെയ്തു = അരച്ചു്. നശിപ്പിച്ചെന്നർത്ഥം.

൧൮. അസ്തോകം = സ്തോക (അല്ല) മല്ലാതെ = വളരെ. ഉദ്യൽ...
 ദാ = ഉദ്യത്തം (ഉണ്ടാകുന്ന) സാദ്ര (ചർച്ചിച്ച) വുമായ പ്രസാദത്തോടുകൂ
 ടി. വി.....ന്നൈ = വിശപ (സമസ്ത)ങ്ങളായ ലോകങ്ങളുടെ ആത്തി
 (പീഡ)യെ ശമിപ്പിക്കുന്നതിന്നു്. ഉദാ... നം = വളരെ പ്രേരഡി
 യോടുകൂടിയ. അധിരാഗ്ര = കയറീട്ടു്. അഗ്രയാതൈഃ ഗണൈഃശൈഃ

൧൬ ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

സുംഭനെന്നമതിഡംഭവാഞ്ഛാടു നിസുംഭ-
നെന്നമസുരോത്തമൌ
സംബഭൂവതുരനന്തരം പുനരനന്ത-
രായബലസംപദൌ
അംബുജാസനനിഷേചണാപ്ലവരഗർജ്ജി-
തൌ ഭൂവനമൊക്കെയും
വൻപുകൊണ്ടുടനടക്കിവാണമരുചീടി-
നാരുദിതയൌവനൌ.

൧൯

യജ്ഞസന്തതി മുടങ്ങിനോരളവു മൈമൈ-
ലിഞ്ഞസുരസങ്കലാൽ
സ്വസ്തലാൽ പിഴുകി മർത്യവേഷമവ-
ലംബ്യ ഭൂമിതലചാരിണാം

യുക്താ=മുമ്പിൽ നടക്കുന്ന ഗണസമൂഹത്തോടുകൂടി. തുമിനഗിരി=
ഹിമവാൻ. പ്രപദേ=പ്രാപിച്ചു

ഇങ്ങിനെ മഹിഷാസുരവധം വണ്ണിച്ചുകഴിഞ്ഞതിനുശേഷം
കവി സുഭനിസുംഭാസുരചരിതവണ്ണനത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു:—

൧൯. സംബഭൂവതുഃ=ഉണ്ടായി [ലിട്ട് പ്ര പു ഭി. അസു
രോത്തമൌ എന്ന ഭി വചനാന്തമായ കർത്താവിനനുരൂപമായ ക്രി
യാരൂപം] അന ...ഭൌ=അനന്തരായം (നിവിംല്ലാ, തടവിലാത്ത)
ആയ ബലസംപഃത്താടുകൂടിയവർ അംബു .. .തൌ=അംബുജാ
സന(ബ്രഹ്മാവ്)ന്റെ നിഷേവണം (സേവ)കൊണ്ട് ആപ്തമായ
(പ്രാപിച്ചു; ലഭിച്ചു) വരം (അനുഗ്രഹം)കൊണ്ടു ഗവിതന്മാർ

൨൦. യജ്ഞം=യാഗം. സന്തതി=സമൂഹം അസുലാൽ=
അസുരന്മാരെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞ. സ്വസ്തലാൽ =സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്ന്
ഭിവേകസാം=ഭേദകൾക്കു. നിജ്ജ ഗാമ=നിർദ്ദമിച്ചു; കഴിഞ്ഞുകൂ
ടി. ഗഹ . വാൻ=ഗഹനം (അന്ധം; നിസ്സീമം) ആയ യജ്ഞാ
(പ്രതാപം; പരാക്രമം)വാടുകൂടിയവൻ = വളരെ പ്രതാപശാലിയാ

നിജ്ജഗാമ ശിവരാമ! നാല്പതുചതുർയുഗം
ബത! ദിവൈകസാ-
മിത്രപാരമഴൽചേർത്തില്ല മഹിഷോപി
പണ്ടു ഗഹനോഷ്ടചാൻ.

൨൦

ദേവസംഘമവശം പുകണ്ണ സമയേ ഹി-
മാചലനിവാസിനീ
ദേവിതാൻ “മതിവിഷാദ;മാതു കൊല്പെവസ്തു-
നിന്നമസുരാധമൗ”
സാവധാനമരുൾചെയ്തിവണ്ണമധിഗമ്യ
ദേഹമതിമോഹനം
തോഴിതന്നൊടൊരുമിച്ചു ഹൈമവതകാന-
നേഷു കളിതേടിനാൾ.

൨൧

യിരുന്ന എന്നർത്ഥം. ദേവകൾ കൂട്ടുകൂടുകയാണ്. അസുരന്മാർ
ധനിമിത്തം ഭൂമിയിലെ യാഗങ്ങളെല്ലാം മുടങ്ങിയപ്പോൾ ദേവകൾ
ക്ക് ഹവിർഗമം കിട്ടാതായി; അവർ പട്ടിണികിടക്കേണ്ടിവന്നു; ശ-
രീരം ശോഷിച്ചു; ഗൗരന്തരമില്ലാതായ ഈ അവസരത്തിൽ അസുര-
ന്മാർ ബലാൽക്കാരമായി സ്വർഗ്ഗത്തിൽ കടന്നുവന്നു ഉപദ്രവിപ്പാനും
തുടങ്ങി; സ്വർഗ്ഗ മുഴുവൻ അസുരന്മാരെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞു. അന്നു
പ്രാണരക്ഷക്കുവേണ്ടി ഭൂമിയിൽ വന്നു മനുഷ്യവേഷം ധരിച്ചവരാ-
ണത്രേ “ഭൂമിദേവന്മാർ.”

൨൧. അവശം = ക്ഷീണിച്ചു പുകണ്ണ = ചുകഴ്ന്ന എന്നതി-
ന്റെ പൂർവ്വരൂപം. ആതു = വേഗം. അധിഗമ്യ = പ്രാപിച്ചു; സപീക-
രിച്ചു. ഹൈമ ... ഷു = ഹൈമവതങ്ങളായ (ഹിമവൽസംബന്ധിക-
ളായ; ഹിമവാന്റെ) കാനനങ്ങളിൽ.

ഘട്ടം ഗൗരീചരിതം പ്രബന്ധം

ഇതഥ മേവുന കാലത്തോരുദിനമസുരേ-
ന്ദ്രസ്യ സുന്ദേവ്യ ഭൂതേ
ഭൂതാതേ ചുണ്ഡമുണ്ഡാവിതി ഭവനതല-
ഖ്യാതമുഖ്യാഭിധാനേ
ഗച്ഛന്തേരുദ്രജാമാതരി ശിഖരിവരേ
പൊന്നുഴിഞ്ഞാലുമാടി
സപച്ഛന്ദം കേളിലോലാം ദദൃശതുരഖില-
സപാമിനീം കോമളാംഗീം.

൨൨

കണ്മുഖിൽ കണ്ടനേരം ജനനയനസുധാ-
ധോരണീം താമകാഞ്ചനം
സംഭൂതാശ്ചയ്കൈതൃഹലചപലധിയേ
ചുണ്ഡമുണ്ഡേ തദാനീം

൨൨. ഭൂതാതേ=കീഴടങ്ങാത്തവർ. ചുണ്ഡ മുണ്ഡം ഇതി=
ചുണ്ഡൻ എന്നും മുണ്ഡൻ എന്നും. ഭവനേ=ഭവനതലത്തിൽ
ഖ്യാത(പ്രസിദ്ധ)മായ മുഖ്യാഭിധാനങ്ങളാടുകൂടിയവർ. രുദ്രജാമാത
രി=രുദ്ര(ശിവ)നാകുന്ന ജാമാതാ മകളുടെ ഭർത്താവോടുകൂടിയവർ.
ഏ: ശിഖരിവര എന്ന നാമത്തിന്റെ വിശേഷണം] ശിഖരിവര=
ശ്രേഷ്ഠമായ പവനത്തിൽ; ഹിമവാൻപറമ്പത്തിൽ. സപച്ഛന്ദം=
യുഗ്മഷ്ടം. ദദൃശു: =കണ്ടു. [പ്ര. ൨. ൩. ഭൂതേ എന്ന കർത്താവി
ന്റെ ക്രിയാപദം]

൨൩ സംഭൂതാശ്ചയ്കൈതൃഹലചപലധിയേ
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചപലമായ ധീയാടുകൂടിയവർ തപരീതരം=വള
രെ വേഗത്തിൽ. [സുന്ദേവ്യനോട്, ഉദധിഗംഭീരനോട്, ഈ പദ
ങ്ങളിൽ സംസ്കൃതകൃമമനുസരിച്ചു വിശേഷവിശേഷണപ്പൊരുത്തം
ചെയ്തിരിക്കുന്നു]

സംപ്രാപ്തൗ രാജധാനീം തപരിതതരമുണ-
 ത്തീടിനാർ പത്തുവട്ടം
 കമ്പിട്ടൻപോട്ട സുഭാസുരനൊടുധീശം-
 ഭീരനോടിപ്രമേയം.

൨൩

“ഭാഗ്യാദ്ധ്യേ! തമ്പിരാനേ! ചെവിയിലമൃതനി-
 ഷ്വന്ദമല്ലേണമസ്മ-
 ഭാക്യം നിവ്യാകലം നിന്തിരുവടി ജഗതീ
 ചക്രസാമ്രാജ്യഭൂമേ!

ഉയക്കേറും തപൽപ്രസാദാലുകിൽ വിഹരതോ-
 രാവയോദ്ഭവ! സാക്ഷാൽ
 സൗഖ്യം കണ്ണിനാകപ്പെട്ടിതു തുഹിനഗിരൗ
 തുനിലാവേററപോലേ.

൨൪

ഉൽഫല്ലാഭോഗകല്പദ്രുമവിടപവരേ
 ചാരു കീഴ്ത്തലാവും
 നൽപൊന്നിൻപാശയുഗ്മ മണിഫലകഫലാം
 ചേർത്തു സൗഖ്യാസികായൈ

൨൪ മുതൽ ൪൦-വരെയുള്ള ൧൭ പദ്യങ്ങൾ ചണ്ഡമണ്ഡനം
 രാജ വാക്യമാണ്:--

൨൪. തമ്പിരാൻ, “തമ്പുരാൻ”ന്റെ പൂർവ്വരൂപം. നിഷ്വന്ദം=
 ഒഴുക്കു്. വിഹരതോഃ ആവയോഃ=വിഹരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾക്കു്. തുഹി
 നഗിരൗ=ഹിമവാൻപവ്തത്തിൽ

൨൫. ഉൽ.....വരേ=വികസിച്ചു പടർന്നിരിക്കുന്ന കല്പവൃ
 ക്ഷത്തിന്റെ ഒരു നല്ല ശാഖയിൽ. പാശയുഗ്മം=രണ്ടു കയറുകളിൽ

ഉതഭാഞ്ചാംപ്രേഘികായാംതെളിവിനൊടുസഖീ-
ലോളിതായാമിരുന്ന-

ഞ്യാപ്രീത്യാ പാടിയാടും മഹിതയുവതിമാ-
ണികൃമീക്ഷാംബഭൂവേ.

൨൫

വാക്സോവതപ്തയി! വിഭോ! ഭൂവനൈകരമ്യം
ഗാത്രശ്രിയോ വിലസിതം മദിരേക്ഷണായാഃ
ഓന്തോളമതുതമിതെങ്കിലുമൊടുണർത്താ-

മാത്താവധാനമുപകണ്ഠ്യ പുണ്യരാശേ! ൨൬
കെട്ടറഴിഞ്ഞലർപൊഴിഞ്ഞൊരു കേശപാശം
ദൃഷ്ടിക്കൊരഞ്ജനമുദഞ്ചതി ചഞ്ചലാക്ഷ്യാഃ

മണി....ലാം=ശ്രേഷ്ഠമായ രത്നപ്പലകയെ. സൗഖ്യാസികായൈ=സുഖമായ ഇരിപ്പിനുവണ്ടി. ഉതഭാഞ്ചീ=ശോഭിക്കുന്ന. സഖീലോളിതം=തോഴിയായ് ആടുപ്പെട്ടത്. [ഇവരണ്ടും പ്രേഘികായാം എന്ന നാമത്തിന്റെ സപ്തമ്യന്തങ്ങളായ വിശേഷണങ്ങൾ] പ്രേഘികായാം=ഉത്താലിൽ. മാരി.....ക്യം=മാരിത (ഉത്തമ)മായ യുവതി മാണിക്യം (സ്രീരത്നം) ഈക്ഷാം ബഭൂവ=കാണപ്പെട്ടു. [ഞങ്ങളാൽ എന്ന് അർത്ഥം. കമ്മണിപ്രയാഗം- ഞങ്ങൾ ഒരു യുവതീരത്തത്തെ കണ്ടു എന്നു സാരം.]

൨൬. ഗാത്രശ്രിയഃ=ദേഹസൗന്ദര്യത്തിന്റെ. വിലസിതം=വിലാസം. മദിരേക്ഷണാഃ=മദിര (മദനാഹര)ങ്ങളായ ഈക്ഷണ (നേത്ര)ങ്ങളോടു കൂടിയവർ. ആത്താവധാനം=ശ്രദ്ധയോടുകൂടി.

അടുത്ത പത്തു ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു, മോഹിനിവേഷം ധരിച്ച ഭവാനിയെ, “കേശഭിപാദം” വണ്ണിക്കുന്നു:—

൨൭. ചഞ്ചലാക്ഷ്യാഃ=ചഞ്ചലാക്ഷിയുടെ. ഉദഞ്ചതി=ശോഭി

ചട്ടറ മുത്തുമണിചേർത്ത മനോഭവാഗ്രേ
 പെട്ടെന്നിളക്കമസിതത്തഴയെന്നുപോലേ. ൨൭
 മദ്ധ്യലലാടമണഃഘർമ്മജലാഭിരാമം
 കസ്തൂരികാതിലകമത്ര വിലോഭനീയം?
 അത്യഞ്ചിതേ കിമപി പഞ്ചമീബാലപന്ത്രേ
 മെത്തും നവാമൃതകണ്ഠം മറുവെന്നുപോലേ. ൨൮
 ഉൽകൃപവിഭ്രമവിലോലകടാക്ഷവീക്ഷാ-
 സഖ്യം കലർന്നിളകമക്കുറുചില്ലിവല്ലീ
 ലക്ഷ്യം തുലോം ഭ്രമയിതും ഭവനാനി സാക്ഷാ-
 ലക്ഷാമദേവകരചാലിതപീലിപോലേ. ൨൯
 എഴും പ്രഭോ! തരളതാരകനേത്രശോഭാ
 രംഗാങ്കണേ നഭസി ഗൃത്യതി നിർമ്മലാംഗ്യാഭി

ക്കുന്നു. മനോഭവാഗ്രേ=മനോഭവ(കാമദവ)ന്റെ അഗ്രത്തിൽ (മു
 ങ്യിൽ) അസിതം=കറുത്ത.

൨൮. മദ്ധ്യലലാടഃ = നടുനേറ്റിയിൽ. അണ....മം = അ
 ണ (അപ്പ)വായ ഘർമ്മജലാ (വിയപ്പുവള്ളം)കൊണ്ടു അഭിരാമം
 (മനോഹരം). അത്യഞ്ചിതം=വളരെ ശോഭിച്ചിരിക്കുന്നു. മെത്തും....
 ണം=നവമായ അമൃതിൽത്തുളിച്ചിട്ടായ ചേൻ. മറുവ്=കളങ്കം.

൨൯. ഉൽകൃപ....ഖ്യം=ഉൽകൃപമായ (കരകവിഞ്ഞ) വിഭ്ര
 മം (വിലാസം)കൊണ്ടു വിലോല (ചഞ്ചല)മായ കടാക്ഷവീക്ഷക
 ടക്കണ്ണുകൊണ്ടുള്ള ഭ്രമിയുടെ സഖ്യം. [കണ്ണിന്റെ ഇളക്കം അനുസ
 രിച്ചിരിക്കുന്ന] ലക്ഷ്യം=ലക്ഷ്യ (ശോഭ)കൊണ്ട്. ഭ്രമയിതും=ഭ്രമിച്ചി
 രുന്നതിൽ. ചാലിതം=ചലിപ്പിക്കപ്പെട്ടത്

൩൦. തര....ഭ=തരള (ചഞ്ചല)ങ്ങളായ താരകങ്ങളോടു
 (കുണ്ഡലമണികളോടു)കൂടിയ നേത്രങ്ങളുടെ ശോഭ. നഭസിരംഗാങ്കണേ=

തൻക്രീഡകണ്ടു തെളിവാൻ ദിഗംഗനാനാം
ഭംഗ്യാ കൊടുത്തരുളുമുൽപലമാലപോലേ. ൩൦

അത്യന്തഭംഗിയൊടു തോളിലടിഞ്ഞു ചാഞ്ഞും
വിദ്യോതതേ കനകകണ്ഡലമേതദീയം
വക്ത്രാഞ്ജലക്ഷ്മി വിളയാടിന പൊന്നുഴിഞ്ഞാൽ
മദ്ധ്യേ ഗതാഗതമിയനരുളുന്നപോലേ. ൩൧

മിന്നീടുമത്തിരുമുഖാഞ്ജമതീവ ഹൃദ്യം
പുണ്യാംബുധേ! മുഹൂരുദഞ്ചതി മംജുഗീതം
വണ്ണിപ്പതെന്തു വികളങ്കസുധാംശുബിംബാൽ
കണ്ണാന്തലേഹമൃതം ചിതരുന്നപോലേ. ൩൨

മുക്താസു പണ്ണമണിമാലകൾ ചെന്നലയ്ക്കും
വക്ഷാജയുഗമുരുക്കുചങ്കുശോണം

ആകാശമാകുന്ന കൂത്താങ്ങിൽ. നൃത്യതി=ആടുന്നു. [വിയദ്ഭാഗത്തെ നടനരംഗമായും ദേവിയുടെ വിദ്യാകനങ്ങളെ നടികളായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു - 'താരക'മെന്നതിന്നു നക്ഷത്രമെന്നുകൂടി അർത്ഥമുള്ളതുകൊണ്ട് ഇവിടെ ശ്ലേഷസിലിക്കുന്നു.] ഉൽപലമാല=കരിങ്കുവളപ്പുമാല.

൩൧. വിദ്യോതതേ=ശോഭിക്കുന്നു. ഏതദീയം=ഇവളെ സംബന്ധിച്ചു; ഇവളുടെ. ഗതാഗതം=പോക്കുവരവ്.

൩൨. അതീവഹൃദ്യം = വളരെ മനോഹരമായ. മുഹൂഃ=പിന്നെയും മംജുതം=മംജു (മനോഹര)വായ ഗീതത്താടുകുടി. ഉദഞ്ചതി=ശോഭിക്കുന്നു. വി.....ബാൽ=വികളങ്ക (കളങ്കരഹിത)മായ സുധാംശു(ചന്ദ്ര)വിന്റെ ബിംബത്തിൽനിന്ന്. കണ്ണാന്തലേഹം=ചെവിക്കൊണ്ട് ആസ്വദിക്കത്തക്ക.

൩൩. മുക്താ....കൾ = മുത്തുകൊണ്ടും സ്വപണ്ണാകൊണ്ടും രത്നാകൊണ്ടും ഉണ്ടാക്കിട്ടുള്ള മാലകൾ. വക്ഷാജയുഗം=സ്തനയുഗം.

അക്ഷാമജഹ്നുജനിശോണനഭോമ്വിഭംഗം
 കൈക്കൊണ്ട മേരുശിഖരദപയമെന്നപോലേ. ൩൩
 ലീലാഗൃഹീതമണിപാശമുപാത്തഭൂഷാ-
 ജാലം വിഭാതി മുദുപാണിയുഗം മൃഗാക്ഷ്യാഃ
 ചാലൈക്കനൽകനകബലമടുത്തുഴിഞ്ഞാൽ-
 കാലംബനായ ദൃഢമൂന്നംകാടുത്തപോലേ. ൩൪
 ഡോളാവിലാസവലമാനകസുന്ദരമലം
 വ്യാലോലരത്തരശനാസുഷമം നിതംബം
 ആലീനസാസ്യജലഭം നവശക്രവാപ-
 ശ്രീലാളിതം ഗഗനമണ്ഡലമെന്നപോലേ. ൩൫

ഉരു.....ണം=ഉരു (അനല്പ, വായ കർമ്മപങ്കംകൊണ്ടു ശോണം (മുവന്നത്). അക്ഷാ.....ഗം=അക്ഷാമമായ (ക്ഷാമമില്ലാത്ത; വലിച്ച) ജഹ്നുജനി (ഗംഗ)യുടേയും ശോണനഭത്തിന്റേയും ഉഷ്മിഭംഗം (തിരമല) ശിഖരം=കൊടുമുടി.

൩൪. ലീലാ....ശം=ലീലയിൽ ഗൃഹീതമായ മണിപാശ (ഉത്താൽകയറ്.)ത്തോടുകൂടിയത്. ഉപാ... ലം=ഉപാത്ത (സപീകൃത)മായ ഭൂഷാജാല(ആഭരണ.സമൂഹ)ത്തോടുകൂടിയത്= ആഭരണങ്ങളുണിഞ്ഞത്. വിഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. [കൈകൾകൊണ്ടു കയറുപിടിച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ഉത്താലിൻ പൊന്നുകൊണ്ടൊരു ഉന്നം കൊടുത്തിരിക്കയാണോ എന്നു തോന്നും.]

൩൫. ഡോളാ... ലം=ഡോളാവിലാസം (ഉത്താലാട്ടം) കൊണ്ടു വലമാനമായ (ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന) കസുന്ദചല (മുവന്ന വസ്ത്ര)ത്തോടുകൂടിയ. വ്യാലോ.... മം=വ്യാലാലമായ രത്തരശന (രത്നകാഞ്ചി; രശനം=അരഞ്ഞാണം)യുടെ സുഷമ (ശോഭ)യോടുകൂടിയ. ആലീ.....ഭം=ആലീനങ്ങളായ സാസ്യജലഭ(അന്തിമേ

വേഗേന ചാഞ്ഞ ദൃഢസംഘടിതോരുജംഘം
 മുകീഭവൽകനകന്തപുരമഗ്രപാദം
 ചാകാശ്യതേ പ്രഗുണിതം പ്രതിമാരുതേന
 ശ്രീമീനകേതനപടാഞ്ചലമെന്നപോലേ. നന്നു

ശ്രീരാമാ രാമ! ചിത്രം പരമവയവഭം-
 ഗീതുണം, കാന്തിപുരം,
 താരുണ്യോപക്രമം, മെന്മയിലിളകിനലാ-
 വണ്യലക്ഷ്മീവിലാസം,

ഘൃത്താഭാടുക്കുടിയ [അന്തിമേഘങ്ങൾ ഒട്ടുമാറാത്ത] നവ :.....തം =
 നവമായ ശക്തചാപ (ഇന്ദ്രധനുസ്സ്; മഴവില്ല്) ത്തിന്റെ ശ്രീ(ശോഭ)
 യാൽ ലാളിതം. ഗഗനമണ്ഡലം = ആകാശമണ്ഡലം. [ഗൌരിയുടെ
 മദ്ധ്യഭാഗത്തെ ആകാശത്തോടുപമിച്ചിരിക്കുന്നു. ചുവന്ന പട്ടുവസ്ത്ര
 ത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു അന്തിമേഘങ്ങളും രത്നകാഞ്ചിക്ക് പകരം ഇ
 ന്ദ്രധനുസ്സും ഉള്ളതുകൊണ്ട് ഉപമയ്ക്കു പൂർണ്ണതയും സ്വാരസ്യവും
 സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്.]

നന്നു ദൃഢഘം = ദൃഢമാകംവണ്ണം സംഘടിതങ്ങളായ
 (കുട്ടിച്ചേർക്കപ്പെട്ട) ഉരുതജംഘ (തുടയും കണങ്കാലും)കളോടുക്കുടിയ.
 [ഉരുത്താലാടുവോരം ആട്ടത്തിന്റെ സൌകര്യത്തിനുവണ്ടി കണ
 കാൽ തുടകളോടു കൂട്ടിച്ചേർത്തുപിടിക്കു പതിവാണല്ലോ] മുകീ
 രം = മുകീഭവ (നിശ്ശബ്ദ)ത്തായ കനകന്തപുര (പൊൻകാൽചില
 വ്)ത്തോടുക്കുടിയ. ചാകാശ്യതേ = ശോഭിക്കുന്നു. പ്രതിമാരുതന =
 ഏതിരായ കാറ്റിനാൽ. പ്രഗുണിതം = നിവർത്തിപ്പെട്ട.

നന്നു. താരു മം = താരുണ്യ (യൗവന)ത്തിന്റെ ഉപക്രമം
 (ആരംഭം). വിശേഷാത്താം = ലോകാതീതം; അസാധാരണം. ജന....
 ...യ്ക്കു = ജനങ്ങളുടെ നയനങ്ങളാകുന്ന ചകോരവലിക്കു ചന്ദ്രിക

ഓരോന്നേ പുണ്ടുവിശേഷാത്തരമൊരുപതിനാ-
 റിൽപ്പറം പ്രായമന്യോ
 നീലാക്ഷീമംലികായാ ജനനയനചകോ-
 രാവലീചന്ദ്രികായാഃ.

൩൭

ഏതാവതി ത്രിഭുവനേ നവയൗവനോദ്യ-
 ട്ടാമരൂപമഹിളാജനമണ്ഡിതേഹി
 നഃസ്മേവ വിഭ്രമവിധേരൂപമാനമന്യോ
 യദ്യസ്തി രത്നമുകരേ പ്രതിബിംബ ഏവ.
 പാലാഴിത്തയ്യലാളം പുകൾപെരികിനരു-
 ഭ്രാണിയും വാണിമാതും
 പെരുലാമീദേവിയും ചിത്തജതരുണിയുമി-
 ത്യാദിമുശാഗംഗനാനാം

൩൮

(നീലാവ)യായിട്ടുള്ള. അസാധാരണമായ തുഷ്പിയെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നതെന്നർത്ഥം.

൩൮. ഏതാവതിത്രിഭുവനേ—ഇത്രത്തോളമുള്ള ത്രിലോകം. നവ...തേ അപി = നവയൗവനംകൊണ്ടു ഉദ്യത്തും ഉദ്ദാമ പ്രായം വുമായ രൂപത്തോടുകൂടിയ മഹിളാജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു മണ്ഡിത (അലംകൃത)മായിരുന്നിട്ടും [സതിസപ്തമി.] അന്യഃ=ഇവളുടെ. വിഭ്രമവിധേഃ=വിലാസങ്ങൾക്കു. ഉപമാനം നഃസ്തി ഏവ=ഉപമാനം ഇല്ലതന്നെ. അസ്തിയദി=ഉണ്ടെങ്കിൽ. രത്നമുകരേ=രത്നക്കണ്ണാടിയിലേ. പ്രതിബിംബഃ ഏവ=പ്രതിച്ഛായ മാത്രമേയുള്ളൂ.

൩൯. പെരുലാമീദേവി=ശചീദേവി. ചിത്തജതരുണി=രതീദേവി. മുശാഗംഗനാനാം=മുശാ(സുന്ദരി)കളായ അംഗന(സ്രീ)കളുടെ. അനാലം=വിലമതിയ്ക്കാൻപാടില്ലാത്ത. നീലാ....തം =സ്രീരത്നം. വിജ്ഞാപനീയം=അറിയിക്കത്തക്കതു്.

മേളം താവുന്ന രൂപാഭൃമിതഗുണഗണാൻ

തൻകലുരചേർത്തനാഥം

നീലാക്ഷീരത്നമേതൽ സ്വയമുദിതമിതേ

നാഥ! വിജ്ഞാപനീയം.

൩൯

ഏനാലിന്നേരമേ, ഭാനവപരിവൃദ്ധ! നി-

ണ്ണീതമാളീഭിതീയാം

ചെന്നേനാം കൊണ്ടുപോരേണമിതിനീയ ഭവാൻ

മാനീരത്നഭൂതാം

ഒന്നങ്ങാടേക്കണമൈരാവതവിബുധതരൂ-

ചൈശ്വരോഽപുഷ്പകാഞ്ചം

ധന്യം ത്രൈലോക്യരത്നാഭരണ! തവവശേ

വർത്തതേ രത്നജാതം"

൪൦

ഇവണ്ണം കണ്ണാനേ മധുരധരി ചൊരിഞ്ഞൊരുവച

നവം കേട്ടുദാമസ്തരവിശിഖനിർന്നമനസാ [നം

൪൦. ആ...യാ. ആളി (സഖി)യാകുന്ന ഭിതീയ(സഹായ)ത്തോടുകൂടിയവൾ. ഏനാം=ഇവളെ ഐരാ..വ്യാം=ഐരാവതം, വിബുധതരൂ (കല്പവൃക്ഷം) ഉച്ചൈഃശ്വരസ്സു പുഷ്പകം (വിമാനം) എന്ന ആവ്യകളോടുകൂടിയ രത്നജാതം=രത്നസമൂഹം. [ലോകത്തിലുള്ള ശ്രേഷ്ഠവസ്തുക്കൾ മിക്കതും ഇവിടെ സ്വാധീനമായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് ഈ സ്മിരണവും ആ കൂട്ടത്തിൽ ചേരേണ്ടതാണ് എന്നു സൂചന]

൪൧. മധുരധരി = മധു (തേൻ)വിന്റെ തധരി (ഒഴുക്ക്). ഉദാ.....സാ = ഉദാമ (പ്രവൃദ്ധ, അളയ സുരവിശിഖ (കാമബാണ)ങ്ങളാൽ നിർന്നമായ, പിളർക്കപ്പെട്ട) മനസ്സോടുകൂടിയ. പ്രമു..

നിയുക്തസ്സംഭവേ പ്രചുരതരധംഭേന തരസാ
നയജ്ഞസ്സുഗ്രീവോ ഭനതനയനാനേതുമബലാം രഥ
തദനു തൊഴുതു സാലം പ്രസ്ഥിതസ്സപ്തസൈന്യൈ-
രധിഗതമണിഡോളാം കണ്ടു ഭേവീം ഹിമാദ്രൗ
കതുകതരളിതാത്മാ സഞ്ജപൻ വശ്രമന്ത്രാൻ
മധുരമധുരവാചാ സുഭദ്രതോ ബഭാഷേ. രൺ

“നീലാക്ഷീമൌലിമാലേ! വിജയവിരുതുകൈ-
ക്കൊണ്ട സുഭാസുരേന്ദ്രൻ
ത്രൈലോക്യാധീശപരൻതാൻ കലിതരസമയ-
ച്ചോരു ഭൂതോസ്തപസൗ ഞാൻ

ന=പ്രചുരതര (വളരെ അധിക)മായ ഡംഭ (ഗർവ്വ)ത്തോടുകൂടിയ
[ഇവ രണ്ടും സുഭവേ എന്നതിന്റെ വിശേഷണങ്ങൾ] സുഭവേ=
സുഭവനാൽ. അബലാം ആനേതം = അബലയെ (സുഗ്രീയെ = മോഹി-
നിയെ) ആനയിക്കുന്നതിന്. നയജ്ഞം = നയത്തെ അറിയുന്നവ-
നായ. സുഗ്രീവഃ ഭനതനയൻ = സുഗ്രീവനെന്ന ഭനതനയൻ. നി-
യുക്തഃ = നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു.

രൺ, സ്തപ്തസൈന്യഃസാലം = കഠിന സൈന്യങ്ങളോടു-
കൂട. പ്രസ്ഥിതഃ = പാർപ്പിച്ചവൻ. അധി....ളാം = അധിഗതമായ മ-
ണിഡോളയോടുകൂടിയ = ഉത്തരാലിലിരിക്കുന്ന. ഹിമാദ്രൗ = ഹി-
മാദ്രിയിൽ. കത....ത്മാ = കതുകംകൊണ്ടു തരളിത (ചഞ്ചല)മായ ആ-
ത്മാവോടുകൂടിയവൻ. വശ്രമന്ത്രാൻ = വശ്ര (വശീകരണത്തിനുപയു-
ക്ത)ങ്ങളായ മന്ത്രങ്ങളെ. സഞ്ജപൻ = ശരിയായി ജപിച്ചുകൊണ്ടു-
ബഭാഷേ = ഭാഷിച്ചു; പറഞ്ഞു:—

രൺ-മത്തെ പദ്യം ഭൂതവാക്യമാണ്.

രൺ. കലിതരസാ = രസമുള്ളതുകൂടി. അസൗജ്വതാൻ = ശു-
ഭൻ ഭൂതഃ അഗ്നി = ഭൂതനാകനും. മയുഃപന = ഞാൻ വഴിയായി.

ചേലേന്തും മനുബേന ശ്രുതിസുഖമധുനാ

കേൾക്ക വാക്യം തദീയം

ബാലേ! നീ വാരുലാവുങ്കമലഭവകരാം-

ഭോജകൈശശല്യസീമേ!

രന്ദ

‘മന്നീഭരഴിക്കലല്ലാവകയിലുമിഹ ര-

തങ്ങളായുള്ളതെല്ലാം

മിന്നുന്ന രാജധാന്യാം മമദ്രവമധുനാ

രതദ്രുതാം വധുനാം

നിന്നെക്കേണ്ണ നിവിഷ്ഠാം പരിസരഭൂവി കി-

ട്ടാഞ്ഞു താപാകലോത്താ-

നെന്നാലാഗത്യ വേഗാദനുഭവ ഭൂവനൈ-

ശപല്യലക്ഷ്മീമന്ത്രനാം”.

രർ

ശ്രുതിസുഖം=ശ്രുതി (ചെവി അല്ലെങ്കിൽ കേൾവിയ്ക്കു സുഖമായ ടുള്ള. വാരുലാവും=വാർ (ശോഭ, ഉലാവുന്ന ക്രമിയാടുന്ന,=ശോഭയുള്ള. കമ . . . മ=കമലഭവ (ബ്രഹ്മാ) ന്റെ കരാംഭോജ (ഹസ്ത കമല,ത്തിനുള്ള കൈശല്യ (സാമന്ത്ര്യാ) ത്തിന്റെ സീമ (അതിന്) [ബ്രഹ്മാവിന്റെ സൃഷ്ടിവൈശിഷ്ട്യത്തിനുള്ള ഉത്തമോദാഹരണമെന്നു സംബുദ്ധി.]

സംഭാസുരന്റെ സ്വന്തവാക്യത്തിൽ ഭൂതൻ പറയുന്ന സന്ദേശമാണ് രർ-ാമത്തെ പദ്യം:—

രർ. രാജധാന്യാം=കൊട്ടാരത്തിൽ. വധുനാം=സ്രീകളിൽ വെച്ച്. കേണ്ണ നിവിഷ്ഠാം=ചെവിയിൽ പ്രവേശിച്ചു=കേട്ട. പരി.... വി=അടുത്തു്. താപാകലഃ=താപം (സങ്കടം)കൊണ്ടു ആകലൻ. ആഗത്യ=വന്നു്. അനുഭവ=അനുഭവിച്ചാലും.

ഗിരമിതി കേട്ടു സഹാസാ
രദസഭരോദ്യുൽഗഭീരമുദാസാ
ഒരു മൊഴി പറവാന്തരീ-

കൃതധൃതിരാജസ്വ സുമധുരം ഗൌരീ. രഭ

“സത്യം ത്രൈലോക്യനാഥൻ പുകഴ്ചെപരികിന
ഭാസുരേന്ദ്രൻ; വധൂനാ- [സം-

മെത്തു കാണിക്കുണം തൽസവിധനിവസനം
ഭാഗ്യസാമഗ്രികൊണ്ടേ;

കൃത്യേന്ദ്രിൻ കാക്ക വന്നോരിടനില, സമരേ
മാം ജയിക്കുന്ന വീരൻ

ഭർത്താവാകുന്നതെന്നുണ്ടൊരു സമയമതൊ-

ട്ടുപുണ്യശ്യാ പിണഞ്ഞു”. രന്യ

“എന്നു വൈചമ്യമേ! നന്നലക മുഴുവനാ-
ജ്ഞാബലംകൊണ്ടടക്കം

രഭ. സഹാസാ = പരിഹാസത്തോടുകൂടി = ചുറ്റും ഭാവത്തിൽ.
രഭ ... സാ = രദസഭ (വളരെ വേഗം)ത്തോടുകൂടി ഉദ്യത്തു ഗഭീരഗ്രാ
ഭീര)വും ആയ മുദാസ (പുഞ്ചിരി)ത്തോടുകൂടി ഉ...തി = ഉൾകൃ
ത(സപിക്ത)മ യ ധൃതി (ധൈര്യം)യോടുകൂടി. ആരണ്യ = ആരംഭിച്ചു.
ഗൌരിയുടെ മറുപടി:—

രന്യ. ഏതു = ഏതു കയ്യുള്ള; കിട്ടുകയുള്ള. തൽ....നം = അ
വന്റെ സമീപവാസം. [വളരെ ഭാഗ്യം ചെയ്തിട്ടുള്ളവർക്കു മാത്രമേ
കാണിനേരമെങ്കിലും അവന്റെ അടുത്തിരിക്കുവാൻ സാധിക്കൂ] അ
ന്ദ്രിൻകൃത്യേ = ഇക്കാര്യത്തിൽ. ഇടനില = തടസ്സം. സമയം =
പ്രതിജ്ഞ.

ഭൂതന്റെ വാക്യം:—

രഭ. കള്ളപ്പാലി = വലിയനന്ന. പലവു = പലതും. ദുഷ്ടരം =

ധന്യാത്മാവിന്നു ദൈത്യേശ്വരനൊരു തരുണീ-

ശിക്ഷണം ഭുജ്യരൂപോൽ!

ന്നൊല്ലാതോരു കള്ളപ്പൊലി പലവു പറ-

ഞ്ഞിങ്ങിരുന്നാൽ പിഴയ്ക്കും

തന്നോ മാനീ സ കേശഗ്രഹണവിധുരിതാം

കൊണ്ടുപോം നിന്നൊന്നനും”

ര്ഭ

“സന്ധാമിമാം കഥമഹം വിതഥാം കരിഷ്യേ?

കിം താമപി സ്വവിഷയാമസുരേശ്വരാജ്ഞാം?

ഇത്യാകലം ജനമിമം നയ പാശ്ചമാജ്ഞ

ജിതേപതി മാമകഗിരാ പ്രബലസ്സവാച്യഃ”

ര്വ

അസാച്യം. കേശ....താ=കേശത്തിന്റെ ഗ്രഹണംകൊണ്ടു വിധുരിത (വിഹാലം)=തലമുടിയിൽ പിടിച്ച് ഉഴിച്ചു. തന്ന=തന്നത്താൻ=അവൻ. നന്നത്താൻവന്നു.

ദേവിയുടെ സന്ദേശം:—

ര്വ്വ. അഹംഇമാംസന്ധാം=ഞാൻ ഈ പ്രതിജ്ഞയെ. കഥം=എങ്ങിനേ. വിതഥാം=അനന്യമാക്കി; വെറുതേയാക്കി. കരിഷ്യേ=ചെയ്യും. സ്വവിഷയാം=എന്നെ സംബന്ധിച്ചു. താം അസുരേശ്വരാജ്ഞാം അപി=അസുരേശ്വരന്റെ ആ ആജ്ഞയെയും. [കഥംവിതഥാംകരിഷ്യേ എന്നു ഇവിടെയും അല്പാഹരിക്കണം] ആകലം=കഴങ്ങിയ ഇമംജനം=ഇജ്ജനത്തെ=എന്നെ. ആജ്ഞ ജിതപാ=ആജി (യുദ്ധ)യിൽ ജയിച്ചു. പാശ്ചാ=അടുക്കലേക്ക്. നയം=കൊണ്ടുപോയാലും. ഇതി=എന്നു മാമകഗിരാ=മാമകമായ (എന്നെ സംബന്ധിച്ച) ഗീരു (വാക്കു) കൊണ്ടു=ഞാൻ പറഞ്ഞതായി. പ്രബലഃ സഃ=ബലവാനായ അവൻ വാച്യഃ=പറയപ്പെടേണ്ടവനാണ്. [ഇങ്ങിനെ ഞാൻ പറഞ്ഞതായി ബലവാനായ അവനോടു പറയുക]

ആടോപപാടവഭൂതാ വചനേന ദേവ്യാ
 ഗുഡപ്രകോപസരസേന നിരാകൃതോസൗ
 പാദേ വിശേഷമറിയിച്ചിതു ഭൂതനാഥാർ
 പ്രൗഢാഭിമാനിയൊടു സുന്ദനൊടുള്ളവണ്ണം. രൻ

വാണീം കേട്ടു നവാം പ്രവീരസമിതൈ
 ഭൂതാഭിതാം ഭാനവ-

ക്ഷോണീപാലനഭഗ്രകോപസഹിതഃ

പ്രക്ഷോഭോക്താവാനം

“വേണീസീന്തി പിടിച്ചിഴച്ചിഹ ബലാ-

ഭാനീയതാ”മെന്നടൻ

മാനീതാംപ്രതി ധൂമ്രലോചനമസൗ

മാനിച്ചുയച്ചിടിനാൻ.

൫൦

രൻ ആടാ...താ=ആടാപ (തള്ളിച്ച) തോടും പാടവ
 (സാമന്ത്രി) തോടും കൂടിയത്. ഗുഡ...ന=ഗുഡമായ (ഉള്ളിലട
 ക്കിയ) പ്രകാപ. (കോപാധിക്യ) തോടുകൂടിയതും സരസവും ആ
 യ. ദേവ്യാ=ദേവിയുടെ. വചനേന=വാക്കുകൊണ്ടു. നിരാകൃതഃ=
 നിരാകരിക്കപ്പെട്ട=ധിക്യുതൻ. അസൗ=ഇവൻ. (ഭൂതൻ)

൫൦. പ്രവീരസമിതൈ=പ്രവീരന്മാരുടെ സമിതി (സഭ)യിൽ.
 ഭൂതാഭിതാ=ഭൂതനാൽ ഉദിത(പറയപ്പെട്ട) ഭാന...ലൻ=അസുരരാ
 ജൻ ഉഗ്രം=വലിച്ചു. പ്രക്ഷോ...വാൻ=പ്രക്ഷോഭത്തോടു, ധൂകാ
 രത്തോടുകൂടി. വേണീസീന്തി=തലമുടിയിൽ. ആനീയതാ=കൊ
 ണ്ടുവരപ്പെട്ടു. (കമ്മണിപ്രയോഗം; അവൾ എന്നു കമ്മം.) താം
 പ്രതി=അവളുടെ നേരം.

ഗദ്യം-൨

തദനം കഴലിണ ശുദ്ധിപ്പറപ്പെട്ട ധൂമ്രാക്ഷ
നാം ദൈത്യവീരസ്തദോ ഷഷ്ടിസാഹസ്രസേനാസമേ
തഃ സമാസാദ്യ ദേവീസകാശം “മുഷാചീയുഗദ്യോ
ലതേ! മൃഡചിത്തേ! പറപ്പെട്ടിടാനീമതിപ്രീതിയോ
ടേ മഹാരാജപാശ്ചം പ്രയാഹി സ്വയംകേളതല്ലാ
യ്യിലിക്രന്തൽ ചുറ്റിപ്പിടിച്ചുൽഭടാഭോപമുച്ചൈഴ
ച്ചേഷ ഞാൻ കൊണ്ടുപോവൻ ബലാ”ലെന്നു കേ
ട്ടോരു നേരത്തു ഭീരുപ്രകൃത്യാ ഗഭീരസ്തിതംപുണ്ടു “വി
ശൈപകനാഥൻ മഹാവീരമൃഡാഗ്രശൂഭ്രമണിക്കല്ല
സുഭാസുരേന്ദ്രൻ ബലാൽകാരമിപ്പെൺകലത്തോ
ടെടുക്കുന്നവസ്ഥക്കു മററാരു മാറാരിതിന്നെത്തു ചെ
യുന്നതേകാകിനീ ഞാനുമെല്ലാം പൊറുക്കുന്നതേ
വന്നുകൂട്ട”ന്നതെന്നേവമാക്ഷേപഗർഭം ബ്രഹ്മാണാം ഭ
വാനീം കടുക്കുന്നു ധൂമ്രാക്ഷനഗ്രേ കചാഗ്രേ വിടി

ഗദ്യം- ൨.

തദനം=അനന്തരം. കഴൽ=കാൽ. ഷഷ്ടിതഃ=അറുപതി
നായിരം ഭട്ടന്മാരോടുകൂടി. ദേവീസകാശം=ദേവിയുടെ സകാശ (സ
മീപ ഞ്ഞ. സമാസാദ്യ=പ്രാപിച്ചിട്ട്. മുഷാ.....തേ!=മുഷാചീയുഗം
(അയഥാർത്ഥമായ വീയുഗം)കൊണ്ടുണ്ടായ ഗദ്യം നിമിത്തം ഉലത(ഗ
ദ്യം)യായിത്തീർന്നുവെച്ചു! മഹാ.....പാശ്ചം=മഹാരാജന്റെ അടുക്ക
ലേക്ക്. പ്രയാഹി=പോയാലും. സ്വയം=തന്നത്താൻ=സ്വന്തമന
സ്സാലേഖനം ക്രന്തൽ=തലമുടി. ഉൽ....പം =ഉൽഭടമായ (വലു
പ്പ) ആഭോപ (കോപ)ത്തോടുകൂടി. (ക്രി: വി:) ഭീരുപ്രകൃത്യാ=വേ
ടിപ്പുവെച്ചപ്പോലെ. മഹാ.....ല്ല=മഹാവീരന്മാരുടെ മൃഡാഗ്ര (കി

ക്കാനടക്കുന്നാനേരത്തു വൻകോപസംഭ്രതഹങ്കാര
 ഘോഷണതന്നെ കൊടുംകൂടമനം മഹാഭൈരവി
 ഭസ്മമാക്കീടിനാൾ. പിന്നെയൊന്നിച്ചു കോപോദയാ
 വേശമുൾക്കൊണ്ടു ചാവേറുപോലെ തുടൻസ്രുശസ്ര
 ങ്ങൾ വർഷിച്ചു ദൈതേയസൈന്യങ്ങൾ മുട്ടുംവിധൗ
 തത്ര കാത്യായനീവാഹനം കേശരീന്ദ്രൻ ദ്രുധാടോപ
 മഗ്രേ സദാചക്രമൊന്നായ്ക്കടഞ്ഞിരിലോകീതലം
 പൊട്ടുമാറഷ്ടദിശിത്തിമുട്ടക്കുലുങ്ങീടുമാറുളുടുമാനാഭേ
 ന പൂരിച്ച രോദാന്തരാളം പുറപ്പെട്ടെതിർക്കുന്ന സേ
 നാഭാൻ കൂർത്തുമുഞ്ഞത്രയും നീളമാളം നഖശ്രോണി
 യേക്കൊണ്ടുകുത്തിപ്പൊളിച്ചും, കൊടുംകൈത്തലം
 കൊണ്ടടിച്ചും, പുറകാലുകൊണ്ടൊഞ്ഞറിഞ്ഞും, വ
 ഉഞ്ഞൊരു ലാംഗ്രാചമാംകാലപാശേന തല്ലിത്തക

രീടാഗ്രഭാഗത്തിൽ ഇങ്ങനെയ (ശോഭിക്കുന്ന) മണിക്കല്പ് (രത്നം)
 [വീരാഗ്രാഗ്യാനനന്തം] മാറാർ=എതിരാളി. ഏകാകിനി=ഒരു
 ത്തി. ചൊറക്കുക=സഹിക്കുക. ആക്ഷപാദം=ഉള്ളിൽ ആക്ഷേപ
 ത്തോടുകൂടി. ബ്രഹ്മവാണാം=പറയുന്ന. കടക്കുന്നു=വേഗത്തിൽ. ക
 ചാഗ്രേ=തലമുടിയുടെ അറ്റത്തു്. വൻകോ.... ..ണ=വൻകോപം
 കൊണ്ടു സംഭ്രതമായ ഹങ്കാരഘോഷംകൊണ്ടു. ചാവേറു=മരണഭ
 യംകൂടാതെയുള്ള യുദ്ധയാത്ര. മുട്ടുംവിധൗ=ശപാസംമുട്ടിയപ്പോൾ.
 സദാചക്രം=ജടാസമൂഹം അഷ്ടദിഗ്ഭിത്തി=ഏട്ട ദിഗന്തങ്ങൾ. മു
 ട്ടെ=മുഴുവനും. രോദാന്തരാളം=രോദസ്സു (ആകാശഭൂമി)കളുടെ അ
 ന്തരാളം (മദ്ധ്യപ്രദേശം). നഖശ്രോണി=നഖങ്ങളുടെ ശ്രോണി) കൂ
 ടം). ലാംഗ്രാലം=വാൽ. കാലപാശം=യമപാശം. ഇരച്ചു=ഗളിപ്പിച്ചു.
 രണക്ഷാണി=ചാർക്കളം. മുട്ടുപാടായി=മുഴുവൻ. പരാക്രമ്യ=പ
 രാക്രമിച്ചു; ആക്രമിച്ചു. ബലം=സൈന്യത്തെ. അസൌ=ഇവൻ
 (സിംഹം) വിനിഹതം=കൊല്ലപ്പെട്ടവനായി. രംഹസി=ബല

ത്തും, മുഖാഗ്രേണ മുട്ടിക്കളഞ്ഞെത്തുപെട്ടോരെയെ
 ല്ലാം ക്ഷണേനൈവ തിന്നും, കനൽക്കട്ടചിന്നുന്നക
 ണ്ണുംമിഴിചെച്ചാനിരച്ചെന്നുവേണ്ടാ രണക്ഷോണിമേ
 ലുടപാടായ് നടന്നും, പരാക്രമ മേന്മേലശേഷം ബ
 ലംഭാനവാനാം ക്ഷണംകൊണ്ടുസൗ കൊന്നൊടുക്കി
 കളഞ്ഞാൻ. വിനിഹതമസുരമാകണ്ഠ ധൂമ്രാക്ഷമും
 വീരസിംഹേന രംഹസിനാ സംഹൃതം ദൈത്യസൈ
 ന്യത്തെയും കേട്ടു മെത്തിടുമത്യന്തകോപേന കണ്ണു
 ബുദ്ധത്തിക്കനം പൽകടിച്ചാശു വമ്പാൻ സുഭാസു
 രേന്ദ്രൻ വിളിച്ചാസ്ഥയാ ചണ്ഡമുണ്ഡാസുരൗ ച
 ണ്ടുപീശ്വര പരിശ്ലാഘമാനോ “ഭാവാന്മാക്കൊഴി
 ണ്തിന്നു മററാക്കുമേ ഹത! മായാവിനീം ഭൃഷ്ണാഭീമി
 മാം വെണ്മത്തുനിയെ കൊണ്ടുപാനീടുവാനില്ലെ
 ടോ വൈഭവം. നിങ്ങളത്രേ സുധാധോരണീഹൃദ്യയാ
 പണ്ടുതദപാത്ത്യാ കണ്ഠം സ്ത്രം കളുപ്പിച്ചതിന്നിപ്പരം

വാൻ. [വീരസിംഹേന എന്നതിന്റെ വിശേഷണം] സംഹൃതം=
 സംഹരിക്കപ്പെട്ടു. മെത്തിടാ=വലിക്കുന്ന. ചണ്ഡമുണ്ഡാസുരൗ=
 ചണ്ഡമുണ്ഡാസുരന്മാരേ. പരിശ്ലാഘമാനഃ=പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടു വെ
 ന്ന=ജയിച്ചു. സുധാ.....യാ=സുധയുടെ (അമൃതിന്റെ) ധോരണി
 (പ്രവാഹം) പാലെ ഹൃദ്യ (മനോഹരിണി)യായ തദപാത്ത്യാ=അ
 വളരെ വാൻ (വർത്തമാനം) കൊണ്ട്. പരംഭനത്രസൗഹൃദം=വലു
 ത്വ നയനാനന്ദം. അശോ .. ഭിസമം=അശേഷകളായ അസുര,
 നീകിനി (അസുരാസേന) കളുപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ഏനം=ഇവിടെ വൈഭ
 വമാണു=വൈരി (വിരോധി)യെപ്പോലെ ആ ചരിയ്ക്കുന്നവൻ [വി
 ടിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ സമ്മതിക്കാതെ എതിർക്കുന്നപക്ഷം എന്നർത്ഥം]

നേത്രസൗഖ്യം വളർപ്പാനമിന്നിങ്ങളേ വേണമെന്നാ
 ലശേഷാസുരാനീകിനീഭിസ്സമംചെന്ന യുദ്ധേ ജയിച്ച
 ശ്രമം കൊണ്ടുപോരേണമെന്നാമതല്ലായ്ക്കിൽ വൈരാ
 യമാണാം വധിച്ചുഗതോ മേ സമഗ്രാകൃതിം കൊണ്ടു
 വെക്കേണമെന്നിങ്ങനേ ചൊല്ലിമുക്താമണിപ്പൂത്ര
 വും നൽകി മാനിച്ചയക്കുംവിധേയ ശുരദൈത്യോത്ത
 മേയ ചേവടിത്താരിലാനമ്യയുദ്ധോദ്യതം ചാതുരംഗം
 പടക്കോപ്പനിസ്സംഖ്യാമഗ്രേനടത്തിപ്പറപ്പെട്ട നീഹാ
 രശൈലേന്ദ്രകാന്താരഭൂമേയ മഹാസിംഹകണ്ഠാധിരൂ
 ഡാമകണ്ഠാനഭാവം മിളന്മന്ദാമാസാനനാം ദേവി
 യെക്കണ്ടുകോപാകലേയ നാലുപാടുംചൂഴന്നസ്രശസ്ര
 ങ്ങൾവഹിച്ചു പെട്ടെന്നണഞ്ഞാർ. അതുപൊഴുതു
 ഭിതരോഷഭാരേണ നേരേമഷീവണ്ണമാൻജപലേ വി

അഗ്രതഃ=മുമ്പിൽ. മുക്താമണിപ്പൂത്രം=മുത്തക്കട. ചേവടിത്താ
 റിൽ=കാൽതാരിൽ. യുദ്ധോദ്യതം=പോരിന്നൊരുങ്ങിയതു. ചാതുരം
 ഗം=ചതുരംഗ(ആന, തേർ, കുതിര. കാലാൾ)ങ്ങളാടുകൂടിയ. നീ
 ഹാ.....മേയ=നീഹാരശൈലേന്ദ്ര(ഹിമവാൻ പർവ്വത)ത്തിലുള്ള കാ
 ന്താര(വന)ഭൂമിയിൽ മഹാ.....ഡാ=മഹാസിംഹത്തിന്റെ കണ്ഠ
 ത്തിൽ അധിരൂഡ (കയറിയവൾ) അക...വാ=അകണ്ഠ (തീക്കണ്ഠ)
 മായ അനുഭാവം. (തേജസ്സ്) ഉള്ള. മിള.....നാ=പുഞ്ചിരിപൂണ്ടു
 മുഖത്തോടുകൂടിയ. [ഈ മൂന്നു പദങ്ങളും “ദേവിനെയെ” വിശേഷിപ്പി
 ക്കുന്നു] കോപാകലേയം=കോപപാവശരായിട്ട് [ചണ്ഡമുണ്ഡന്മാരു
 ടെതൽകാലവിശേഷണം] ചൂഴ്ന്നം=ചുറ്റി. വിശപ.....തേമ=വി
 ശപലാകേശപരി (സമസ്തലാകനാഥ യുടെ വക്ത്രപത്മ/മുഖകമ
 ല)ത്തിൽ. ചലൽ.....മാൽ=ചലിച്ചിരുന്ന ഭൂകുടിലംഗം (ഭൂമേ

ശപലോകേശപരീവക്ത്രപത്മേ ചലൽദ്രുകദീഭംഗഭീ
 മാൽ ലലാടാന്തരാളാൽ പുറപ്പെട്ട സക്ഷാമഹാകാ
 ളിതാൻ കാളികാകാളമാകാരവും പൂണ്ടരാളോഗ്രഭം
 ഷ്ടാകരാളാ വളന്നോരുജിഹ്വാമിളക്കിക്കനംഭീഛവി
 സ്തീണ്ണപക്ത്രാ ചലന്മുണ്ഡമാലാകലാപസ്തനാഭോഗ
 രൗദ്രാ കരാഗ്രോല്പസൽവേടവടപാംഗപാശാദിനാ
 നായുധാ വൻപുലിത്തോലുചാത്തിത്തുലോം ചീത്തു
 ലാവുന്ദിതംബസ്ഥലീസംഭൃതോദഗ്രകാഞ്ചീഗുണാ ച
 ണ്യപാദാഭിഘാതൈരശേഷം മഹീമണ്ഡലം കമ്പ
 യന്തീ തിമിച്ഛോട്ട ചൈ“ന്നെത്തുകത്തച്ചമെന്നാ”ലി
 തന്നങ്ങുനത്തുന നേരത്തു സംമോദവത്യാ സഹാസം
 മഹാദേവിതന്നാലശേഷാസുരലുപംസനം കത്തുമാ
 ജ്ഞാപിതാ മേൽക്കുമേലട്ടമാസങ്ങളും ചെയ്തു മദ്ധ്യേ
 ചമുമണ്ഡലം ചാടിവാടാതശക്ത്യാ ഗജേന്ദ്രപുരുഷൈ

ഗ.)കൊണ്ടു ഭീമ(ഭയങ്കര)മായ. ലലാ...ളാൽ=നെറ്റിത്തടത്തിൽ
 നിന്ന്. കാളി...ളം=കാളിക (മോലമാല)പോലെ കാളം (കരുത്ത)
 ആകാരം=ആകൃതി. അരാളാ=അരാള(വക്ത്ര)വും ഉഗ്രവുമാ
 യ ഭംഷ്ടകളെക്കൊണ്ടു കരാള(ഭയങ്കരി) ജിഹ്വാം=നാക്കിനെ. ഭീ
 ഛക്ത്രാ=ഭീഛവും വിസ്തീണ്ണവുമായ വക്ത്ര(മുഖ)ത്തോടുകൂടി
 യ. ചല.....ദ്രാ=ചലത്തുകളായ (ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന) മുണ്ഡ
 മാല(തലകോത്ത്മാല)കളാകുന്ന കലാപ(ആഭരണ)ങ്ങളാടുകൂടിയ
 സ്തനങ്ങളുടെ ആഭോഗം (വലിപ്പം)കൊണ്ടു രൗദ്രാ(ഭയങ്കരി). ക....
ധാ=കരാഗ്രത്തിൽ ഉല്പസത്തുകളായ വേടം (പരിച) വ
 ടപംഗം (കരുതരം ഗദ) പാശം തുടങ്ങിയ പല ആയുധങ്ങളാടുകൂ
 ടിയ. ചീത്തുഗുണാ=വളരെ തടിച്ച നിതംബസ്ഥലത്തിൽ=

പ്രാണിപാദേ പിടിച്ചൊന്നുകൊണ്ടൊന്നിനെത്തല്ലി
നീളെത്തകർത്തും മഹാഭാരതം പോരടക്കുന്നതേരാ
ളിവുണ്ടുതെ നേരേസരോഷം കാരാഗ്രേ ഗൃഹീതപാ
മഹീയസ്തരേ വായിലാപൂർവ്വ സർവ്വമുടിച്ചും, മദം പൂ
ണ്ടപാദാതമുച്ചൈവവിൽപ്രായമെപ്പേരുമേ തിന്നൊ
ടക്കിക്കളഞ്ഞും, കടുംചോരിവെള്ളം കടിച്ചേമ്പലി
ട്ടും, പ്രകോപേനപാദേ ചൂവക്കുന്നതുകുടിക്കുന്നൽ
ചാത്തിലൽക്കുടന്നംകൊണ്ടസംഖ്യം പ്രവീരോൽകരം
കൂട്ടമേ സംഹരിച്ചും, മിളൽകൂരനാദം പുളയ്ക്കുംവി
ധൗ പേടിക്കൈക്കൊണ്ട പിന്നോക്കിൽ വാങ്ങിച്ച
രുങ്ങുന്നദൈതയസൈന്യത്തെ മുല്ലാടനിലുതമുക്കാ
തപത്രേണ നിർമ്മായമുന്മാദയൻ മാനിയാംചണ്ഡ
ദൈത്യേന്ദ്രനത്യുലതാത്മാ ജഃവനൈവ മുന്നോടണ
ഞ്ഞാഹവേ സാഹസം കോലമക്കാളിതന്നോടു നേ

സംഭൃതവും (ധരിച്ചതും) ഉദഗ്രവും (വലിയതും) ആയ കാഞ്ചീഗുണ
ത്തോടുകൂടിയ. ചണ്ഡ... . തൈ=ചണ്ഡ (അത്യന്തഃകാപന)ങ്ങ
ളായ പാദാഭിലാതങ്ങളെ (ചവിട്ടുകളെ)ക്കൊണ്ടു്. കമ്പയന്തീ=വി
റപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്. എന്നാൽ എന്തു കർത്തവ്യം=ഞാനെന്താണു് ചെ
യ്യേണ്ടതു്? സംമോദവതീ=സന്തോഷത്തോടുകൂടിയ. [മഹാഭേവിത
ന്നാൽ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം] അശം.....നംകത്തും=എല്ലാ
അസുരന്മാരുടെയും ധപംസന(നാശ)ത്തെ ചെയ്യുന്നതിന്നു്. മദ്ധ്യേ ച
മൃമണ്ഡലം = ചമ്ര(സേന)മണ്ഡല(സമൂഹ)ത്തിന്റെ നടുവിൽ.
പോരടക്കുന്ന=യുദ്ധത്തിലേപ്പെട്ടു. മഹീയസ്തരേ=വളരെ വിസ്താരമു
ള്ള. പാദാതം=കാലാർക്കുള്ളതും. ചോരിവെള്ളം=രക്തം. ഏമ്പൽ=ഏ
മ്പക്കം. പ്രവീരോൽകരം=പ്രവീരന്മാരുടെ ഉൽകരം (കൂട്ടം) കൂട്ടമേ=
ഒന്നായിട്ടു്. മിളൽകൂരനാദം=ഭയകരനാദത്തോടുകൂടി. പുളയ്ക്കുക=

രിതെതിർത്താനശങ്കം. പെരികെരഭസഭാരേണ ച
 ണ്ഡാസുരന്താൻ പ്രചണ്ഡോഷ്ടധാമാ നികാമോൽ
 ബണം കാർമുകിൽചാത്തുപെയ്യുന്ന പേമാരിവെ
 ജ്ജ്വലനക്കെക്കണക്കെന്നിയെ പേത്തുമെയ്ക്കാരു
 ബാണങ്ങൾകൊണ്ടെ സമസ്താംഗമാച്ഛാദയൻ മേൽ
 ക്കുമേലേ ശിരഃച്ഛാദമുൾക്കൊണ്ടിറങ്ങത്താരു ച
 ക്രങ്ങൾ വിശേഷശപരീവക്ത്രരന്യേ നവീനാക്ക
 ബിംബങ്ങൾ മേഘോദരേ ചെന്നു പൂകുന്നപോലേ
 സമം തത്ര കാണായ് ചമഞ്ഞുതദാ പിന്നെയുന്താൻ
 പരാക്രമ്യ ദേവീകരാഗ്രോല്ലസൽപാശമായോരു ജാ
 ലം ക്ഷണാൽ വീയിവീരാസുരപ്രൗഢമീനോൽകരം
 ഗാഢമാകൃഷ്ടവേദഗനകൊന്നും ഖരോത്തുംഗവടപാം
 ഗപാതേന നിഷ്ഠിഷ്ടവത്യന്യയുഗം പരാൻ ഭക്ഷയാ
 മാസ സേനാഭടാനത്യുദഗ്രേണ തൃക്കൈത്തലംകൊ
 ണ്ടടിച്ചെത്രലക്ഷം തകർത്തീടിനാളഗ്രഹകാരഘോ

മരിക്കുക. നിർദ്വേഷമുക്താതപത്രണം = മുത്തുക്കട ഇളക്കിക്കൊണ്ടു
 ഉന്മാദയൻ = മദിച്ചിട്ടുകൊണ്ട്. മാനി = അഭിമാനി. അത്യുദ്ധതാ
 ത്വം = വളരെ ഗർവ്വിഷ്ടനായിട്ട്. ഔഹവ = യുദ്ധത്തിൽ. പ്രച
 മാ = വളരെ പരാക്രമത്താടുകൂടി. നികാമോൽബണം = വളരെ വ
 ലിച്ചു. അച്ഛാദയൻ = മറച്ചുകൊണ്ട്. വിശേഷ....ന്യേ = വിശേഷശ്ച
 റിയുടെ വക്ത്രരന്യത്തിൽ. നവീ.....ങ്ങൾ. നവീനങ്ങളായ അ
 ക്(സൂയ്)ബിംബങ്ങൾ. മേഘോദരേ = മേഘത്തിനുള്ളിൽ. ദേവീ...
 ശം = ദേവിയുടെ കരാഗ്രത്തിൽ ഉല്പസത്തായ പാശം. ജാലം = വല.
 വീയി = വീശിട്ട്. വീരാരം = വീരാസുരപ്രൗഢന്മാരാകുന്ന മീ
 നോൽകരം (മത്സ്യസമൂഹം) അകൃഷ്ട = അകുടിച്ചു. ഖരോ....

ഷേണ വൻകോപിനീവങ്കരാം കിങ്കരമാരെയും നൃ
 രുന്തരായിരത്തിൽപുറം ഭസ്മമാക്കിക്കളഞ്ഞാളഹോ!
 വിസ്മയം വിസ്മയം! പിന്നെയും മാനമുൾക്കൊണ്ടു
 പോർചെയ്യുമദ്രാനവശ്രോണിപാദേ നിശാതത്രിശ്നു
 ലാനലജപാലയിൽ പാഴ്വതംഗങ്ങൾപോലേ പ
 തിച്ചൊക്കവേ വെന്തെരിഞ്ഞൊരുനേരം കുറഞ്ഞൊ
 രുസംഭമുൾക്കൊണ്ടു കോപിച്ചു പോർവാളികുക്കി
 ത്തിമിത്തദഹാസങ്ങൾചെയ്യാഹവേ മുട്ടിയെത്തുന്ന
 ചണ്ഡാസുരം കേശബന്ധേ പിടിച്ചുങ്ങിടംകൈ
 ത്തലംകൊണ്ടു നേരാക്കി വായ്ക്കുവലം കൈത്ത
 ലോദ്ധ്യതമാം മണ്ഡലാഗ്രേണ കണ്ഠം മുറിച്ചോരു
 നേരത്തു കോപിച്ചെതിർത്തൊരു മണ്ഡം യഥാത്മാ
 ഭിധാനംവിധായ സ്വയംപിന്നെ വിദ്രാവിതേ പേ
 ടിക്കൈക്കൊണ്ടു ശേഷിച്ചദൈതേയയുഗ്മേ തഭീയോ

ന=ഖര (കുറിന)മായും ഉത്തംഗ (ഉന്നത)മായുമുള്ള ഖടപംഗത്തിന്റെ
 പാതം (വീഴ്ച)കൊണ്ടു്. നിഷ്പിഷ്ടവതീ=നശിപ്പിച്ചു്. അന്യയുഗ്മം=
 ശത്രുസമൂഹം. പരാൻ=മറുചില. ഭക്ഷയാമാസ=ഭക്ഷിച്ചു. ഉഗ്ര ..
 ണ=ഉഗ്ര(കുറിന)മായ ഹങ്കാരഘോഷംകൊണ്ടു. വങ്കർ=വങ്കന്മാർ.
 ദാനവശ്രോണി=ദാനവ(അസുര)ന്മാരുടെ ശ്രോണി(നിര). നിശാ...
 ല=നിശാതമായ (മുച്ഛയുള്ള) ത്രിശുലമാകുന്ന അനലജപാല (അ
 ഗ്നിജപാല) പതംഗം=പാറ. സംരംഭം=കോപം തിമിത്തു്=സന്തോ
 ഷാകൊണ്ടു ചാടിക്കളിച്ചു. കേശബന്ധേ= മുടിക്കെട്ടിൽ. ഉദ്ധൃതം=
 ഇളക്കപ്പെട്ട. മണ്ഡലാഗ്രേണ=വാൾകൊണ്ടു. മണ്ഡം യഥാത്മാഭിധാ
 നംവിധായ=മണ്ഡനെ യഥാത്മാഭിധാനനാക്കിച്ചെയ്തിട്ടു്. (തല ഉ
 ടലിൽനിന്നു വേർപെടുത്തിട്ടു് എന്നർത്ഥം=മണ്ഡം=തല. വിദ്രാവ
 ത=കാടിയതു്. ദൈതേയയുഗ്മം=അസുരസമൂഹം [ദൈതേയയുഗ്മം

അമാംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടുവന്നുവിലാശ്ചയ്യമാം കാ
 ഋയായ് മുന്തിൽ വെച്ചാസ്ഥിതാം മാനയന്തീ മഹാ
 ഭൈരവീം ചാരുസന്തോഷസഞ്ജാതമഞ്ജുസ്തിത ശ്രീ
 തുളുമ്പുന്നവാചാ ജഗത്സപാമിനീ ചണ്ഡമുണ്ഡാസു
 രദ്ധപംസനംകൊണ്ടു ചാമുണ്ഡിയെന്നിങ്ങിനേ നാമ
 ധേയത്തെയുംനൽകി മാഴ്കാതമാനേന മാകാളിത
 നോടുമക്കേസരിപ്രൗഢനോടും കലർന്നുഭോഷേ
 തുഷാരാദ്രിതൻകാനനേപുഷ്പ പണ്ടെക്കണക്കേ മ
 നോഹാരിലീലാവിനോദങ്ങളുപൂണ്ടു മേവീടിനാൾ
 തത്ര ദേവീഭവാനീ.

തൽകാലേ വാഹിനീഭീസ്സഹ തുമുലരണേ
 സംഹൃതൌ ചണ്ഡമുണ്ഡൌ
 ഭുക്താ വക്ത്രമശ്രീവിലസിതവുമദ-
 ഷ്ടാശ്രുതാശ്ചയ്യസാരം

വിഭാവിതേ=അസുരസമൂഹം കാടിയപ്പോൾ എന്നു സതിസപ്തമി.]
 തദീ.....ഗം=അവരുടെ ശിരിസ്സ്. ആസ്ഥിതാം മഹാഭൈരവീം
 മാനയന്തീ=നില്ക്കുന്ന മഹാഭൈരവിയെ മാനിക്കുന്നവളായിട്ടു. ചാ
 രുശ്രീ=ചാരുവായ സന്തോഷംകൊണ്ടു സഞ്ജാതമായ മഞ്ജു
 സ്തിത(മനോഹരമായ.മന്ദസ്തിത)ത്തിന്റെ ശ്രീ (ശോഭ). വാചാ=വാ
 ക്കകൊണ്ടു. മാകാളി=മഹാകാളി. അസ്തഭോഷം=ഭോഷരഹിതം. തു
 ഷ്ടാനേ=ഹിമവാൻപർവ്വതത്തിലുള്ള കാട്ടിൽ. ഭവാനീ=ഗൌരീ.

സംഭാസുരന്റെ സേവകപ്രധാനികളായ ചണ്ഡമുണ്ഡന്മാരു
 ടെ കമ്ബുങ്ങളിനെ അവസാനിപ്പിച്ച്, കവി വീണ്ടും സുഭാസുരക
 മയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുന്നു.

മഥ വാഹിനീഭീഃസഹ=സേനയോടുകൂടി. തുമുലരണേ=തു
 മുല(ഭയങ്കര)മായ രണത്തിൽ. ഭുക്താഃ=ഭുക്തയുടെ., ഭാവതിയുടെ
 വിക്ത്ര....തം=പരാക്രമവിലാസം. അദൃ....രം=കാണുകയാ കേൾ

അഗ്രേ കേട്ടുഗ്രകോപപ്രചുരിമയൊടു സു-

ഭാസുരൻതാനഹന്താ-

വിക്രാന്ത്യാ സർവ്വസൈന്യോദമമഴകിനൊടാ-

ഭിഷ്ടവാൻ ഭാനവാനാം.

൧

വൻപേറീടുന്ന ദൈത്യപ്രകരമുരപെരും

കോട്ടവീയാസ്ത്രമാന്യേ

കംബശ്രുതങ്ങളും കാലകസമതികളും

കാലകേയാശ്ച ഭീമാഃ

വൻപോരാട്ടത്തിനെന്നല്ലസുരപരിഷ്ഠാം

കല്പകാലാബ്ധിപോലേ

ഗംഭീരാ വാഹിനീ വാൽതലമുഴുവനിച്ച-

ക്കംപിദിച്ചു തദാനീം.

൨

മേലേമേലേ വിലോലായുധപടലതടിൽ-

കാണ്ഡവുപുണ്ടകാണ്ഡേ

കൈയോ ചെയ്യാത്തവിധം ആശ്ചര്യകരം. അഹന്താവിക്രാന്ത്യാ = അഹന്തയുടെ (അഹങ്കാരത്തിന്റെ) വിക്രാന്തി (ആക്രമം) കൈയ്ക്ക്. സർവ്വമാ = എല്ലാസൈന്യങ്ങളുടെയും പുറപ്പാടിനെ ആഭിഷ്ടവാൻ = കല്പിച്ചു. [അസുരസേനയെല്ലാം ഒന്നിച്ചു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ എന്തെങ്കിലും കല്പനകൊടുത്തു]

൨-ാം ശ്ലോകത്തിൽ കാണുന്ന “കല്പകാലാബ്ധിപോലേ” എന്ന ഉപമയുടെ പൂർണ്ണതയ്ക്കും സ്വാഭാസൃഷ്ടിനുംവേണ്ടി, മിന്നൽ, ഇടി, മുതലായ ചില സാമഗ്രികളെ രൂപണംചെയ്യുന്നു:—

൩. വിലോ...ണ്ഡം = വിലോലങ്ങളായ (ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന) ആയുധങ്ങളുടെ പടലശ്രുതമാകുന്ന തടീൽകാണ്ഡം (മിന്നൽനിറം). സിംഹസ്വനമയം = സിംഹനാദമാകുന്ന. വിശ്വഭോധം =

ചേലേന്തിട്ടന്ന സിംഹസ്വപനമയമിടിയും

വെട്ടി വിശ്വപാദരായാ

നീലാംഭോഭംഗം തിങ്ങുംപരിചു ഭനജസേ-

നാഭോസ്സാഭിമാനം

മേലാളായുന്ന സുന്ദരസുരപരിവൃദ്ധമു-

ന്ധാകെയൊന്നായ് നിറഞ്ഞു.

൫൩

പ്രയാണപടഹധപനിഃ പ്രവവൃധേ സമാകണ്ഠ്യ യം

പ്രബുദ്ധമതിരന്തരാ ജലധിമദ്ധ്യശായി ഹരിഃ

സമുന്മിഷതി വേപമാനകമലാദൃഡാലിംഗിത-

ശ്ചകോരകലകോകശോകപരിമോചനേ ലോചനേ

ഭൂമിയിൽ. നീലാംഭോഭം=കാർമ്മഘം. പരിചു=പോലെ [ആയുധങ്ങളുടെ പ്രകാശത്തേയാണ് ഇവിടെ മിന്നലായി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളത്. നിരന്തരമായ തടൽപടലവും ഗംഭീരമായ ഘനഗർജ്ജിതവും കാളമേഘപരമ്പരയും "പ്രഭയസമുദ്ര" സഹകാരികളാണല്ലോ]

൫൪. പ്രയാണപടഹധപനിഃ=പ്രയാണ (യുദ്ധയാത്രാസമയ)ത്തിലെ പടഹധപനി (ഭേരിനാദം) പ്രവവൃധേ=വർദ്ധിച്ചു. യംസമാകണ്ഠ്യ=യാതൊരു ശബ്ദത്തെ കേട്ടിട്ട്. അന്തരാ=ഇടയ്ക്കു. പ്രബുദ്ധമതിഃ=പ്രബുദ്ധമായ (ഉണർന്ന) മതി (ബുദ്ധി)യോടുകൂടിയവൻ. [യോഗനിദ്രയിൽനിന്നു പെട്ടെന്നു ഞെട്ടി ഉണർന്നവൻ.] ജലധിമദ്ധ്യശായി=സമുദ്രത്തിൽ ശയിക്കുന്നവൻ. വേപ....തഃ=വേപമാനയായ (വീരയ്ക്കുന്ന) കമല (ലക്ഷ്മി)യാൽ ദൃഡാലിംഗിതൻ (മുറകെ ആലിംഗനം ചെയ്യപ്പെട്ടവൻ.) ഹരിഃ=വിഷ്ണു. ചകോ.....നേ=ചകോരകലത്തിന്റേയും കോകത്തിന്റേയും ശോകത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവ. ലോചനേ=നേത്രങ്ങളെ. സമുന്മിഷതി=തുറക്കുന്നു. [പൈശരാണികന്മാർ വിഷ്ണുവിന്റെ നേത്രങ്ങളെ സൂര്യചന്ദ്രന്മാരായി വർണ്ണിക്കാറുള്ള സമ്പ്രദായത്തേയാണ് ഇവിടെയും അനുകരിച്ചിട്ടുള്ളത്. ച

അപ്പോളുൽപാതജാതം നിഖിലമപി തുണീ-
 കൃത്യ സർവ്വത്ര ജാതം
 മുൽപ്പാടൊന്നിച്ചിളക്കി പ്രളയമിളിതസി-
 സൃൽബണാമാത്മസേനാം
 ദ്വ്യാന്ധാത്മാ സമന്താൽ പ്രചുരകുളകുളം
 പൂരയൻ പോരിനായ്ക്കൊ-
 ണപ്രാലേയാദ്രിനോക്കി ത്രിഭുവനവിജയീ
 ഭാനവേന്ദ്രൻ നടന്നു. മമ
 ഹിമഗിരിവിപിനേ നാനാ-
 സമധികനാഭോൽബണം നിവിശമാനാ

ന്ദ്രൻ ചകോരങ്ങളുടെ ദുഃഖത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നു എന്നും സൂര്യൻ ച
 ക്രാകങ്ങളുടെ വിരഹദുഃഖത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നു എന്നുമാണല്ലോ ക
 വിസങ്കേതം. അസുരന്മാരുടെ യുദ്ധയാത്രാകോലാഹലത്തിലെ ഭേരീ
 നാദംകേട്ട്, പാലാഴിയിൽ പള്ളികൊണ്ടിരുന്ന മഹാവിഷ്ണു യോഗ
 നിദ്രയിൽനിന്നു പെട്ടെന്നു തെളിഞ്ഞു; ഭയങ്കരമായ ആ ശബ്ദം
 കേട്ടതുകൊണ്ടുതന്നെ പേടിച്ച് വിറച്ച ലക്ഷ്മീദേവി പെട്ടെന്നു ചെന്നു
 കെട്ടിപ്പിടിച്ചപ്പോഴാകട്ടെ, അദ്ദേഹം കണ്ണുതൂണു നാലുഭാഗത്തേക്കും
 നോക്കി. എന്നു സാരം].

മമ. ഉൽ....തം=ദുഷ്ടകനസമൂഹം. തുണീകൃത്യ=നിസ്സാരമാ
 കീട്ടു. പ്രള...ണം=പ്രളയകാലത്തിൽ ഒന്നിച്ചുകൂടിയ സമുദ്രങ്ങളെ
 പ്പോലെ വലിച്ചു. ആത്മഃസനാം തന്റെ സേനയേ. ദ്വ്യാന്ധാ
 ത്മാ=ദുഷ്ടംകൊണ്ടു അന്ധമായ ആത്മാവോടുകൂടിയവൻ. സമ
 ന്താൽ=മുറുദം. പ്രചുരകുളകുളം=വലിച്ചു കോലാഹലം. പൂര
 യൻ=പൂരിപ്പിച്ചു. പ്രാലേയാദ്രി=ഹിമവാൻപർവ്വതം.

മന്ദ. നാനാണം=പലതരത്തിൽ ഉറക്കെ കച്ചകളണ്ടാ
 ക്കിക്കൊണ്ടു. ഹിമ....നേ=ഹിമവാൻപർവ്വതത്തിലുള്ള കാട്ടിൽ. ന

ശ്ലർ

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

സമമസുരേശ്വരസേനാ

തുമുലരണായോദയംകത ഘനമാനാ. ൫൩

അന്നേരമാവരവു കണ്ടു മഹേശ്വരീ സാ
 തന്നുള്ളിൽ വാച്ചരസോരുണഭാരണാക്ഷീ
 മുന്നിട്ടു കാളിയെ മൃഗേന്ദ്രഗളാധിരൂഢാ
 സന്നഹൃതിസ്തു ചെറുത്തൊന്നൊലിപ്പൂണ്ടു മെന്മേൽ.
 ഗൌരീമെഴുപ്പീസ്വപനോജ്ജ്വലിതമൃഗവരഘ-
 ണഭാരവം ചേന്നു കാളീ-
 ഘോരസ്സാരാട്ടമാസവൃതികരമുലകെ-
 ണ്ണും മുഴുക്കുംഭഗായാം
 വൈരം പൂണ്ടെടുദിക്കികലുമിടതുടര-
 ച്ചുറ്റിമുട്ടിച്ച ശസ്ത്രം-

വിശമാനം=പ്രവേശിച്ച ഘനമാനം=ഘനമായ (വലിയ) മാന
 (കോപ)ത്തോടുകൂടിയ. അസു ...നാ= അസുരശ്വരന്റെ സേന.
 സമം=ഒരകാലത്തിൽ തുമുലരണായ=ഭയങ്കരമായ യുദ്ധത്തിനാ
 യി. ഉദയംകത=ഉദിച്ചു; കരുണി.

൫൧. വാച്ച=വെച്ചിട്ടു രഭ ..ക്ഷീ=രഭസാ (കോപം)കൊണ്ടു
 അരുണ (രാത്രിയുടേതു) വാ ഭാരണ (ഭയങ്കര)വുമായ അക്ഷീ (കണ്ണു)
 കണ്ടു കൂട്ടുകൂടിയ പരം മൃഗേന്ദ്ര ...ന്ദ്രം=വിഷ്ണുവിന്റെ കഴുത്തിൽ കയ
 റി. സന്നഹൃതിസ്തു=സന്നദ്ധനായി=കരുണി.

൫൨ ഗൌരീ.....വാ=ഗൌരിയുടെ ചെറുപ്പീസ്വപനം (ഞാ
 നൊലി)കൊണ്ടു ഉജ്ജ്വലിതനായ (മുറിവി പന്ന; മൃഗവാ/ഭേസാറി
 വീട)ന്റെ ഘനം (കഴുത്തിൽ കെട്ടിയ മണി)കൂടെ രവം (ശസ്ത്രം).
 കാളീരം=കാളിയുടെ ഘോര(ഭയങ്കര)വാ സ്സാര(അതുച്ചുവുമാ
 യ അട്ടമാസത്തിന്റെ വൃതികരം (വിശേഷം) [മണികൂടെ ശസ്ത്ര
 വാ കാളിയുടെ അട്ടമാസവും കൂടിച്ചേർന്നിട്ടുള്ളതും] ശസ്ത്രംസാ

സാരൈരാകംപ്രകാരം ദനുജതതികൾ പോ-
രാടിനാരൂഡമാനാഃ. ൫൮

അസുരകളുടേതോ നിന്നാമ്പ്രകാരം പിണങ്ങു.
നാതുമപ്പി ച ശിവാം കണ്ടാത്മനാ താം തുതീയാം
വിധിഗിരിശകമാരശ്രീധരേന്ദ്രാംഗജാതാ
ധൂതയുവതിശരീരാശ്ശക്തയഃ പ്രാദുരാസൻ. ൫൯
ഗദ്യം—൩.

തദനു കരാളമരാളവിലസമാനവിമാനസം
സ്ഥിതയാ കരകലിതകരകാക്ഷസൂത്രയാ വദനചതു-

രൈഃ=ശസ്ത്ര(ആയുധ)ങ്ങളുടെ ആസാരം (ധാരാമുറിയാതെയുള്ള വ
ർഷം)കൊണ്ട്. ആകംപ്രകാരം=കഴിയുന്നവിധത്തിൽ. ഉപഡമാ
നാഃ=അഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയവരായിട്ട്.

൫൯. അഭിതഃ=മുറുവ്. ആംപ്രകാരം, “ആകംപ്രകാരം” എ
ന്നതിന്റെ സങ്കുചിതരൂപം. ആത്മനാതുതീയാം താം=ആത്മാവു
കൊണ്ടു മൂന്നാമത്തവളായ അവളു [ഗൗരീയുടെ മൂന്നാമത്തെ വേ
ഷമാണല്ലോ കാളീരൂപം. ൧. ഗൗരീ. ൨. മോഹിനി. ൩. കാളി.]
വിധി ...താഃ=വിധി(ബ്രഹ്മാവ്) ഗിരിശൻ (ശിവൻ) കമാരൻ (സു
ബ്രഹ്മണ്യൻ) ശ്രീധരൻ (വിഷ്ണു). ഇന്ദ്രൻ ഇവരുടെ അംഗങ്ങളിൽ
നിന്നു ജനിച്ചവർ. ധൂത ...രഃ=ധൂതമായ (ധരിക്കപ്പെട്ട) യുവതിശ
രീര(സ്രീദേവ)ത്തോടുകൂടിയവർ. ശക്തയഃ=ശക്തികൾ. പ്രാദുരാ
സൻ=പ്രാദുർവിച്ചു; ഉണ്ടായി.

ഗദ്യം. ൩.

കരാ....ര=കരാള(ഉന്നത)മായ മരാള(അരയന്ന)ങ്ങളെക്കൊ
ണ്ടു വിലസമാനമായ വിമാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവർ. കരാ...ത്ര=ക
രകവും (കിണ്ടി)അക്ഷസൂത്രവും (ജപമാല) കൈകളിൽ ധരിച്ചിട്ടു
ള്ളവർ. വദ ...വ=വദന ചതുഷ്ഠയ (നാലുവ)ത്തിൽനിന്നു ഉദിത

ഷ്ടയോദിതനിഗമഘോഷമുഖരിതഹരിനുമുഖയാ ഭവ
നനിർമ്മാണകർമ്മായാ ബ്രഹ്മാണാച ശാകപരചക്ര
വർത്തിപുഷ്പാധിരൂഢയാ കലാധിപശകലകലാപയാ
കരാഞ്ചലസഞ്ചാലിതത്രിശൂലയാ ഘനസ്തനകുന്ദേ
സംഭൃതമുണ്ഡമാലയാ പടീകൃതകരടികൃത്തികടീതട
ഘടിതപവനാശനരശനഗുണയാ മഹാശ്ചയ്തുവീര്യ
ശാലിന്യാ മഹേശ്വരായ ശിഖാവളഗളസുഖാസീ
നേന മഹത്തരശക്തിഹസ്തേന കോപാരണസമു

മായ (പുറപ്പെട്ട) നിഗമഘോഷം (വേദഘോഷം)കൊണ്ടു മുഖരിത
മായ (ശബ്ദിച്ചിരുന്ന) ഹരിനുമുഖ (ഭിദ്ദ്യുഖ; ഞ്ഞോടു കൂടിയവരും.
ഭവ...ം = ഭവനനിർമ്മാണത്തിൽ (ലോകസൃഷ്ടിയിൽ) കർമ്മം (അ
തിസമർത്ഥം.) ബ്രഹ്മാണീ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നു ജനിച്ച
ശക്തി. ശാകപ...ഡ = ശാകപരചക്രവർത്തിയുടെ (വൃഷഭദ്രേശ്വരന്റെ)
പുഷ്പത്തിൽ അധിരൂഢ. കലാ... പ = കലാധിപ (ചന്ദ്ര)ന്റെ ശക
ല(ഖണ്ഡ)മാകുന്ന കലാപ ഭൂഷണത്തോടുകൂടിയവരും. കരാ... ല =
കരാഞ്ചലം (ഹസ്താഗ്രം)കൊണ്ടു സഞ്ചാലിതമായ (ഇളക്കപ്പെട്ട) ത്രി
ശൂലത്തോടുകൂടിയവരും. ഘന..... ല = ഘനങ്ങളായ സ്തനകുന്ദങ്ങ
ളിൽ സംഭൃതമായ മുണ്ഡമാലയോടുകൂടിയവരും. പടീ..... ണ = പടീ
കൃതമായ (വസ്രുമായി സപീകരിക്കപ്പെട്ട) കരടികൃത്തി (കരടം =
ആനയുടെ കവിരംതടം. കരടമുള്ളതു് കരടി = ആന. കൃത്തി = ച
ർമ്മം. ആനത്തോൽ) യോടുകൂടിയ കടീതട(നിതംബ)ത്തിൽ ഘടി
തമായ പവനാശനം (സൂപ്പം) ആകുന്ന രശനഗുണ (അരഞ്ഞാണി)
ത്തോടുകൂടിയ. മാഹേശ്വരീ = മാഹേശ്വര(ശിവ)ന്റെ ദേഹത്തിൽനി
ന്നു പുറപ്പെട്ട ശക്തി. ശിഖാ... നം = ശിഖാവളത്തിന്റെ (മയിലി
ന്റെ) ഗള(കണ്ഠ)ത്തിൽ സുഖമാകുംവണ്ണം ആനീനം (ഇരിക്കുന്ന
തു്). മഹ... സ്തം = മഹത്തരമായ ശക്തി (വേൽ) ഹസ്തത്തിലുള്ളതു്.

ദൃഢലോചനദിഷ്ടരക്കേന കൌമാരീനാമ്നാ നാ
കൌകസ്സകൃതഭൂതാപ പത്രിശപരാധിരൂപയാ കര
പങ്കജസങ്കലിതശംഖചക്രഗദാശാജ്യാ സാംഗ്രാ
മികവേഷഭീഷണയാ ത്രിജഗദഭയദാനനിഷ്ണാതയാ
വൈഷ്ണവ്യാ ദേവ്യാച തഥൈവ തദിവർത്തഭൂതാ
ഭ്രാം ചടുലസദാച്ഛടാപരിക്ഷിപ്തനക്ഷത്രസംഹതി

കോപാ...ക്കം = കോപംകൊണ്ടു അരുണ (രക്തവർണ്ണ)മായും സമു
ദൃഢ (ഉരുട്ടിമിഴിച്ചു)മായുമിരിക്കുന്ന ലോചനദിഷ്ടരക്കത്തോടു
(പന്ത്രണ്ടു കണ്ണുകളോടു)കൂടിയതു്. കൌമാരീനാമം = കൌമാരീ ഏ
ന്ന നാമത്തോടുകൂടിയതു്. നാകൌ...മ = നാകൌകസ്സ (ദേവ)കളു
ടെ സുകൃതഭൂതാ (പുണ്യാശി) [സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നു
പ്രാദുർഭവിച്ച ശക്തിയെപ്പറ്റിയുള്ള വർണ്ണനയാണിതു്. ആ ശക്തി
യെ ദേവകളുടെ പുണ്യപരിണാമമായി കല്പിച്ചതുകൊണ്ടാണു് വി
ശേഷണപദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായി കാണാത്തതു്.] പത്രി....ഡ =
പത്രിശപര(ഗന്ധ)നിൽ അധിരൂപ. കര ...ർങ്ങ = കൈത്താരിൽ ധ
രിച്ച ശംഖം, ചക്രം, ഗദ, ശാർങ്ങാ (വിഷ്ണുവിന്റെ വില്പ്) എന്നീ
ആയുധങ്ങളോടുകൂടിയവർ. സാംഗ്രാ....ണ = സാംഗ്രാമിക(യുദ്ധോ
ചിത,മായ വേഷംകൊണ്ടു ഭീഷണ(ഭയങ്കരി). ത്രിജ . ത = മൂന്നുലോ
കങ്ങൾക്കും അഭയം കൊടുക്കുന്നതിൽ താൽപയ്യമുള്ളവർ. വൈഷ്ണ
വി = വിഷ്ണുവിന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നുണ്ടായ ശക്തി. തദിവർത്ത
ഭൂതം = ആ ശക്തിയുടെ രൂപാന്തരങ്ങളായിത്തീർന്നു്. ചടു.....തി =
ചടുലമായ (ഇളകിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുന്ന) സടകളുടെ ഛട (പടൻ ക
ഞ്ചിരോമം)കൊണ്ടു പരിക്ഷിപ്തമായ (മറയ്ക്കപ്പെട്ട, നക്ഷത്രസംഹ
തി (നക്ഷത്രനിര)യോടുകൂടിയ. [ഇതു് ആ രണ്ടു മുത്തുകളുടെ ഒരു
ന്നത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.] വാരാഹനാരസിംഹമുത്തി = വാരാഹത്തി
ന്റേയും നരസിംഹത്തിന്റേയും രൂപത്തോടുകൂടിയ. ശക്തിഭ്രാം =
ശക്തികളോടു്. ഭംഭോ.....ജ = ഭംഭം (ഗുഹ്യം)കൊണ്ടു ഉന്നമിതമായ

ഭ്രാമം വാരാഹനാരസിംഹമുത്തിഭ്രാമം ശക്തിഭ്രാമം ച
ഭംഭോനാമിതഭംഭോളിശൃംഭൽകരാംഭോജയാ സഹ
സ്രനേത്രവിനിഃസൃതകോപാനലസ്സലിംഗഭീപിതദി-
ഗേപ്യാമസീമയാ സസംഭ്രമാഭ്രമാതംഗതംഗസ്തസ്യ
വാസ്തവ്യയാ സാൽമിന്ദ്രാബ്യാച ധൂസരജടാപടലഭാ
സുരസ്സംഭൃതരുദ്രാംശശ്രീവീരഭദ്രസ്തരസൈവ ദക്ഷക
ണ്ഠരക്തപങ്കമണ്ഡിതാഗ്രം മണ്ഡലാഗ്രമുദ്ധനപാനോ
യുദ്ധമദ്ധ്യമഭ്യേത്യ നിർഭാരാവഗഭീരയാ ഗിരാ ചണ്ഡ
വിക്രമാം ചണ്ഡികാമിദമവാദിൽ.

(പൊക്കപ്പെട്ട) ഭംഭോളി (വജ്രായുധം)കൊണ്ടു ശൃംഭത്തായ (ശോഭി
യ്ക്കുന്ന) കരാംഭോജത്തോടുകൂടിയവൾ. സഹ..... മ=സഹസ്രനേ
ത്രങ്ങളിൽനിന്നു വിനിഃസൃതമായ (പുറപ്പെട്ട) കോപാനലന്റെ
(കോപാഗ്നിയുടെ) സ്ഫുലിംഗം (തീപ്പൊർ)കൊണ്ടു ഭീപിതമായ
(പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെട്ട) ദിഗേപ്യാമസീമ(ദിക്ഷകളുടേയും ആകാശത്തി
ന്റെയും അതിരുകൾ)കൊണ്ടുകൂടിയവൾ. സസം.... വ്യ=സസംഭ്രമമായ
അഭ്രമാതംഗ(ഐരാവത)ത്തിന്റെ തുല(ഉന്നത)മായ സ്തസ്യത്തിൽ
വസിയ്ക്കുന്നവൾ. ഇന്ദ്രാണി=ഇന്ദ്രദേഹാരജവയായ ശക്തി. സാ
ൽം=കൂടെ. [ബ്രഹ്മാണി മുതലായ ഏല്പാത്തരം ശക്തികളോടുകൂ
ടി എന്നർത്ഥത്തിൽ വിശേഷണവിശേഷ്യങ്ങളെല്ലാം തുതീയാന്തങ്ങളാ
യായിട്ടാണ് പ്രയാഗം.] ധൂസ.....രഃ = ധൂസര (ശോഭാവണ്ണ)മാ
യ ജടാപടലം (ജടാസമൂഹം)കൊണ്ടു ഭാസുരൻ (ശോഭിക്കുന്നവൻ).
സംഭൃ ..ശഃ=ശിവാംശജാതൻ. [വീരഭദ്രവിശേഷണം]. തരസാഃ=ഏ
വ=പെട്ടെന്നു, ദക്ഷ....ഗ്രം = ദക്ഷന്റെ കണ്ഠരക്തപങ്കംകൊണ്ടു
മണ്ഡിതമായ അഗ്രത്തോടുകൂടിയ മണ്ഡലാഗ്രം = വാൾ. ഉദ്ധ
നപാനഃ=ഇളക്കിക്കൊണ്ടു്. അഭ്യേത്യ=പ്രാപിച്ചിട്ടു്. നിർരയാ
ഗിരാ=ഇടിമുഴക്കംപോലെ ഗംഭീരമായ വാക്കുകൊണ്ടു്. ചണ്ഡവി
ക്രമാം ചണ്ഡികാം=ഭീമപരാക്രമശാലിനിയായ ചണ്ഡികയോടു. ഇ

“പ്രാപ്തോഽഹം വീരഭദ്രസ്തപയമിഹ പരിവാ-
 രൈവ്വതോ മാതുവശ്വൈ-
 സ്തൃണീകാ കിങ്കിമാസ്തേ? ഭഗവതി! ഭവതീ
 യോദ്ധമഭ്യേത ശീഘ്രം
 ഏഷാ വിശപംഭരാ സംഭ്രതകപിശനിചോ-
 ഛാദ്യ കാത്യാ സമന്താ-
 ദൃദ്യഭക്താർമ്മിഭിദ്യാനവനിവഹകബ-
 ധപ്രബന്ധൈരസംഖ്യൈഃ.”

നൂറ

ഭം=ഇത്=താഴെ പറയുന്ന പ്രകാരം. അവാദിൽ=വരിച്ചു; പറഞ്ഞു.
 [ബ്രഹ്മാണി, (അല്ലെങ്കിൽ ബ്രാഹ്മി) മാഹേശ്വരി, കൈമാടി, വൈ
 സ്തവി, വാരാഹി, നാരസിംഹി, ഇന്ദ്രാണി, ഈ സപ്തമാതാക്കളേ
 യാണ് ഇവിടെ വീരഭദ്രന്റെ സഹഗാമിനികളായി വർണ്ണിച്ചിട്ടു
 ള്ളത്.]

നൂറ. പരിവാരം: മാതുവശ്വൈഃ വൃതഃ = പരിവാഹങ്ങളായ മാ
 തുവശ്വങ്ങളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവനായിട്ട്. വീരഭദ്രനായ ഞാൻ ഇതാ!
 ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നു. തൃണീകാ=മൗനാവലംബിനിയായി. ആ
 സ്തേകിം? = ഇരിക്കുന്നതെന്തു? യോദ്ധം = യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിന്. അ
 ഭ്യേത = വന്നാലും. ഛാദ്യ...ഭിഃ = ഛാത്തുകളായ രക്താർമ്മി (രക്ത +
 ഛാർമ്മി = തിരമാല) കളാടുകടിയതും. അസംഖ്യൈഃ = അവിരില്ലാത്ത
 തും ആയ. ഭാഗ ധൈഃ = ഭാഗവനിവഹ (അസുരസമുഹ)
 ത്തിന്റെ കബന്ധപ്രബന്ധം (തലയില്ലാത്ത ഉടലുകളുടെ മാല, കൊ
 ണ്ടു. ഏഷാ വിശപംഭരാ = ഈ ഭൂമി. അദ്യ = ഇന്ന്. സമന്താൽ = ചു
 ളവും. സംഭ്രതകപിശനിചോഛാ = അടിമുതൽ മുടിവരെ രക്തകഞ്ചു
 കാ ധരിച്ചവളായി. കാത്യാ = ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്. [അസുരന്മാരു
 ടെ രക്തപ്രവാഹംകൊണ്ടു നമുക്കു ഭൂമിയെ മറയ്ക്കാൻ എന്നു വീരഭ
 ദ്രൻ ഭേവിയോടു പറയുന്നു രക്തപ്രവാഹത്തെ, ഭൂമിയുടെ കപിശ

ശ്രുതപാ തപാക്യമന്തർസിതപരിലസൽ-

ഗണ്ഡവക്ത്രാംബുജായാ-

സ്തസ്മാ ദേവ്യാശ്ശരീരാൽ പ്രസഭമഥ പുറ-

പ്പെട്ടനല്ലാനഭാവ

ഉദാമാ കാപി രാമാ കൃതവികൃതരവാ-

ഭിശ്ശിവാഭിഃ പരീതാ

മുക്താശങ്കം ബഭോഷേ മുഖരതരഗിരാ

വീരഭദ്രം പ്രവീരം.

നൃപ

“ചൊല്ലേറീടിന വീരപുരുഷമണി-

ക്കല്ലേ! വികല്പം വിനാ

(രക്തവണ്ണമായ നിചോള(അടിവരെ എത്തുന്ന ഒരുതരം കപ്പായ) മാക്കിക്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.)

നൃപ. ശ്രുതപാ=കേട്ടിട്ട്. അന്തജായാഃ=അന്തർസിതം (ഉള്ളിലുണ്ടായ ചിരി)കൊണ്ടു പരിലസത്തായ ഗണ്ഡ(കവിൾതട്ട) അഭോടുകൂടിയ വക്ത്രാംബുജ (മുഖകമല) തേന്താടുകൂടിയ. തസ്മാഃ ദേവ്യാഃ=ആ ദേവിയുടെ. ശരീരാൽ=ഭേദത്തിൽനിന്ന്. അന്.... വാ=അനല്പ(അധിക)മായ അന്നഭാവ (മാറാത്തു) തേന്താടുകൂടിയ വര. രാമാ=സ്രീ. കൃത....ഭിഃ ശിവാഭിഃ=വികൃതശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന കാളികുളി മുതലായ ശിവഭൂതികളാൽ. പരീതാ=മുറപ്പെട്ട. മുഖ ...രാ=മുഴങ്ങുന്ന ഗീത വാക്കുകൊണ്ടു. ബഭോഷേ=പറഞ്ഞു

സുഭേദിസുഭേദമാരെ അറിയിക്കുന്നതിനായി വീരഭദ്രനാടു പറഞ്ഞയക്കുന്ന സന്ദേശമാണ്, അടുത്ത അഞ്ചു പദ്യങ്ങളിൽ അന്തർവിചിത്രങ്ങളിൽ: --

നൃപ വികല്പം=സംശയം. എല്ലായിലും=എല്ലാറ്റിലും [പരാമർത്തിലുള്ള കൊതിവിട്ടു സ്വസ്ഥമായി വിശ്വയാണു നല്ലതു്]

മല്ലേ സുന്ദനിസുന്ദസന്നിധിയൊളം

ചല്ലേണമിന്നേ ഭവാൻ

ചല്ലേണം മമവാക്യമാപ്തമവരോ.

ടല്ലായിലും നല്ലതി-

ങ്ങല്ലാനാളമിതൊട്ടുമാറുക പരാ-

ത്ഥത്തിങ്കലത്യാഗ്രഹം.

നവ.

മനീരേഴികലോത്താലദിതിദിതിസുത-

ന്മാക്കുമയ്യോ! ചതുണ്ണാം

വണ്ണാനാം മറുപണ്ണാശനമുനിനിവഹ-

ങ്ങരക്കമോരോ നിവാസം

ധന്യാത്മാ പണ്ടു വേദേ കമലവസതി ക-

ല്പിച്ചിതെന്നാലയോഗ്യം

തന്നേ ധന്യാത്മാനാമതിനതിനൊരു മ-

യ്യാദ നീക്കുന്നതെല്ലാം.

നവ

മയ്യാദയെ ലംഘിച്ചും, പരാത്ഥത്തെ കൊതിച്ചും അസുരന്മാർ ചെയ്തിട്ടുള്ള ചില പ്രവൃത്തികളെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു:—

നവ. അദി...ന്മാർ = അദിതി (ദേവന്മാരുടെ അമ്മ)യുടേയും ദിതി (അസുരന്മാരുടെ അമ്മ)യുടേയും സുതന്മാർ = [ആദിത്യൻ നാരണനും ദൈത്യൻമാരെന്നും ദേവന്മാർക്കും അസുരന്മാർക്കുമുള്ള പയ്യായങ്ങൾ ഈ അത്ഥത്തിലുപയോഗിക്കപ്പെടുന്നവയാണ്.] ചതുണ്ണാം വണ്ണാനാം = നാലു വണ്ണങ്ങൾക്കും. പണ്ണാ..... ങ്ങൾ = പണ്ണാശനന്മാരായ (ഇലകൾ മാത്രം ഭക്ഷിക്കുന്ന) മുനിസമൂഹങ്ങൾ. കമലവസതി = ബ്രഹ്മാവ്. മയ്യാദ = അതിത്. [ഈശ്വരകല്പിതമായ നിയമത്തെ ലംഘിക്കുന്നത് ഉത്തമന്മാർക്കു യോഗ്യമല്ല എന്നതും]

ഇന്ദ്രാഭീനമരാൻ വിധാതുവശഗാൻ

ദേപഷിച്ചു ദൂരെക്കള-

ഞ്ഞെന്തിന്നിത്തൊഴിൽ? വീരതയ്ക്കു വിതമോ

നിമ്ബുലവൈരോദയം?

അന്തിയ്ക്കും പകലും വൃഥാ നിയമിനാം

കർമ്മം മുടക്കിത്തുലോ-

മന്തസ്താപമിയറുകെന്നതുമൊടു-

ക്കും പാക്കിൽ നന്നായ്ക്കരാ.

നൃ൪

എന്നാലന്നാകലോകേ വിബുധവരനിരി-

യ്ക്കേണമന്യേ നിലിംപാ

നന്ദന്തു സ്വീയലോകങ്ങളിൽ മഹിതഹവി-

ഭോജനംപുണ്ടശങ്കം

ഇന്നിങ്ങൾക്കങ്ങിരിപ്പാൻ വിതതമിനിയപാ-

താളമേതാവതാലം

തന്നോ ഞാനിന്നു കല്പിച്ചിതു നിയതമതി-

ന്നാക സന്നാഹമെല്ലാം.

നൃ൫

നൃ൪. വിധാ ഗാൻ = ബ്രഹ്മാവിനധീനനായ. ഇന്ദ്രാഭീൻ അമരാൻ=ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ ദേവകളേ. വീരത=വീര്യം. നിമ്ബു.....യം=കാരണമില്ലാത്ത വിരോധം. [യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ ശത്രുതാ സമ്പാദിക്കുന്നതു വീരന്മാർക്കു ചേർന്നു പ്രവൃത്തിയല്ല.] നിയമിനാം=യോഗികളേ. അന്തസ്താപം ഇയറുക=വൃസനിപ്പിക്ക.

നൃ൫. നാകലോകേ=സ്വർഗ്ഗത്തിൽ. വിബുധവരൻ = ദേവേന്ദ്രൻ. അന്യേ നിലിംപാഃ=മാറ്റ ദേവന്മാർ. നന്ദന്തു=സന്തോഷിക്കട്ടെ. മഹി... ..നം=മഹിത (ശ്രേഷ്ഠ)മായ ഹവിസ്സാകുന്ന ഭോജനം. വിതതം=വിസ്താരമേറിയ. ഏതാവതാ അലം=ഇത്രയും മതി. സന്നാഹം=ഒത്തുകൂടം.

കൂട്ടാക്കാതെ മദാജ്ഞാവചനമിതു മദാ-
ജ്ഞാനരീത്യാ പടയ്ക്കായ്
കൂട്ടുന്നതാകിലിന്നേ ഭവനജനനീത-
നാണു കില്ലില്ല ചൊല്ലാം:
വാട്ടം തട്ടാത ശസ്ത്രപ്രകരനിഹതരാം
നിങ്ങളെക്കൊണ്ടസംഖ്യാൻ
കൂട്ടത്തോടേ കരയ്ക്കും കറുനരിനിവഹാ-
നോണമുട്ടീടുവൻ ഞാൻ".

നന്ന

തന്യാ നിശമ്യ വചനം സ തു വീരഭദ്രോ
മുക്താഭിമാനമനുചിന്ത്യ മുഹൂർത്തമാത്രം
സ്തിതപാ ഗതസ്സപദി സുഭിന്നിസുഭപാശ്ചം
നിസ്സീമശക്തിരഥ തൽ സകലം നൃഗാഭീൽ. ന്നു

നന്ന. മദാ .. നം (മൽ + ആജ്ഞാവചനം) = എന്റെ കല്പന. മദാത്യാ = മദാകൊണ്ടു അജ്ഞാനംകൊണ്ടും, ഇന്നേ = ഇന്നുതന്നെ. ശസ്ത്രതർ = ശസ്ത്രപ്രകരം (ആയുധനിര)കൊണ്ടു നിഹതർ (കൊല്ലപ്പെട്ടവർ). അസംഖ്യാൻ = എണ്ണമറ്റ [‘കറുനരിനിവഹാൻ’ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം.] കാണമുട്ടുക = സൂക്ഷ്മമായി സമ്യക്കൊടുക്കുക.

ന്നു. നിസ്സീമശക്തിഃ സഃ വീരഭദ്രഃ = അതിരറ്റ ശക്തിയോടുകൂടിയ ആ വീരഭദ്രൻ. തന്യാഃ വചനം നിശമ്യ = അവളുടെ വാക്കുകേട്ട്. മുഹൂർത്തമാത്രം അനുചിന്ത്യ = അല്പനേരം ആലോചിച്ചിട്ട്. സ്തിതപാ = പുഞ്ചിരിപൂണ്ടു. സപദി സുഭിന്നിസുഭപാശ്ചംഗതഃ = വേഗത്തിൽ സുഭിന്നിസുഭപാശ്ച അടുക്കൽ ചെന്നു. തൽ സകലം = അതു മുഴുവൻ. നൃഗാഭീൽ = ചാഞ്ഞു.

൫൪

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

വീരഭദ്രഗഭിതേന നീതിവചസാ നി-
താൻതകപിതാത്മനാം
വൈരിണാം വിവിധഭർത്സനോക്തിമഴുകോട-
റിഞ്ഞു സഹസൈവ സാ
ഭാരണ്ണാഭ്തരുഷാ വിശേഷമറിയിച്ച
നേരമധികോജ്വല-
സ്തേരവക്ത്രമഭിനന്ദു ഗ്രന്ഥമരുൾചെയ്തി-
തൻപൊട്ട മഹേശ്വരീ.

നവു

“പാരം തെളിഞ്ഞിതകകാമ്പിൽ നയപ്രയോഗം
ധീരോലതേ! ശിവനെ ഭൂതൃവിയെഴ വിധാത്രി
നേരത്തു നീയുമനഘേ! ശിവഭൂതിയെന്നി-
പ്പാരിൽ പ്രസിലമൊരു നാമപദം ലഭേമാഃ.” നന്ദൻ

നവു. വീര ...ന=വീരഭദ്രനാൽ ഗഭിതമായ (പറയപ്പെട്ട)
നീതിവചസാ=നീതിവാക്കുകൊണ്ടു. നിതാ.....നാം=വളരെ കോ-
പിച്ചുവശായ. വൈരിണാം=ശത്രുക്കളുടെ. വിവി കരിം=പല
തരത്തിലുള്ള നിന്ദാവചനത്തെ. ഭാര.....ഷാ=ഭയങ്കരമായ കോപ-
ത്തോടുകൂടി. അധി.....ക്ത്രം=അധികമാകുംവണ്ണം ഉജ്വല (പ്രകാ-
ശമാന) വും സ്തേരവും (പുഞ്ചിരിതുകുന്നതു) ആയ വക്ത്ര (മുഖ)
ത്തോടുകൂടി. അഭിനന്ദു=അഭിനന്ദിച്ചിട്ട്.

നന്ദൻ. നയപ്രയോഗം=നയോപായം. ശിവനെ=ശിവാംശ-
ഭൂതനായ വീരഭദ്രനെ. ഭൂതൃവിയെഴ=സന്ദേശം പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്ന
ജാലിയിൽ. വിധാത്രി=ഏല്പെടുത്തിയവൾ. അനഘ=പാപരഹിത.
ലഭേമാഃ=നീ ലഭിച്ചാലും. [നിനക്കു 'ശിവഭൂതി' എന്ന പേരു ലോ-
കത്തിൽ പ്രസിദ്ധമായിത്തീരട്ടെ. ശിവഭൂതി=ശിവനാകുന്ന ഭൂത-
നോടുകൂടിയവൾ; ശിവനെ ഭൂതനാക്കിയവൾ എന്നർത്ഥം]

ഇത്ഥം പരഞ്ഞിനിയ മാതൃഗണൈരുപേതാ
യുദ്ധായ ദേവി കലവില്ലമെടുത്തണഞ്ഞു;
ഉദ്യൽപ്രകോപമസുരപ്പടയം കടക്കെ-
ന്നെത്തിതു ശത്രുമഴപെയ്തഭിതോ ഭീഗന്തേ. ൭൦

ഭണ്ഡകം ൧.

൧. വാഴ്ക്കാവതല്ല ശിവ! കാത്ത്യായനീശിതശരാത്താ
പപാത ഭനുജാളീ;
വാസ്തവമിതധികവി വൃതാസ്യവിലകലാരമൊരുക്കട്ടമ
ഥ കബളയതി കാളീ.
൨. വരധാതുശക്തിരപി കരകാംബുനാ ചിലരെ നിര
സിച്ഛിതാസ്ഥിതമരാളീ;
വരുമളവു തിരുമിഴിയിലസുരകലമഭേദഥ ഹരമഹി
മഭഗവതി കരാളീ.

൭൦. മാതൃഗണൈഃ ഉപേതാ=മാതൃഗണങ്ങളോടുകൂടി. യുദ്ധായ=പോരിന്. ഉദ്യൽപ്രകോപം=കോപത്തോടുകൂടി. കടക്കെന്ന്=വേഗത്തിൽ. അഭിതഃ=ചുറ്റും.

ഭണ്ഡകം ൧. (൧) കാത്ത്യാ ത്താ=കാത്ത്യായനി (ദേവി) യുടെ ശിതങ്ങളായ (മുച്ഛയുള്ള) ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ആത്മ (പീഡിത). പപാത=വീണ ഭനുജാളീ=അസുരസമൂഹം അധി.....തം=വളരെ വിപുതമായ (താക്കപ്പെട്ട) ആസ്യവിലത്തിൽ (വായ്ക്കളിൽ) ആക്കപ്പെട്ടത്. കബളയതി=വിഴങ്ങുന്നു. (൨) വരധാതുശക്തി=ഉത്തമയായ ബ്രഹ്മാണി. കരകാംബുനാ=കരകത്തിലെ (കിണ്ടിയിലെ) വെള്ളംകൊണ്ട്. ആസ്ഥിതമരാളീ=അരയന്നത്തിലിരിക്കുന്നവരും നിരസിക്ക=തള്ളിക്കീക്കുക. അഭേദം=ഭേദിച്ചു. ഹരമഹിമഭഗവതി=മാഹേശ്വരി. കരാളീ=ഭയങ്കരി. (൩) അഗ്രസരീ=മു

തഗൗരീചരിതം പ്രബന്ധം

ജാപാന ധൂതവൈരം;

ഹതമരികുലധീരം.

മസ്തിഷ്കസുരയുഗ്മം;

ലമഘസദതിഘോരം.

ശക്തിയുമുദാതം;

മിതതികടരവാന്ധം.

ഡിൽ കടന്ന്. ചക്രം=കൂട്ടം. ജഘാനം=കൊന്നം. ധൃതവൈരം=
 വൈരത്തോടുകൂടി. (ക്രി: വി:). ഭൂവിപതിതം=ഭൂമിയിൽ വീണു. ശ
 ക്തി.....തം=ശക്തിയേ (വേൽ) ധരിച്ചതും മഹിതതരയും ആയ
 ശക്തി (കൗമാരി) യാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടത്. അരികലം=ശതകൂട്ടം.
 അധീരം=ധൈര്യമില്ലാത്ത. (൪) ശതമന്യശക്തി=ഇന്ദ്രാണി. ശത
 കോടി=വജ്രായുധം. അഭിനന്തം=ഭേദിച്ചു മന്യം=കോപം. ചതുരശി
 തം=സാമന്ത്രിത്തോടും തീക്ഷ്ണതയോടുംകൂടി. അതി... പുസ്തം=
 അതിശ്രേഷ്ഠയായ നാരസിംഹി. അഹസൽ=ഭക്ഷിച്ചു. (൫) ആ
 ത്തം തൈ=ചലിയ തുണ്ഡം (മുഖം) കൊണ്ടും പദംകൊണ്ടുമുള്ള
 ഘാതങ്ങൾ (അടികൾ)കൊണ്ട്. അഹൻ=കൊന്നം. ഭൂദാശശക്തി=
 വാരാഹി. ആതനതം=ചെയ്തു. കഞ്ചം=ഉരുളയാക്കി. അരിജാതം=
 ശതസമൂഹം. സമിതി=യുദ്ധത്തിൽ. അതി.... ധം=അതികർഷ
 ശമായ രവം (ശബ്ദം) കൊണ്ടു അന്ധമാക്കി. (൬) അതിർകെട്ട്=

ന്ന. അതിർകെട്ട മാതൃഗണമെതിർട്ടമുട്ടമളവസുരാ
 വലഞ്ഞിതു നിതാന്തം;
 അതുപൊഴുതു ദിതിജകലമതിവിവശമഖിലഭിശി ഗ
 തമരിയ ശരപതനതാന്തം.
 ഐ. ആരൂഢകോപമുടനേ രക്തബീജനതിഘോരം
 പടയുഷ്കീറിവന്തു;
 ആരചിതനിനമഥ പോരിനെഴുമളവഖിലവീരകല
 തിലകനിവനെന്നു.
 വ്യാ. അരിശം കലന്നിളകിയൊരുമിച്ചുദൈത്യകലമുരു
 ശക്തിപൂണ്ടിടതുന്തു;
 അരുതരുതു പുകഴ്ത്തിനു ചരവശമിതുലകഖിലമവ
 നിതലമൊരുവിറകവന്തു.

വന്വേദീടുന്ന സുഭാസുരവരഭഗിനീ-
 നന്ദനോ രക്തബീജൻ
 മുമ്പിൽ ചെന്നിന്ദ്രശക്തിം ഭയകരഗഭയാ
 താഡയാമാസ വേഗാൽ

അസംബ്രമയ. ശര.....തം=അവേദം തളന്നു്. (ഐ) ആര...
ം=മുഴുത്തുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്. അഖില....കം=എല്ലാ വിരോധി
 ലുംവെച്ചു് ശ്രേഷ്ഠൻ. [രക്തബീജൻ ഭയങ്കരമായി അട്ടാറങ്ങിച്ചും
 കൊണ്ടു പോകു്കത്തിലൊത്തിയപ്പോൾ, 'ഇവൻ ഒരു വീരൻ ലതിലകം
 തന്നെ' എന്നു ജനങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.] (വ്യാ) ഇടതുടൻ=
 ഇടതിങ്ങി. വിറകലൻ=വിറച്ചു.

ഇനി വ്യാഖ്യാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു 'രക്തബീജവധ'ത്തെ വെളി
 യ്ക്കുന്നു:—

ഐ. സുഭാ... നൻ=സുഭാസുരന്റെ ഭഗിനി. (സഹോദരി)
 യുടെ നന്ദനൻ; ഭാഗിനേയൻ ഇന്ദ്രശക്തി=ഇന്ദ്രാണി. താഡയാമാ

വേദ ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

വൻപോരാട്ടത്തിലന്യോ നിശിതകുലിശപാ-
തേന ഭിന്നാത്തഭംഗാ-

ഭംഭോഭാൽ പ്രാവൃഷ്ടേഷ്വോഭിവ നവസലിലം
ചോരിവെള്ളം ചൊരിഞ്ഞു. ഫെ

എന്തോഴാ! കേൾക്ക ചിത്രം! ദൂതതരമുദതി-
യ്ക്കുന്ത ഘോരാസ്തഭാനീ

മന്തംകൂടാതവണ്ണം കതിചന പുരുഷാ
രക്തപൂരാത്തഭീയാൽ

“ചിന്തിഭം ചോരവിനുകുളിതവനിയിൽ വീ-
ഴുന്നതേതാദൃശാ ജാ-

യന്തേ ദൈതേയവീരാ നിയത”മിതി വരം
നാമതോ രൂഡമല്ലോ. ഫെ

സ=താഡിച്ചു അന്യോഃ=ഇവളുടെ. നിശി.... .. ന=നിശിതമായ
കുലിശ (വള) ത്തിന്റെ അടികൊണ്ട്. ഭിന്നാൽ തഭംഗാൽ=വിള
ന്ന് രക്തബീജന്റെ ഭാഗത്തിൽനിന്ന്. പ്രാവൃഷ്ടേഷ്വാൽ=മഴക്കാല
ത്തുള്ള. അംഭോഭാൽ=മേഘത്തിൽനിന്ന്. നവസലിലം ഇവ=ചു
തിയ വെള്ളം എന്നുപാലെ.

ഫെ ദൂതതരം=വളരെ വേഗത്തിൽ ഉദതിഷ്ഠന്ത്=ഉത്ഥാനം
ചെയ്തു; പുറപ്പെട്ടു. ഘോരാഃ=ഭയങ്കരന്മാർ. കതിചന=ചില. പുരു
ഷാഃ=ആളുകൾ. തഭീയാൽ രക്തപൂരാൽ=അവന്റെ രക്തപ്രവാഹ
ത്തിൽനിന്ന്. ഏതാദൃശാഃ=ഇത്തരത്തിലുള്ള. ജായന്തേ=ജനിക്കുന്നു.
നാമതഃ=പേരുകൊണ്ടുതന്നെ. രൂഡം=പ്രസിദ്ധം. [ഒരു തുള്ളി ര
ക്തം നിലത്തു വീണാൽ, ഒരു ചുതിയ ‘രക്തബീജൻ’ അതിൽനിന്നു
ജനിയ്ക്കുത്തക്കവണ്ണമാണ് രക്തബീജൻ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള വരം. ‘ര
ക്തബീജൻ’ എന്നു പേരുതന്നെ ഇതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ]

ഭൂയോസൌ രക്തജാതൈസ്സമസുരഭിഭൈ-

രായുധൈരസ്രുശൈസ്രു-

രാവോളം പോരുടക്കുന്നളവുടനഖിലാ

മാതരോ ജാതരോഷം

ആവൃത്യാ നിന്ന ശസ്രുപ്രകരമവരിലേ-

ല്പിക്കുമപ്പോൾ പതിച്ചു

യാവത്യോ രക്തധാരാ ദനുജതതികൾ താ-

വത്യ ഏവാചിരാസൻ.

൭൩

ബ്രഹ്മാണീമുഖ്യഗൌരീപരിജനശിതശ-

സ്രുങ്ങ്ളേറേററു നീളെ-

പുണ്ഡ്രപെട്ടുന്ന രക്താസുരതനവിഗള-

ഭക്തബിന്ദുപ്രവാഹാൽ

നിന്മായം പിന്നെയുംപിന്നെയുമുടനടന-

ണ്ടായ വീരൈരസംഖ്യെ-

സ്സംപൂണ്ണാ ഭൂതധാത്രീ; ശിവശിവശിവനേ!

വിസ്മയം ചൊല്ലവല്ലേ.

൭൪

൭൩. ഭൂയഃ=വീണ്ടും. രക്തജാതൈഃ അസുരഭിഭൈഃ സമം=രക്തത്തിൽനിന്നു ജനിച്ച അസുരഭൈരോടുകൂടി. അഖിലാഃ മാതരഃ=എല്ലാമതാക്കളും. ജാതരോഷം=രോഷത്തോടുകൂടി. ആവൃത്യാ=വീണ്ടും. പീണ്ടും. യാവത്യഃ രക്തധാരാഃ പതിച്ചു=എത്ര രക്തധാര വീണുവോ. താവത്യഃ ഏവ=അത്രത്തോളം തന്നെ. ആചിരാസൻ=ആവിർവിച്ചു; ഉണ്ടായി.

൭൪. ബ്രഹ്മാങ്ങൾ=ബ്രഹ്മാണി തുടങ്ങിയ ഗൌരീപരിജനങ്ങളുടെ ശിത (തീക്കുപ്പ) ങ്ങളായ ആയുധങ്ങൾ. പുണ്ഡ്രക=മുറിവേൽക്കുക. രക്താ.....ഹാൽ=രക്താസുര (രക്തച്ചീജ) നെറ

നൂറു ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

അന്നേരം തത്ര ശബ്രപ്രഹരണവിമുഖേ

മേൽക്കുമേൽ മാതുവദ്യേ

മന്ദീഭൂതേ തുലാം ദമ്ബനസി സുമനസാം

മണ്ഡലേ ഭീതിലോലേ

മിന്നീടം വിക്രമശ്രീവിഹരണമണിഹ-

മ്യസ്ഥലീ ചണ്ഡികാ താൻ

തന്നേ സന്നഹ്യ മന്ദസ്തിതമധുരമുഖീ

കാളിയോദേവമുഖേ.

൭൫

“ധന്യേ! കേൾ ചണ്ഡമണ്ഡപ്രമഥിനി! വിഷമേ
സങ്കടേന്ദ്രിൻ നിനച്ചാ-

തനവിൽ (ശരീരത്തിൽ) നിന്നു വിഗതമായ (ഒഴുകുന്ന) രക്തവി
ഷക്കളുടെ പ്രവാഹത്തിൽനിന്ന്. അസാധ്യം വീരൈഃ=അനവധി
വീരന്മാരേക്കൊണ്ട്. ഭൂതധാത്രി=ഭൂമി.

൭൫. ശബ്രപ്രഹരണവിമുഃഖമാതുവദ്യേ = ആജഡപ്രയാഗ
ത്തിൽ മനസ്സു മടുത്ത മാതു വദ്യം. തുലാം മന്ദീഭൂതേ=വളരെ ഉത്സാ
ഹത്തു വുമായും; ദമ്ബനസി സുമനസാം മണ്ഡലേ=ദമ്ബനസ്സായ (ദുഃ
ഖിതമായ) സുമനസ്സു (ദേവ) കളുടെ മണ്ഡലം (കൂട്ടം). ഭീതിലോ
ലേ=പടികൊണ്ടു മനസ്സിടുകിയതായും തീർപ്പാൾ [രണ്ടാം സ
തിസപ്തമി]. വിക്ര .. ലീ=വിക്രമശ്രീ (പരാക്രമലക്ഷ്മി)യുടെ വി
ഹരണ (ക്രിഡാവിനോദ)ത്തിനായിട്ടുള്ള മണിഹർച്ചസ്ഥലി (മണി
മാളിക)=പരാക്രമത്തിന്റെ വിളനിലം. സന്നഹ്യ=ഒരുങ്ങിപ്പു. മ
ന്ദ... ഖീ=പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു മനോഹരമായ മുഖത്തൊടുക്കടി. ഏ
വം=താഴെ പറയുംപ്രകാരം. ഉദ്യമ=വചിച്ചു; പറഞ്ഞു.

൭൬. ചണ്ഡ .. നി=ചണ്ഡമണ്ഡസംഹാരിണി. വിഷ
മേ അന്ദ്രിൻ സങ്കടം=ദുഃഖമായ ഈ സങ്കടത്തിൽ. സന്ധാദനീ
യം=സന്ധാദിജ്ഞാപിയിരിയ്ക്കുന്ന ഭൂതരംഗം=വളരെ വേഗത്തിൽ.

ലിനേ സന്ധാദനീയം ദുതതരമൊരുപാ-
 യാന്തരം നിർവ്വപായം
 എന്നാലേതസ്യ ഗാത്രാലുടനടനികി-
 ചോരുമിച്ഛോരിവിന്ദു-
 നിന്നീ പാദേ കുടിച്ചീടധികവിതതമാം
 നാവിലേദുരദഗശങ്കം.”

സ

ഇത്ഥം കേട്ടോരുനേരം പ്രമുദിതമനസാ
 കാളിതന്നാലുദഗ്രാം
 ജിഹ്വാം വിസ്തായ്വ പീതേ സമരശിരസി ര-
 ക്താംബുപാതേ തദീയേ

ഉപായാന്തരം=മറ്റൊരു ഉപായം. നിർവ്വപായം=അപകടമില്ലാത്തത്. ഏതസ്യ=ഇവന്റെ. ഗാത്രാൽ=ദേഹത്തിൽനിന്ന്. ചോരിവിന്ദുൻ=ചോരത്തുള്ളികളെ. ഇന്നീ=ഈ നീ. പാദേ=മുഴുവൻ.

ഐ. പ്രമുദിതമനസാ=സന്തുഷ്ടമായ മനസ്സോടുകൂടിയ. [കാളിതന്നാൽ' എന്ന വിശേഷ്യത്തിന് തുതീയാന്തമായ വിശേഷണം]. ഉദഗ്രാം ജിഹ്വാം=വലിയനാക്കിനെ. വിസ്തായ്വ=പരത്തിട്ട്. സമരശിരസി=യുദ്ധമദ്ധ്യത്തിൽ. തദീയേ രക്താംബുപാതേ=അവന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നു വീഴുന്ന ചോരിവെള്ളം. പീതേ=പീതമായപ്പോൾ; കുടിയ്ക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ. നാനായുധൈഃ ഏനം ഭാനവപരിവൃദ്ധം ഹതപാ=പല ആയുധങ്ങളുക്കൊണ്ടു ഈ അസുരവീരനെ കൊന്ന്. നിജ്ജനാ=നിജ്ജാ (ദേവ) നാരുടേയും മൂനികളുടേയും നിവഹ (സമൂഹ) ത്താൽ സ്തുതമാനമായ (വാക്യം ഉപേക്ഷിച്ച്) അപഭാസ (പരാക്രമചരിത്ര)ങ്ങളോടുകൂടിയവർ. ['വിശേഷപരി'യുടെ വിശേഷണം]. കൃതാത്മാന്താത്മാ=കൃതാത്മയായിട്ട്; അതിസന്തുഷ്ടയായിട്ട്. തൽക്കാലവിശേഷണം] താത്ഥം=സ്ഥിതിചെയ്തു.

ഹതപാ നാനായുധൈർദ്വാനവചരിവൃദ്ധമേ-

നം കൃതാത്മാന്തരാത്മാ

തസ്ഥൗ വിശേഷശപരീ നിജ്ജരമുനീനിഖഹ-

സ്തുയമാനാപദാനാ.

99

നിഹത്യ ദേവീ യുധി രക്തബീജം

മഹത്തരം മാതുഗണസപനോഗ്രൈഃ

സപഹസ്തസംപൂരിതമൌർച്ഛിനാദൈ-

ർച്ഛിഹസ്തിതാരാതിഭടാ ബഭാസേ.

൭൮

അക്കാലം കേട്ടകാശേണ കളകളമിളിതം

കാമുകജ്യാനിനാദ-

പ്രക്ഷോഭം ഭാഗിനേയോ നിഹത ഇതി വിനി-

ശ്ചിത്യ വിരാഗ്രഗാമീ

ഉൽകോപാസോ നിസുംഭാസുരനഖിലചമു-

ചക്രമൊന്നിച്ചിളക്കി-

൭൮. ദേവീ യുധി മഹത്തരം രക്തബീജം നിഹത്യ = ദേവി യുദ്ധത്തിൽ വീരനായിരുന്ന രക്തബീജനെ കൊന്നിട്ട്. മാതുഗണ സപനോഗ്രൈഃ = മാതുഗണങ്ങളുടെ സപനം (ശബ്ദം) കൊണ്ടു ഉഗ്ര (ഭയങ്കര) ങ്ങളായ. സപഹ.....ഭൈ = തന്റെ കൈകൾകൊണ്ടു പൂരിപ്പിച്ച ഞാണൊലികളേക്കൊണ്ടു്. വിഹസ്തിതാരാതിഭടാ = വിഹസ്തിതന്മാരായ (ഭ്രമിപ്പിയ്ക്കപ്പെട്ട) അരാതിഭട (ശത്രുഭട)ന്മാരോടു കൂടിയവളായി; ശത്രുഭടന്മാരെ ഭ്രമിപ്പിച്ചു്. ബഭാസേ = ഭാസിച്ചു; ശോഭിച്ചു.

൯൦-൦ ൮൦-൦ ശ്ലോകങ്ങളുക്കൊണ്ടു നിസുംഭവധം വർണ്ണിക്കുന്നു:—

൯൦. കളകളമിളിതം = കോലാഹലത്തോടു ഇടച്ചേന്നു്. കാമു....ഭം = ഞാണൊലിയുടെ മുഴക്കം. ഭാഗിനേയഃ നിഹതഃ ഇതി

നൂർ ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

യുദ്ധമദ്ധ്യേ പപാതോർച്ചീം
തൃസ്തഭൂതാം പ്രകമ്പയൻ. വൃഥ
ദേവിത്രിശൂലാഗ്നിയിലന്നിസുംഭൻ
പോയ് വെന്തനേരത്തഥ മാതൃസംഘാഃ
ചാവേരുപോലേ വിഹിതാഭിയോഗൈ-
ദ്ദ്വേവാരിസൈന്യൈസ്സഹ പോർതുടൻ്റ. വൃന്ദ
ബ്രഹ്മശക്തിമുതലായ ദേവികളുണഞ്ഞു
ശസ്ത്രനിവഹൈസ്തദാ
വൻപരാമസുരരെക്കമച്ചുടനപാത-
യന്നവനിമണ്ഡലേ;
സംഭ്രമിച്ചു ശിവദൂതിയും തദന കാളി-
യും ചില മഹാഭടാൻ
മുമ്പിലെത്തി മൃഗരാജനും സ്ഥിതി കൊന്നൊ-
ടക്കിയിതശേഷവും. വൃന്ദ
പല വാക്കുകൾ മേൽക്കുമേൽ പറഞ്ഞാൽ
ഫലമെന്തുളളതു തോഴ്! തീർത്തുചൊല്ലാം

യവനായിട്ട്. തൃസ്തഭൂതാം=തൃസ്തങ്ങളായ (ഭയപ്പെട്ട) ഭൂത (ജീവജാ-
ല)ങ്ങളാടുകൂടിയ. ഉർച്ചീം=ഭൂമിയെ. പ്രകമ്പയൻ=വിറപ്പിച്ചു
കൊണ്ടു. പപാത=പതിച്ചു; വീണ.

വൃന്ദ. ദേവി.....ഗ്നി=ദേവിയുടെ ത്രിശൂലമാകുന്ന തീ. മാതൃ
സംഘാഃ=മാതൃക്കൂട്ടങ്ങൾ വിഹി.....ഗൈ=യുദ്ധസന്നദ്ധരായ.
ദേവാരിസൈനൈഃ സഹ=അസുരസേനയോടുകൂടി.

വൃന്ദ. കമയ്ജുക=അടിയ്ജുക. അപാതയൻ=പതിപ്പിച്ചു;
വീഴ്ത്തി. അവനിമണ്ഡലേ=ഭൂമിയിൽ. മഹാഭടാൻ=വലിയ ഭട-
ന്മാരെ.

വൃന്ദ. ശലഭാഃ ഇവ=പാറകുളപ്പൊലേ. ചണ്ഡി...നേ=

ശലഭോ ഇവ ചണ്ഡികാപ്രകോപ-
 ജപലനേ വീണസുരോൽക്കരം മുടിഞ്ഞു. വൃ
 അപ്പോൾ കാത്തുയന്നീസഃഹൃതമതുലബലം
 ഭ്രാതരഞ്ചാലസൈന്യം
 കോപാവേശാലതം തൽപരിജനവിഘ്ന-
 പ്രായമാലോക്യ മാസി
 കെല്ലോടാരുഹ്യ തുംഗേ കനകമയശതാം-
 ഗേ സമം വാദ്യഘോഷൈ-
 രഭ്രാമദ്വായ സുന്ദരോ ഭരണസുതപതമാ-
 ള്ളജ്ജ്വലോഭ ജയൈഷീ.

വൃ

ചണ്ഡികയുടെ കോപമാകുന്ന രീതിയ്ക്ക്. അസുരോൽക്കരം=അസുര
 ന.മുഹം.

ഇനി 'സുഭാസുരവധകഥ'യെ വിചിന്തിക്കുന്നു:—

വൃ അതുലബലം ഭ്രാതരം കാട്ടു യനീസഹൃതം=അതുല
 (അസുര) മായ ബലത്താകുകയ്ക്കു യുദ്ധം ചെയ്തെ (സഹോദരനെ)
 കാത്തുയന്നിയാൽ സംഹൃത (സഹോദരപ്പെട്ടവ) നായിട്ടും, കോ
 പാവേശാലതം അല്ലസൈന്യം=കോപാവേശംകൊണ്ടു ഉദ്ധൃത (ഗ
 മ്വിഷ്ട) മായ അല്ലസൈന്യത്തെ. തൽപരിജനവിഘ്നം=അവളുടെ
 (ദേവിയുടെ) പരിജനങ്ങളുടെ വിഘ്നപ്രായ (ഉച്ഛിഷ്ടപ്രായ) മാ
 യിട്ടും. ആലോക്യ=കണ്ടിട്ട് [ദേവി ദൃഢാഭിനയം മാരാകൾ സൈ
 ന്യത്തിൽ അധികം ഭാഗത്തെയും കൊന്നിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു.] മാ
 സി=അഹങ്കാരി. തുംഗേ കനകമയശതാംഗം=തുംഗ (ഉന്നത) വും
 കനകമയ (സ്വർണ്ണമയ) വും ആയ ശതാംഗ (ഭഗവത്) ത്തിൽ. അരു
 ഹ്യം=അരാഹണം ചെയ്തിട്ട്. വാദ്യഘോഷൈഃ സമം=വാദ്യഘോ
 ഷങ്ങളാകുകയ്ക്കി. അഭ്രാമദ്വായം=യുദ്ധത്തിനായി. ജയൈഷീ=ജയ
 ല്ല. ജ്ജ്വലോഭം=ജ്ജ്വലിച്ചു; ചാടിപ്പറപ്പെട്ടു.

൬൬

ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

അഗ്രേ കണ്ടാശു ഘണ്ടാഭയകരമുഗരാ-

ജോപരി ഭ്രാജമാനാം

മുഷ്ണരും ബാഹുഭണ്ഡങ്ങളിലിളകിന ച-

ക്രാദിദിഗ്വായുധാം താം

ഉഗ്രൈരാരൂഢവാഹൈവീധൂതപരികരൈ-

മാതുവജൈഃ പരീതാം

ഭഗ്ഗാഭേവീമസൗ വിസ്മയകതുകഭയാ-

വിഷ്ണുചോതാ ബഭാഷേ.

വു൬

“നാരീസീമന്തമേ! കേൾ, മമ നയനപഥേ

കിട്ടുവാനൊട്ടുനാള -

ണ്ടാരൂഢാശം നിനയ്ക്കുന്നിതു ഭവതിയെ ഞാ-

നാസ്ഥിതാം കണ്ണരേന്ദ്ര

വു൬. ഘണ്ടാ...രി:=ഘണ്ടകളെക്കൊണ്ടു ഭയങ്കരനായ ഉഗ്ര
രാജന്റെ പുറത്തു്. ഭ്രാജമാനാ:=ശരിക്കുന്ന. മുഷ്ണ.....ധാം=ഉര
ക്കുള്ള കൈകളിൽ ഇളകുന്ന ചക്രാ തുടങ്ങിയ ദിവ്യായുധങ്ങളോടുകൂ
ടിയ. താം=അവളു. ഉഗ്രൈ:=ഭയങ്കരങ്ങളും. അരൂഢവാഹൈ:=
വാഹനങ്ങളിൽ കയറിയവരും. വിധൂതപരികരൈ:=കുച്ചകെട്ടിയ
വരും ആയ. മാതുവജൈഃ പരീതാം=മാതുവുത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ട.
വിസ്മ താ:=മനസ്സിൽ ആത്മയുത്തേടും കുതുകത്തോടും ഭയ
ത്തോടുകൂടി. ഭഗ്ഗാഭേവീം=ഭഗ്ഗാഭവിയോടു. ബഭാഷേ=ഭാഷിച്ചു;
പറഞ്ഞു.

അടുത്ത ര് പദ്യങ്ങൾ സംഭാന്റെ വാക്യമാണ്: -

വു൭ അരൂഢാശം=വളരെ ആശയോടുകൂടി. കണ്ണരേന്ദ്ര
അസ്ഥിതാം=കണ്ണരേന്ദ്രത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന; കേട്ടു പഠിച്ചിതയായ.
കാമിനീനാം=സ്ത്രീകൾക്ക് പ്രേമത്തെ ശ്ലാഘിക്കുന്നതിനായിട്ടുള്ള ഫ

ശുദ്ധപ്രേമധി ഭാവിച്ചതു മതി വെറുതേ
ശോഭിയാ കാമിനീനാം

സാരസ്വം കൈവെടിഞ്ഞുള്ള ടവു സകലസ-
മോഹനാകാരശീലേ!

വു

ചൊല്ലാമിങ്ങൊപ്പു ശൌയ്യത്തിനു ബത! മതിയ-
ല്ലാശ്രയിച്ചുന്വദീയാ-

മല്ലാനം പൂണ്ട ശക്തിം ചില മിടമ നടി-
ച്ചുലതാ യുദ്ധസേ നീ

വല്ലാതെ ഡംഭ കാട്ടി കപചന ഞെളികയെ-
ന്നി പ്രവീരേഷു നീ താൻ

ചൊല്ലാരെക്കൊന്നൊടുക്കീ സമിതി? നിയതമു-
ച്ഛിഷ്ടമേ ലബ്ധമോത്താൽ.

വുവ

ലമില്ല; സ്രീകൾ സരസങ്ങളായ ലീലാവിലാസങ്ങളിൽ മാത്രമേ
ശോഭിക്കുകയുള്ളൂ എന്നർത്ഥം. യുദ്ധാഭ്യുതയായ ദേവിയുടെ നേരെ,
ഒരു സ്രീ എന്ന നിലയിൽ സുഹൃത്തുവുമായ ആന്തരമായ പുച്ഛരസം
ഈ പട്ടത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി കാണാം.]

വുവ. അന്വദീയാം=മറൊരുത്തനെ സംബന്ധിച്ചു; മറൊ-
രാളുടെ. ശക്തിം=ശക്തിയെ. മിടമ=മിടുക്കു; മേന്മ. ഉലതാ=ഗ-
പ്പിഷ്ട. യുദ്ധസേ=നീ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു. കപചന ഞെളികയെ
ന്നി=ചിലടത്തു ഞെളികയല്ലാതെ. പ്രവീരേഷു=വീരന്മാരിൽ സ-
മിതി=യുദ്ധത്തിൽ. [മറുക്കുവരേക്കൊണ്ടു യുദ്ധം ചെയ്തിച്ച് നീ
ഗച്ഛിഷ്ടയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. വെറുതെ ഡംഭ കാട്ടി ഞെളിക-
യല്ലാതെ, വീരന്മാരിൽ ആരേയെങ്കിലും യുദ്ധത്തിൽ നീ തന്നെ
ത്താൻ കൊന്നിട്ടുണ്ടോ? മറുക്കു വീരന്മാരുടെ ഉച്ഛിഷ്ടം മാത്രമല്ലേ
നിനക്കു കിട്ടിയിട്ടുള്ളൂ?]

നൂമ്പു ശൗരീപരിതം പ്രബന്ധാ

സാക്ഷാൽ മായാമയീ നീ യുവതിപരിജനം
 മുൻനടത്തി പ്രവീരാൻ
 ഭോഃ കഷ്ടം! നിഗ്രഹിച്ചു; ബലമിതിനു പുന-
 സ്രീതപമാത്രം വിചാരേ;
 ശ്ലാഘ്യം മൽഭാതരം കൊന്നടവു തര' പിഴ-
 ചു തുലോ;മിന്നി വീഴും
 വായ്ക്കും മൽബാഹുദണ്ഡം രധടിതി തലതെറി-
 ചെന്നിയേ ചെററടങ്ങാ. വുൻ
 എന്നാലിക്കണ്ടകൂട്ടത്തൊടു വിരവൊടു വേർ-
 വെട്ടു നേരിട്ടു നീ താൻ
 തന്നെ വന്നീടിലാനീം പ്രബലസമുചിതം
 ദേവപയുധം വിധാതും
 അന്യോന്യം നമ്മിലെത്തു നളവരനിമിഷം
 കൊണ്ടു നിൻപ്രാണവാതാ-
 നെന്നും കൂരമ്പുപേരാം കൊടിയ ഭുജഗവീ-
 രന്നു തീനാക്കവൻ ഞാൻ." ന്നം

വുൻ. യുവതിപരിജനം=സ്രീകളാകുന്ന പരിജനങ്ങൾ. പ്രവീരാൻ=വീരനാറെ. ബലരേ=സ്രീയെന്നുള്ള വിചാരം മാത്രമേ നിനക്കു ഒരു ബലമുള്ളു. മൽഭാതരം=എന്റെ സഹോദരനെ.

ന്നം. പ്രബലസമുചിതം ദേവപയുധം വിധാതും=ശക്തിമന്മാർക്കു ഉചിതമായ ദേവപയുധം ചെയ്യുന്നതിന്. നമ്മിൽ അന്യോന്യം എത്തുന്നതുവ=നാം തമ്മിൽ എതിരിടുകയാൾ. പ്രാണവാതാൻ=പ്രാണവായുക്കളെ. കൂര.....ന്നം=കൂരമ്പു എന്ന പേരായ സ്പഷ്ടശാഷ്ട്രം. [ശരങ്ങളാകുന്ന സ്പഷ്ടങ്ങൾക്കു എന്നു രൂപകം.]

ഇതി കേട്ടു ഗിരം പ്രവൃദ്ധകോപ-
 പ്രസരസ്തേരഗഭീരവക്ത്രചന്ദ്രാ
 ശിതബാണമിളക്കി ബാഹുവല്യാ
 പ്രതിവാചം നിജഗാഭ വിശപമാതാ. ന്മ

“രാജൻ! കേൾ ഭാനവാനാം പ്രഥിതഭജബലം
 തം ഭവന്തം ത്രിലോകീ-
 ഭാജാമാപന്നവാചാ പലചഴിയിൽ വയം
 വീര! കേൾപ്പൂണ്ടു പണ്ടേ;
 ആശങ്കേ നേതുമിമ്മാം പ്രഥമമുടനയ-
 ചോരു സുഗ്രീവനോടി-
 നീതാൻ ചോദിച്ചറിഞ്ഞിപ്പരിലവു; മതുകൊ-
 ണ്ദിത്തരം ജല്പിതം തേ. ന്വ

ന്മ. പ്രവൃ . . . ങ്ഗാ=പ്രവൃദ്ധമായ കോപത്തിന്റെ പ്രസരം (വ്യാപ്തി) കൊണ്ടു സ്തേര (മന്ദസ്തിതാസന്ദര) വം ഗഭീരവും ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരവുമായ മുഖത്തോടുകൂടി. ബാഹുവല്യാ ശിതബാണങ്ങളിളക്കി=വല്ലിപോലെയിരിക്കുന്ന കൈകൊണ്ടു തീക്ഷ്ണങ്ങളായ ബാണങ്ങളെ ഇളക്കി. പ്രതിവാചം=ഉത്തരം. [ഭവിപീയൈകവചനം] നിജഗാഭ=നിഗമിച്ചു; പറഞ്ഞു.

രണ്ടു പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ദേവി മറുപടി പറയുന്നു:—

ന്വ. ഭാനവാനാം=അസുരന്മാരിൽവെച്ചു. പ്രഥിതഭജബലം=പ്രഥിത (പ്രസിദ്ധ) മായ ഭജബലം (മൈത്സ്യം) ഉള്ള. തം ഭവന്തം=ആ ഭവാനെ. ത്രിലോകീഭാജാം=ത്രിലോകവാസികളുടെ. ആപന്നവാചാ=ആപന്ന (ആത്മ) മായ വാക്കുകൊണ്ടു്. ആശങ്കേ=ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു മാം നേതും=എന്നെ കൊണ്ടുപോകുന്നതിന്നു്. [ആദ്യം നീക്കിയ ചുരുങ്ങിയ സുഗ്രീവനോടു ചോദിച്ചു

എന്നാൽ നിൽക്കണമെന്നല്ല; ബലമിതപരമ-
 ജ്ഞാൻവിഭൂതിസപരൂപം

തന്നെ, കാണെങ്കിലെല്ലാമിതു വപുഷി ലയി-
യ്ക്കുന്നതിങ്ങേണ്ടിയിരിക്കുന്നു;

സന്നദ്ധ സാഹചര്യം സുഭിക്ഷസദൃശമാം

പ്രസ്ഥാനപ്രകാരം,

നന്നായോപ്പിട്ടറച്ചെന്നാട്ടു മുതിരുക; നിൻ
പ്രാണഹാശി ശരോയം.”

നമു

ഇന്ത്യകൃതപാ പരമേശ്വരീ പഠിജനാ-

നൊന്നിച്ചു കാളീമുഖം-

നല്ലകുതാനം തങ്കലാക്കി വിസര-

നിസ്സീമതേജാഭാ

യുദ്ധാത്മം പ്രകടയു ചാപനിനദം

സന്നാനമീത് സ്ത സാ;

കാര്യം മുഴുവൻ മനസ്സിലാക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് നീ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങിനെ ജല്പിക്കുന്നത്]

ന്ന. ഈ ബലം അപരമുഖ്യം=ഇക്കാരണമെന്ന നൈസ്കാ അന്യ
 മല്ല. എൻ.....പം=എന്റെ മാഹാത്മ്യംകൊണ്ടുണ്ടായത്. വപു
 ഷി=വപുസ്സിൽ; ഭേദത്തിൽ. ഏകാ സാ അഹം=ഒരുത്തിയായ ആ
 ഞാൻ. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം=ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിന്. സന്നദ്ധം=ഒരുമ്പെ
 ട്തിരിക്കുന്നു. അയം ശഃ=ഈ അത്. നിൻ പ്രാണഹാരി=നിന്റെ
 അന്തകനാകുന്നു.

നർ. കാളീമുഖൻ=കാളി തുടങ്ങിയ. വിസരാ=വി
 സത്താ (വ്യാപിക്കുന്നതാ) നിസ്സീമമായ തേജാഭം (പ്രഭാവം)

ബലാഹംകൃതി സുഭൂതം കടു നദൻ

പോരിന്നാണഞ്ഞീടിനാൻ.

൯൪

ഗദ്യം—൪.

തദനു മഹേശ്വരീതാനം തിരവിയ സുഭാസു
രനം വൻപാടെത്തിപ്പെരുമഴചൊരിയുപോലെ
സരഭസമന്വകളെയും ചക്രഗണങ്ങൾ മുഴുറിയെറി
ഞ്ഞും പീലിക്കുന്നും ചാലെച്ചാട്ടിയുമാടിയണഞ്ഞു
ടൽചിതറുംവണ്ണം ത്രിശിഖംകൊണ്ടും പരിഘംകൊ
ണ്ടും മുൾത്തടികൊണ്ടും കുന്നംകൊണ്ടും വെണ്മഴ
കൊണ്ടും തമ്മിലനേകം പ്രഹൃതിതടനും തുമ്പം ക
ലഹമീയനാദശായാം. ചണ്ഡിമ ഭേദിന ചണ്ഡിക
തന്നാലസ്തമനത്തമശസ്രകദംബം, മൈവാളം പ
കൾകൊണ്ടു മഹാസുരനുദിമുരിച്ചങ്ങകലെയെറി
ഞ്ഞാൻ. വൻപുനടിച്ചൊരു സുഭനയച്ചൊരു മ
ന്ത്രാസ്രങ്ങളിതെങ്ങ പരവതു സന്ത്രാസിതദിശമിള
കിവരുമ്പോൾ പരമേശ്വരീയും വിശ്വപദയങ്കരഹ്തംകൃ

തിശയുത്താടുകൂടിയവൾ. ചാപാരിനദാ പ്രകടയു=ഞാണൊലി
പുറപ്പെടുവിച്ച്. സന്നാനമിതിസ്തു=ഭവണവസ്തു ഭയങ്ങ. ബ
ലാഹംകൃതി=അഹങ്കാരത്താടുകൂടി [ക്രി: വി:] കടു=കഠിനമായി.
നദൻ=ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട്.

ഗദ്യം ൪. തിരവിയ=ധീരനായ. ത്രിശിഖം=ത്രിശൂലം പ
രിഘം=ഇരിമ്പുലയ്യ. പ്രഹൃതി=താഡനം. തുമ്പം കലഹം=ഘോ
രയുദ്ധം. ചണ്ഡിമ=കൃത. അസ്തം=ക്ഷിപ്തം; പ്രയാഗിക്കപ്പെട്ട
ത്. അനത്തമശസ്രകദംബം=അനത്തമ (അതുത്തമ) മായ ശസ്ര

തികൊണ്ടു സസ്തിതവദനം ഭുജീകരുതേ പുനരപി
മാനീ ഭാനവചരിവുഡനടനടനെയും ബാണശ്രോ
ണിഭിഹാത്മശരീരേ വിഹതപ്രായേ സുമഹിതവിഭവാ
ഭാവതിസാക്ഷാലഹിതവിനാശിനി തൽകരലസി
തം കാമുകമുഖൈശ്ചരക്ശതോജപലകക്ശമഹസാ
ചക്രംകൊണ്ടു മുണ്ണീചക്രം. തദനു നേത്രൽഭവരാജ
നരത്തൊരു കോപാലഗുതരം കൊടിമരവും വളർക
തിരാം തേർകതിരകൾനാലും തേരിലുലാവിന സാര
ധിതനെയുമിടതലയിളകിന നിശിതകൃപാണവുമ
ൽശശാങ്കമഹായുധമേൽപി ചൂട്ടയതിസു ജനാട്ടനമാ
യാ. പിന്നെ നിരായുധനാമസുരേന്ദ്രൻ തുംഗശതാം
ഗാലൊന്നു കുതിച്ചതിരുഷ്ടോ മുഷ്ടിമുറുക്കിയടക്കം
നേരം പരമേശ്വരിയും പ്രേതവൃഗേശ്വരന്മാർ പ്രസഭ
മിറങ്ങിപ്രകടിതകരിനളജായുധഭീമാ ദൈത്യഭടന
നിഃയാജമാണു ഞ്ഞു. തൽക്ഷണമിരുവരുമീശ്വരനേ

കഭംബാ (ആയുധസമൂഹം). സന്ത്രാസിതഭിശം=ഭിക്ഷകളെ ഭയ
പ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു്. ബാണശ്രോണിഭി =ബാണങ്ങളുടത്താൽ. ആത്മ
ശരീരം=തന്റെ ശരീരം വിഹതപ്രായേ=നഷ്ടപ്രായമായപ്പോൾ.
കരലസിതം കാമുകം=കൈയിൽ വിളങ്ങുന്ന വില്ല് അർക്കം.....
സാ = അനേകം സൂര്യന്മാരെപ്പോലെ ഉജ്വലവും തീവ്രവുമായ ശോ
ഭയോടുകൂടിയ. (ചക്രംകൊണ്ടു്) മുണ്ണീചക്രം=തവിടുപൊടിയാ
ക്കി. വളർകതിർ=വളർച്ച ശോഭയോടുകൂടിയ. നിശിതകൃപാണം=
മുച്ചയുള്ള വാൾ. അഭംധം=അഭംചന്ദ്രാകൃതിയിലുള്ള ആയു
ധവിശേഷം. അഭൂതതിസു=പീഡിപ്പിച്ചു തുംഗശതാംഗാൽ=വലി
യ തരിൽനിന്നു്. പ്രകമാ=കൈകളിൽ ഇളക്കുന്ന കരിനായു

ശിവ! ഭക്തിണവിയ്യുത നിഷ്കമേഷ്ടികൾക്കൊണ്ടു ക
മച്ചു, ദിക്കുകൾപൊട്ടംപരിചുനദിച്ചും, പെരുമാററ
ങ്ങളിൽമെന്തെന്നടിച്ചും, പരമാശ്ചര്യംജഗതിവിതച്ചും,
ഘോരാടോപംപോരാട്ടമ്പോൾ, പരമേശ്വരിയും
തന്നെയെടുത്തുകൊണ്ടു നഭസ്സലസീമനിപുക്കു സു
രാരിയൊടവിടന്നും ബതപോർചെയ്താവതു പെരു
മാററത്തിൽപരിചു മുഴുററിനിലത്തുനിപാത്യ നനട്ടു
നിതാന്തം. പുനരപി സരഭസമുദിയെഴുന്നീററന്തക
നെന്നുകണക്കേ ഹന്ത! നിയന്ത്രിതമുഷ്ടി നിഹത്തമടു
ക്കുംദാനവപരിവൃദ്ധവക്ഷോഭംഗേ പുഷ്പരീടിനശ്ശു
ലംകൊണ്ടൊരു കത്തുകൊടുത്തു സലീലമപാതയദ
വിലജനാനാമഭയവിധാത്രീ ത്രിഭുവനധാത്രീ.

കൊല്ലുറീടും ത്രിശൂലാഞ്ചലശകലിതവ-
ക്ഷസ്ഥലോ വിണവന്ത്യാം

മുൽപാടുദ്യുൽപ്രഭാമൽഭുതകനകകിരീ-
ടാഭിഭൂഷാജപലാംഗീം

യങ്ങളെക്കൊണ്ടു മേകുക. ദൈത്യഭാടന നിയോഗം = ദൈത്യഭട
നോടു (സംഭവനാടു) കൂടി ബാഹുയുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിന്നു്. നിപാത്യ =
നിപതിപ്പിച്ചിട്ടു്; വിഷ്ണീട്ടു്. നനട്ടു് = അടുത്തുനില്ക്കു്. അപരതയൽ =
പരിപ്പിച്ചു്; വിഷ്ണീട്ടു്.

൯൫. ത്രിശൂലം = ത്രിശൂലത്തിന്റെ അഞ്ച.ലം (അഗ്രം). കൊ
ണ്ടു ശകലിതമായ (കുഷണം കുഷണമായി മുറിക്കപ്പെട്ട) വക്ഷസ്ഥ
ലഭാഭാടകൂടിയ. അവന്ത്യാം = അവനി (ഭൂമി)യിൽ. മുൽപാടു് = മുൻ
പിൽ. ഉദ്യുൽപ്രഭാം = വളരെ പ്രഭാവാധകൂടിയവളും. അൽഭു.....
ഗീം = വിചിത്രങ്ങളായ പൊൻകിരീടം തുടങ്ങിയ അലങ്കാരങ്ങളെ

൯

ഗൌരീ.പരിതം പ്രബന്ധം

ഇപ്പാരിൻപുണ്യപാളീം ത്രിഭുവനജനനീം

കണ്ടുകണ്ടെത്തുചൊൽവു?

നിഷ്ഠാണോ യോഗിഗമ്യം ഗതിമലഭതസം-

ഭോപി സംഭാവ്യജനാ.

൯൫

ഏട്ടാശാന്തം വിളങ്ങീ, സുരമുനികൾ മുദാ

മേൽക്കുമേൽ കൈചണങ്ങീ,

പെട്ടെന്നൊന്നാട്ടങ്ങീ ചലജനനിവഹം,

ദിവ്യത്രയും മുഴങ്ങീ,

ദൃഷ്ടേ സംഭാസുരേന്ദ്ര മഹിഷവിമഥിനീ-

ശുലകാലാഗ്നിദശേ

വൃഷ്ടിം പൗഷ്ടിം കിരന്തസ്സകലസുരഗണാഃ

സ്തോത്രഭേദം തുടങ്ങീ.

൯൬

ക്കൊണ്ട് ഉജ്വലങ്ങായ അംഗങ്ങളാടുകൂടിയവളാ. ഇപ്പാരിൻ പുണ്യപാളീം=ഈ ലോകത്തിന്റെ സുതൃതപരിപാകവും ആയ. ത്രിഭുവനജനനീം=ലോകമാതാവിനെ. നിഷ്ഠാണഃ=പ്രാണൻ പോയിട്ട്. യോഗിഗമ്യം ഗതിം=യോഗികൾക്കുമാത്രം സുലഭമായ ഗതിയെ. അലഭത=ലഭിച്ചു. സംഭാവ്യജനാ=ബഹുമാനിക്കത്തക്ക ജനനങ്ങളാകൂടിയവർ.

൯൬ ആശാന്തം=ഭിഗന്തം. ചലജനനിവഹം=ദൃഷ്ടസമൂഹം. ദിവ്യത്രയും=സ്വർഗ്ഗത്തിലെ ഭേദം. ദൃഷ്ടേ സംഭാസുരേന്ദ്ര=ദൃഷ്ടനായ സംഭാസുരൻ. മഹിദശ=മഹിഷമട്ടിനിയായ ദേവിയുടെ ശുലമാകുന്ന കാലാഗ്നിയിൽ കരിച്ചുചുറ്റാൻ [സതിസംസ്കരി]. പൗഷ്ടിം വൃഷ്ടിം കിരന്തഃ = പൂച്ചുവൃഷ്ടി പൊഴിക്കുന്നവരായ. സകല സുരഗണാഃ=എല്ലാ ദേവസമൂഹങ്ങളും. സ്തോത്രഭേദം = പലതരത്തിലുള്ള സ്തോത്രങ്ങൾ.

ഒന്നു ശൈലീപരിതം പ്രബന്ധം

ഏപ്രായം ബത പാലിൽ നെയ്യു, മഴകോ-
ടപ്രായമുണ്ടുളാണുപോ-
ലിപ്പാരെങ്ങുമഹോ! മഹേശ്വരി! ഭവ-
ത്തതപം ഭവലപംസനം.

ൻൻ

നിന്മായം പാക്കിലാമല്ലകൃതകമ്പധസാം
പോലു, മിന്നിൻപ്രഭാവം
മന്ദമാരെങ്ങിനേ നാം പുകഴുവതു ഗിരാ
ഭേവി! വിശൈപകനാഥേ?
എന്നാലത്യന്തഭക്തിപ്രമതരളിത-
സ്വാത്മനാം മാദുശാനാ-
മത്യുനസ്തോത്രമാം ചാപലമിതു കരുണാ-
ബ്ധേ! പൊറുക്കണമെല്ലാം.

മററ

ഭണ്ഡകം ൨.

മ. മാഹാത്മ്യരീതി പുകഴാകുന്നതല്ല ശിവ!
ലോകാപദുലരണമന്ത്രം, മഥിതജഗദന്തം, മഹിഷഭ.

വോ. ഭവത്തതപം=നിന്തിരുവടിയുടെ തതപം. ഭവലപംസനം=സം-
സാരനാശനം. [ഇക്കാണുന്ന പ്രാചീനത്തിന്റെ സത്തായ ഭാഗം
ഭേവിയാണെന്നത്]

മററ. അതു.....സാം=അത്യുതകമായ (കൃതിമെല്ലാത്ത) വല-
സ്തോടുകൂടിയവക്ക്; ഭിവ്യന്മാക്ക്. ഗിരാ=വാക്കുകൊണ്ട്. അത്യ....
നാം=അതിരുകവിഞ്ഞ ഭക്തികൊണ്ടും സാന്താഷംകൊണ്ടും ഉള്ള
നിറഞ്ഞവരായ മാദുശാനാം=എന്നേപ്പോലെയുള്ളവരുടെ.

ഭണ്ഡകം ൨ (1) ലോകാ.....ന്ത്രം=ലോകത്തെ ആപത്തിൽ
നിന്നു ഉദ്ധരിക്കുന്നതിനുള്ള മന്ത്രം. മഥിതജഗദന്തം=മഥിത(പീഡി-

നജനം, മികവുയരരഭസശിഖിശിഖയിലുടനരുളി
 യൊരു ഹരമഹിഷി! തവ കനിവനന്തം. ൨. സും
 ഭോ നിസുംഭ ഇതി വൻപാൻ ദാനവവരന്മാരെ
 ടൊത്തസുരയുഗം, സുഭടസമുവേതം, സപദി കൊല
 ചെയ്തു, അഭയമുടനലകുകളിലരുളിയൊരു തവ മഹി
 മ മനസി കനമുദയതു സുജാതം. ൩. ചൊല്ലാവത
 ല്ല ശിവ! തേ രക്തബീജപഥമെല്ലായിലും ജയതി മേ
 ലേ, ജപലിതശിതശുലേ!, ചരണതലമുലേ, പലപൊ
 ഴുതുമടിമതകമഗതികളിലൊരുകനിവു ജനനി! തവ
 ഭവതു വഴിപോലേ. ൪. അന്നാന്ന ഞങ്ങളിൽവരുന്നോ
 രസങ്കടമതെന്നേയുംകളക നാഥേ!, അനുപമവിഭ്ര
 തേ!, ജനശരണഭൂതേ!, നിനവു തവ തിരുവുടലിലനു
 സമയമനുകലയ പരിശമിതഭവനതലഭീതേ!..”

തമായ ജഗന്തേ(ചോകപ്രാന്ത)ത്താടുക്കുടിയവനായ. തം മഹിക്കു
 നജം = ആ മഹിക്കാസുരനെ. രഭസയിൽ = കോപാൻലജപാല
 യിൽ. (2) അസുരയുഗം = അസുരസമുഹം. സുഭടസമുവേതം = ഉൽ
 കൃഷ്ടഭടന്മാരാടുക്കുടിയത്. സുജാതം = ഉത്തമം. ഉദയതു = ഉദിക്കട്ടെ.
 (3) ജയതി = ജയിക്കുന്നു. ജപലിതശിതശുല = ജപലിക്കുന്നതും മുച്
 യുള്ളതുമായ ശുലത്താടുക്കുടിയവൻ. ചരണതലമുല = കാലടിക
 ളിൽ. അടിമതകം = അടിമകളായ. ഭവതു = ഭവിക്കട്ടെ; ഉണ്ടാകുമാ
 രാകട്ടെ. (4) അനു ...തി = അനുപമ(അസൂയ)മായ വിഭ്രതി (മാ
 ഹാത്മ്യം) ഉള്ള. ജനശരണഭൂത = ജനങ്ങൾക്കു ശരണമായിത്തീർന്ന
 വൻ. അനുസമയം = എല്ലാപ്പോഴും. അനുകലയ = നീ ചെത്താലും.
 പരി....തി = പരിശമിതമായ (മുഴുവൻ ശമിപ്പിക്കപ്പെട്ട) ഭവനതല
 ഭീതിയോടുക്കുടിയവൻ.

വെ

ഗൗരീചരിതം പ്രബന്ധം

ചിരമിതി കൃതനാനാസ്തോത്രഗാഥാനാഥാൻ
കരുണയൊടു കടാക്ഷമോദയന്തീ നിലിംപാൻ
സരസമുദലമാസംപൂണ്ടു ഗൗരീ തദാനീ-
മൊരുഗിരമരുൾചെയ്തു ശൃണുപതാം വിശ്വഭാജാം

“എല്ലാരും കേൾക്കേ ദേവാ! വചനമവിതഥം
മാമകം നിങ്ങളൊന്നി-

ച്ചെല്ലാനാളും നിനച്ചീടുക വിവിധവിപ-
ത്സങ്കടേ ശങ്കരീം മാം;

ചൊല്ലാമന്നോരമേ തൽസകലമപിവ നി-

മ്ബുലു സംപൂരയിഷ്യേ
കല്യാണോല്ലാസം; മെന്നാൽ നിജനിജഭവനം

പ്രാപ്യ മോദലപമിനേ.”

൧൦൨

എന്നിത്ഥം ചൊല്ലിമെല്ലേ മഹിഷമിനി ത-
ന്മൂർദ്ധ്വ കൈകൂപ്പിനിൽക്കും

൧൦൧. കൃതമാൻ=പലതരത്തിൽ സ്തുതിച്ചവരാ. അനാ
മാൻ=അനാഥനായ. നിലിംപാൻ=ദേവകളെ. കടാക്ഷം മോദ
യന്തീ=കടാക്ഷംകൊണ്ടു സന്തോഷിച്ചിട്ട്. ശൃണുപതാം=കേട്ടുകൊ
ണ്ടിരിക്കുന്ന. വിശ്വഭാജാം=ലോകവാസികളെ ഉദ്ദേശിച്ചു.

ദേവിയുടെ അരുളപ്പാട്:—

൧൦൨. ദേവാഃ=അല്ലയോ ദേവന്മാരെ! അവിതഥം=സത്യം.
മാമകം=എന്റെ. വിവി... ..ടേ=പലതരത്തിലുള്ള ആപത്തുവരു
മ്പോൾ. തൽസകലം അപി നിമ്ബുലു=അതെല്ലാം വേദോക്തകൂടി ന
ശിച്ചിട്ട്. സംപൂരയിഷ്യേ = ഞാൻ പൂരിപ്പിച്ചേക്കാം. കല്യാണോ
ല്ലാസം=മനോഹരവിലാസത്തെ പ്രാപ്യ=ചെന്ന്. മോദലപം = നി
ങ്ങൾ സന്തോഷിക്കവിൻ

൧൦൩. പൂരയഃ=സമുദയങ്ങൾ. നന്നമുമാനാ=വീണ്ടും വീ

വൃന്ദൈന്നന്നമൃമാനാ ജയജയവചന-

ശ്ലാഘിനാം വിശപഭാജാം

ഒന്നാലോക്യ ദേവാൻ മഹിമനിധി മറ-

ഞ്ഞീടിനാൾ; വാനിൽവാണു

വിണ്ണോരെല്ലാം; ചരസ്ഥാവരമുലകിടവും

ചേർത്തുമാശപസ്തമാസീൽ.

൧൦൩

സ്തരണജിതാരുണബിംബാം

ഗുരുബലപരിഭൂതദനുജനികരംബാം

കരധൂതചാപകളംബാം

പരിചിനവൈ സിംഹവാഹിനീമംബാം. ൧൦൪

ഞം നമിക്കപ്പെടുന്നവളായിട്ട്. ജയജയവചനശ്ലാഘിനാംവിശപഭാജാം = 'ജയജയശബ്ദം' കൊണ്ടു വാഴുന്ന ലോകവാസികളുടെ. ആലോക്യ=നോക്കിട്ട്. ആശപസ്തം ആസീൽ = ആശപസ്തമായിത്തീൻ.

കവി ഈ വിധം കഥയെ മംഗളപരമായി പദ്യവസാനിപ്പിച്ച്, ദേവീസ്തോത്രരൂപമായ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഗ്രന്ഥത്തെ ഉപസംഹരിക്കുന്നു:—

൧൦൪. സ്തരണബാം=സ്തരണം (വിസ്തരണം; പ്രകാശം) കൊണ്ടു ജിതമായ (ജയിക്കപ്പെട്ട) അരുണബിംബം (സൂര്യബിംബം) തോടുകൂടിയവൾ ഗുരുബാം=ഗുരുവായ (മഹത്തായ) ബലം (ശക്തി; സൈന്യം) കൊണ്ടു പരിഭൂതമായ (തോല്പിക്കപ്പെട്ട) ദനുജ (അസുര)ന്മാരുടെ നികരംബം (സമൂഹം, തോടുകൂടിയവൾ. കര.....ബാം=കരങ്ങളിൽ ധൂതമായ ചാപകളംബം (വില്പം അമ്പം) തോടുകൂടിയവൾ. സിംഹവാഹിനീ=സിംഹത്തെ വാഹനമാക്കിയവൾ. [ഇവയെല്ലാം "അംബ"യുടെ വിഭാജനങ്ങൾ] അംബാം = അമ്മയെ; ലോകജനനിയെ. പരിചിനവൈ=ഞാൻ പരിചയിക്കട്ടെ; ഞാൻ സേവിയ്ക്കുകയുള്ളൂട്ട്! [ആത്മ: ലോട്ട്. ഉ. പു. ഏ. വ]

൮൦ ഗൌരീചരിതം പ്രബന്ധം

ചണ്ഡമുണ്ഡമഥിനീം പ്രചണ്ഡഭുജണ്ഡ-

ഹിണ്ഡിതകൃപാണികാ-

ഖണ്ഡിതോൽഭടനിസുംഭസുംഭമുഖദാന-

വേഷപരവരൂഥിനീം

കണ്ണികാരനിഭവണ്ണികാം നിയമിലോക-

ഘൽകമലകണ്ണികാം

ചണ്ഡികാമുപലഭാമഹേ മരണസങ്ക-

ഭേ മനസി ചണ്ഡികാം.

൧൦൫

൧൦൫. ചണ്ഡമുണ്ഡമഥിനീം= ചണ്ഡമുണ്ഡാസുരന്മാരെ ധ്വംസിപ്പിച്ചവൾ. പ്രചണ്ഡ.....നീ=പ്രചണ്ഡ(ഭയങ്കര)മായ ഭുജണ്ഡത്തിൽ ഹിണ്ഡിത (ധൂത)മായ കൃപാണിക (വാൾ)കൊണ്ടു ഖണ്ഡിതന്മാരും ഉൽഭടന്മാരും ആയ നിസുംഭസുംഭന്മാർ തുടങ്ങിയ ദാനവശപരന്മാരുടെ വരൂഥിനി (ദസന)യോടുകൂടിയവൾ. കണ്ണി.....കാ=കണ്ണികാരം (കൊന്നപ്പൂ)ചാലെയുള്ള നിറത്തോടുകൂടിയവൾ. നിയകാ=നിയമിലോക (മുനിസമൂഹ)ത്തിന്റെ ഘൽകമല(ഘരയകമല)ത്തിലുള്ള കണ്ണിക (പൂവിന്റെ നടുവിൽ കാണാമുള്ള മൊട്ട). മരണസങ്കഭേ=മരണവദന അനുഭവിക്കേണ്ടവൾ. മനസി=ഉള്ളിൽ ചണ്ഡികാം=ദേവിയെ. ഉപലഭാമഹേ=ഞങ്ങൾ കാണുമാറാകണമേ!

സ മ ഹ പ്ല ഹ .

